

MAXIM GORKIJ (1868—1936)

Gorkijt, az orosz irodalomra gyakorolt hatása az olyan szellemóriások mellé helyezi, mint Puskin, Gogoly és Tolsztoj Leó. Gorkij egyike azoknak, akik korunk irodalmát leginkább tudták bekapcsolni a mult nagy hagyományaihoz. Gorkij irodalmi műveinek befolyása irodalmunk sorsára közvetlenebb és átütőbb mint bármely más írónké. Ezért éppen Gorkij a proletár-, szocialista-irodalom igazi atyja úgy a mi országunkban, mint az egész világ dolgozóinak szemében...

Gorkij nagyságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy lángelméje, a néppel való egybeforrottsága és az emberi kultúra tökéletesítéséért folytatott titáni munkája, a munkások legnagyobb barátjává avatta, amennyiben felbecsülhetetlen szolgálatot jelentett számukra a kommunizmus ügyéért folytatott harcukban.

Gorkij utolsó leheletéig együtt élt, gondolkozott és érzett azokkal, akik most Lenin és Sztálin pártjának vezetésével olyan lelkesen építik az új szocialista társadalmat. Életének utolsó napjáig kérelmetlenül harcolt a dolgozó nép ellenégei — a fasiszták és az elnyomók, a kultúra gyilkosai és a háborús bűntudatosok ellen...

Gorkij a toll utólérhetetlen mestere volt.

Irodalmárok, a leírt szó művészei megtanulhatják, hogy milyen hatalmas van az írásnak, ha az az ember és az emberiség boldogságát szolgálja, ha a szavak az emberek és a népek szívébe markolnak.

Gorkij egy nagy nép nagy fia volt.

A nép egyszerű fiai számára, a dolgozók számára Gorkij példája megmutatja, hogy a mi népünk, akár csak más népek, tengernyi östehetességgel rendelkezik. Ezek azelőtt csak kivételesen kerültek olyan körülmények közé, hogy a mélységből felemelkedhessenek, de most nyitva az út számukra a szabad érvényesülés, a győzelem és a dicsőség felé...

Lenin után Gorkij halála országunk és az emberiség számára a legsúlyosabb veszteség.

(Molotovnak Maxim Gorkij temetésén, 1936 június 29-án tartott beszédéből.)

TALÁLKOZÁS MAXIM GORKIJJAL

Irta: Illés Béla

Nem tartoztam Maxim Gorkij baráti köréhez. De az alatt a hét esztendő alatt, amelyet egyazon városban (Moszkvában) töltöttünk, igen gyakran voltunk együtt. Volt idő, amikor hónapokon át szinte naponta találkoztam vele. Így aztán (mivel Gorkij nem szokta elhallgatni véleményét) sok emberről és sok jelenségről hallottam tőle jót vagy rosszat. Engem magamat hol szidott, hol nem szidott. Dicsérni egyetlen egyszer sem dicsért meg, sem írásaimért, sem cselekedeteimért. Általában Gorkij nem valami könnyen dicsért meg valakit, vagy valakit. Amikor visszaemlékezéseimben azt olvasom X. vagy Y. tollából, hogy »rólam több ízben nyilvánított Gorkij elismerő véleményt«, egy kissé (vagy nagyon) szkeptikusan veszem tudomásul ezt a visszaemlékezést. Ha Gorkijnak valami nagyon tetszett, akkor többnyire csak ennyit mondott: »No, no!« Megtörtént, hogy ilyenkor a meghatottságtól könnybe-lábadt szép, okos, sűrke szeme. De a dicsérő szavakkal ilyenkor is fősvényen bánt. »No, no!« Ez volt a dicséret. Az volt a felfogása, hogy a gyerekeket elrontja a dicsérettel és mivel az írók és művészek halálukig gyerekek maradnak, ha nem akarjuk őket elrontani, nem szabad őket dicsérnünk.

Amint mondtam, engem Gorkij sokszor megszidott. Még többször kigúnyolt. Különösen abba akadt bele, mikor a szovjet sajtó engem szovjet írónak nevezett. Hogy-hogy nem — Gorkij emiatt rótt meg:

— Maga magyar! Írásaiból ezt a vaknak is meg kell látnia. Én elhiszem magáról, hogy jó szovjet ember és azt is elhiszem, hogyha rákerül a sor, kész meghalni a Szovjetunióért. De igazi szovjet ember csak úgy lehet, ha egy másodpercre sem feledkezik meg arról, hogy — magyar. Az igazi nemzetköziségnek ugyanis fontos kelléke — a hazaszeretet. És hiába, az ember igazán és maradék nélkül csak azt a földet szereti, ahol beszélni tanult, amelynek írói az ő számára az igazi írók és amelynek hősei az ő számára minden hősök mintaképei. Ruhát válthat az ember, de ideált csak felületesen. Szívünk mélyén tovább élnek az első ideálok, jóllehet azok az idők folyamán — természetesen — átalakulnak, új tulajdonságokkal gyarapodnak. Maga — fordult hozzám — bizonyára sokkal jobban szereti Petőfit, mint — mondjuk — Puskind.

— Ez igaz! — mondtam én.

— Ez természetes és helyes, — folytatta Gorkij — mint az is természetes, hogy az én számomra Puskin nagyobb költő Goethénél és Dantenál. Objektíve nem mérhetjük fel őket, így hát nekem Puskin szülőhelyén kel föl a nap, magának meg Petőfi szülőhelyén. Különb, ha azt akarja, hogy meglássa önmagát, hallgasson meg egy anekdotát. Négy héttel ezelőtt Amerikából Moszkvába érkezett egy néger lakatos. Most a moszkvai autógyárban dolgozik. Amikor kintjártam az autógyárban, elbeszélgettem vele. Megkérdeztem tőle, hogy tetszik neki Moszkva? »Hát bizony itt nálunk a Szovjetunióban egészen más az élet, mint Amerikában« — mondotta a néger. Érti? »Itt nálunk!« Félre ne értsen! Én meg vagyok győződve arról, hogy ez a néger, ha rákerül a sor, jól megmarkolja a fegyvert a Szovjetunió védelmében. De azért —

az ő érdekében remélem — amerikai néger marad — aki a Szovjetunióban egy és más hasznos dolgot megtanul. Szeresse kiki az emberiséget, tanuljon a Szovjetuniótól, ha szükség lesz rá, védje a Szovjetuniót, de legyen hű népéhez és hazájához. Így, így, galambocskám!

Gorkij lakóházában négy szoba volt telistele könyvekkel. Dolgozószobájában csak egynéhány könyvet túrt meg: kedvenceit. Ezek között: Dante, Tolsztoj, Gogol, Stendhal, Heine és Petőfi. Petőfi olasz fordításban. A dolgozószoba falán rézmetszetek és tollrajzok között egy magyar vonatkozású kép: Uitz Bélának Sallai Imréről készített portréja. Ebben a szobában egy este, 1935 júniusában tíz—tizenketten ültünk együtt vasera után: oroszok, ukránok, franciák, magyarok. Estétől reggelig folyt a vita. Kettlen beszéltek: Maxim Gorkij és Romain Rolland. A háborús vészélyről folyt a szó. Gorkijnak az volt a véleménye, hogy a háború elkerülhetetlen. Arra kell tehát felhívni az emberiséget, hogy legyen készen szembeszállni a szabadság, a fejlődés, és élet ellenségével, a fasizmussal. — Romain Rolland azt vitatta, hogy meg lehet gátolni a háborút, »ha minden igaz ember telitorokkal kiáltja, ordítja: ébredj, gyilkosok és gyújtogatók járnak házad táján«. Estétől reggelig folyt a vita, de a két vitaközö nem győzte meg egymást. Amikor kivilágosodott, Gorkij ezt mondta: »Szomorú, hogy az emberiség egyik legkiválóbb feiú gondolkozója, Romain Rolland sem látja, hogy a háború immár elkerülhetetlen«. Romain Rolland így válaszolt: »Szomorú, hogy a legnagyobb élő író, Maxim Gorkij sem tud hinni abban, hogy az emberiség nem követi el a világtörténelem legnagyobb gaszágát — önmaga ellen«.

1936 májusában beszéltem utoljára Maxim Gorkijjal. A dátumra nem emlékszem, csak azt tudom, hogy vasárnap délelőtt volt. Kirándultunk a Lenin-hegyre (oda, ahol Napoleon várta volt, hogy Moszkva nagyjai elhozzák neki a város kulcsait.) A Lenin-hegyről nemcsak az egész város látható, de látni onnét a Moszkvát övező Ezüst-erdőt is és ködbeveszve jókora darabját annak az óriási síkságnak, amely a Fekete tengertől és a Kárpátoktól az Uralhegyláncig húzódik.

— Látjátok, fiúk, — mutatott Gorkij hosszú borostyán cigarettaszípkájával egy városnegyedre, amely nagyjából még most is olyan volt, amilyen a cár uralma idején: szűk uccák, apróablakos, alacsony faházak. Látjátok, — mondotta Gorkij — ilyen lenne az egész világ, ha az elkövetkező háborúban Hitler és cinkostársai győznének. És látjátok, — folytatta egy újonnan épült, modern világos házakból és gyönyörű kertekből álló városnegyedre mutatva — ilyen lesz a világ, ha mi győzünk: mi, a szabadság, a demokrácia, a haladás...

Valamennyien sokáig hallgattunk. Nem tudom, mire gondolt Gorkij, de mikor ismét beszélni kezdett, önmagát idézte, egy ismert, sokszor újból és újból lenyomatott mondasát:

— Az ellenséget, ha nem adja meg magát meg kell semmisíteni.

Maxim Gorkij szép, mély, messzehangzó hangon beszélt. Nemcsak amit mondott, nemcsak a nyelve és a stílusa, de hangja is szép volt — megnyerő és meggyőző.

A MUNKÁS-PARASZT SZÖVETSÉGRŐL

Irta: Kalinin M. I.

1946 június 3-án 72 éves korában meghalt a Szovjet Szövetség 24 éven át volt elnöke, a régi bolsevik gárda nesztorja Lenin híves tanítványa és fegyvertársa K. M. I.

Élte a forradalmár élete. Megérte a forradalom győzelmét, a szocialista társadalom fölépítést és megérte a fasizmus fölött kivívott fegyveres diadalt. Egész életén át lankadatlanul küzdött az éllarcosok első sorában és a tollat csak a halál üthette ki kezéből.

Az alábbi cikk időben legutolsó írásai közül való. Olvasóink ebből is megismerhetik Kalinint a mindenkori gyakorlat emberét; akinek minden szava a tapasztalatok gazdag tárházát jelenti számunkra.

Ma már mindenki tudja, hogy a munkások és parasztok szövetsége az igazi demokratikus állam alapja és erejének fő forrása. És mindazok után, amiket átéltünk a reakció sötét erői elleni harcban, különösen a hitlerizmus ellen vívott Honvédelmi háború dicsőséges befejezése után, ezt fölösleges is bizonyíthatnunk. Ezért a »SZLAVJANE« folyóirat kérésére, hogy olvasói számára írjak valamit a munkás-paraszt szövetségről, úgy hiszem, a legjobb lesz, ha elvont fejtegetések helyett egy mélyen az emlékezetembe vésődött történetet mesélek el, amely, véleményem szerint, meglehetősen határozottsággal domborítja ki a Párt vonalát.

Körülbelül huszonét évvel ezelőtt történt. Ivanovóba érkeztem, ahol ezidőtájt tartották a parasztok kongresszusát. Hivatalos lévén, a megnyitás előtt érkeztem. Hamarosan észrevettem, hogy a kiküldöttek között munkásellenes a hangulat és az eszerek* fűtik ezt az állásfoglalást. A később történtek ezt mindenben megerősítették.

A kongresszust a Tartományi Végrehajtó Bizottság megbízásából, a városi szovjet elnöke — egy öreg ivanovói munkás nyitotta meg. De az indítványozott elnökségi listában az ő neve hiányzott. A szavazás folyamán engem jelöltek. — Én jelölésemet azzal a megoldással utasítottam vissza, hogy a kongresszus nem választotta be az elnökségbe az ivanovói munkások képviselőjét. Hogyan történhetett ez meg? — kezdtem el beszédemet. A kongresszust egy olyan tartományban tartják, ahol a lakosság 70%-át gyárakban dolgozó munkások és parasztok alkotják. Ezenkívül a helyiségeket a munkásszervezetek vendégszeretete bocsátotta a kongresszus rendelkezésére. És mégsem választották be az elnökségbe az ivanovói munkások képviselőjét. Végül kiemeltém, hogy a parasztoknak a munkásoktól való különválasztása nem járul hozzá a kongresszus eredményes munkájához és rossz hatással lesz az ivanovói-tartományi munkásokra. Az elnöklő eszer az alaki érvek sorozatával akarta igazolni, hogy mért nem vették föl az ivanovói munkások képviselőjét az elnökség listájába. De a kongresszus óriási többsége követelte, hogy engem és az ivanovói munkások képviselőjét vegyék be az elnökségbe.

* Az u. n. szociál-revolucionárok pártja, amely a szovjethatalom, azaz a munkás-paraszt szövetség ellen harcolt. (szerk.)

Szokás szerint beszámoltam a kongresszusnak az időszerű kérdésekről. A beszámoló után különböző kérdéseket tettek föl, többek között a következőt: Ki fontosabb a szovjet államnak, a munkás, vagy a paraszt? Erre egy másik kérdéssel feleltem: Mondják meg nekem, melyik lába fontosabb az embernek — a jobb, vagy a bal? Erre óriási taps tört ki. Rögtön megérezttem, hogy a jelenlevőket váratlanul érte ez az egyszerű és világos válasz, amely megdöntötte az eszerek áskálódásait: hogy a szovjethatalom, pusztán munkás hatalom és nem a munkások és parasztek kormánya.

Nem az volt a szándékom, hogy eredeti és szellemes feleletet adjak. Csak a két osztálynak a szovjetállam építésében való egyenlőségét akartam szembeötlően ábrázolni. Abban az időben ez nagyon fontos volt, mert az ellenséges elemek állandóan azzal ámították a parasztokat, hogy a szovjethatalom nem a parasztek uralma. Ezzel egyidőben hízelegtek a parasztoknak, hogy ők az állam alapjai mert ők termelik a legfontosabb élelmiszert — a búzát. Ezt kihasználták az eszerek és azok az elemek, akik állítólag a legjobbat »kívánták« a parasztoknak és lépten nyomon bizalmatlanságot terjesztettek szovjettel és a munkássággal szemben. Ezen ellenséges ravaszkodásoknak szolt az én rövid feleletem.

Amikor elcsöndesedett a taps és a jelenlevők is megnyugodtak, így folytattam: Mindazon sugdolódzók, akik a parasztság »jóakaróinak« nevezik magukat, csalnak titeket, és azon vannak, hogy bontsátok föl a szövetséget a munkásokkal, hogy ők így visszaállíthassák a földesurak és tőkésék uralmát. A ti helyetekben én őket kiméletlenül, ellenségként elűzném magamtól. Gondoljuk csak meg egészséges ésszel: el lehet-e a parasztság vas, üveg, kőolaj stb. nélkül?

Ugy hiszem, erre csak azt mondhatjuk, hogy ez a ti gazdaságtok pusztulásához, rombadöntéséhez vezetne. Gondolkodjatok most afölött, ki a fontosabb a szovjet államra, a munkás, vagy a paraszt?

Mire akarnak titeket rávenni az álparaszt-vezérek? Hogy használjátok ki az alkalmat, hogy üzérkedjétek a búzával és üzérkedjétek a politikával és így meggyöngyítétek a szovjet hatalmat. Én kérdezlek most titeket, parasztokat: főnállhat-e ilyen körülmények között a munkás-paraszt szövetség? Üzérkedni lehet nemcsak a búzával, de szöggel és sóval is. Mit gondoltok ki adja meg ennek az általános üzérkedésnek az árát? Azt hiszem — a munkás is és a paraszt is. Egy csomó uzsorás gazdagszik meg csak. Ne vegyétek rossz néven, de én az ilyen politikásokat hamiskártyásoknak hívom.

Jegyezétek meg, hogy a szovjet hatalom meggyöngyítése a vágya a munkások és parasztek minden ellenségének, kezdve az itteni elnökségben ülő eszerektől egészen Puriskevcisig. (Tiltakozások hallatszanak). Csodálom, hogy tiltakoztok. (Feléjük fordulok). Az igazság fényei ennyire sérti szemeiteket? A ti »demokrata« meggyöngyödésétek hamis, ha együtt meneteltek a Puriskevicsekkel és a kurszki Markovokkal és a külföldi beavatkozókka. Kimélik meg az orosz népet az ilyen »demokraták«.

Eltársak — fordulok ismét a parasztek felé — nem egyéni érdekből leplezem le az itt ülő eszereket, mint a szovjet hatalom legádázabb ellenségeit.

Azt akarom, hogy ti is, velem együtt, hennük az ellenforradalom ügynökeit lássátok, akiknek főadatuk a munkás-paraszt szövetség meggyöngyítése, hogy amiért Pártunk évtizedeken át harcol, erőtlenné te-

gyék azt. Az ellenforradalom külföldi beavatkozásaj gyengéknek bizonyultak és most megkísérli ezt a szövetséget belülről fölbontani. És mindannyiunk előtt világos, hogy a szovjethatalom alapja éppen ez a szövetség, amely szükséges és hasznos munkásokra és parasztoakra egyaránt. Ezt nem nehéz bebizonyítani.

A régi Oroszország történetében hosszú a sora a paraszt lázadásoknak és fölkeléseknek, de kevés volt közöttük olyan, amely a cári önkényuralmat alapjaiban rendíthette volna meg. Pugacsev fölkelése méreteiben és eszközeiben az összeseket fölülmulta. De igazi erejét ez a paraszt lázadás az akkori munkásokkal való egységből és önzetlen segítségükből merítette. Ismeretes, hogy Pugacsev az ágyúit az urali munkásoktól kapta.

Közismert tény, hogy az 1905—1907-es polgári-demokrata forradalom balsikere a harcoló munkások és parasztozok közötti kapcsolat hiánya és egyenlenségük következménye volt. A parasztozok későn fogtak a harcba és megmaradt a cári-földesúri berendezés. Erre a tapasztalatra mutatott rá állandóan Lenin és mindig erre figyelmeztet, bizonyítva, hogy a munkások és parasztozok szövetsége az alapja nemcsak az önkényuralom megdöntésének, hanem a töke legyőzésének is.

A munkás-paraszt szövetség biztosította a győzelmet 1917 októberében. Ennek gyümölcséként munkás-paraszt kormányunk van az ellenforradalom minden erőlködése és a külföldről kapott fegyveres segítség ellenére. Megálltuk a helyünket a multban és megálljuk a jövőben is. Ezért kíséri meg a reakció, hogy éket verjen a munkások és parasztozok közé. Ezért hirdetik ügynökeik, hogy a parasztozok kevesebbet kaptak a forradalomtól, mint a munkások és a legmegátalokottabbak közülük meg egyszerűen azt mondják, hogy a forradalom nem adott a parasztozoknak semmit. Mindannyian tudjátok, hogy a parasztozok 150 millió hektár földet kaptak. Azt mondják, hogy a földet nacionalizáltuk — és ez azt jelenti, hogy a földdel az állam rendelkezik. Ami igaz — az igaz. De a földet a parasztozok ingyen kapták meg örökös haszonélvezetre. Jegyezzétek meg: örökös haszonélvezetre.

Ugy vélem, hogy nagyon jó volt a földet nacionalizálni. A dolgozó parasztozot nem akadályozza a nacionalizálás, de a földdel űzérkedő bankárookra ez halálos csapást jelent.

Tehát csak a parasztoztság ellenségei mesélik, hogy a forradalom nem adott a parasztozoknak semmit. Bátran állíthatjuk, hogy más kormány, mint a szovjet, más párt, mint a kommunista, amelyik a munkás-paraszt szövetségre támaszkodik nem hozhatott volna ilyen intézkedéseket. Gondoljátok meg még egyszer: a földesurak és kolostorok 150 millió hektárnyi földje került a parasztozok kezébe! Nehéz lenne kiszámolni ennek az értékét pénzben.

Mit kaptak a munkások a forradalomtól?

Azt mondják, hogy övéké lettek a gyárak és részt vesznek az állam igazgatásában. Itt egy helyreigazítást kell eszközölnünk. A gyárak nem a munkások, hanem a szovjetállam tulajdonát képezik, azaz hazánk minden polgáraét, így a lietekét is. A munkásoknak az a feladata, hogy minél előbb újjáépítsék gyáriparunkat. Ti tudjátok legjobban, mennyire szétrombolták azt az imperialista háború, a fehérgárdista bandák és a tökések szabotálása.

Ami az ország igazgatását illeti, hát itt aránylag több a munkás, mint a parasztoz. Azt mondtam »aránylag«, azaz százalékban. Ez azt mu-

tatja, hogy ezer munkásból és parasztból hányan vesznek részt az igazgatásban. De tudnunk kell, hogy csak néhány millió munkás van és százmilliónyi paraszt. Ezenkívül nem szabad figyelmen kívül hagyunk, hogy sokan a munkások közül, ugyanakkor parasztok is. Mondjatok akár egy falut is az Ivanovói kormányzóságban, ahonnan, senki se dolgozna valamilyen gyárban. És a gyárakban dolgozók családja a földet műveli. Mi ez az ember most, inkább paraszt, vagy inkább munkás? Azt hiszem, hogy neki nem idegen egyik sem. Kétségen kívül, a parasztok sokkal nagyobb számban vesznek részt az igazgatásban, mint ti gondoljátok. Ellenségeink játéka már az alapjában hamis.

A munkás-paraszt államot erősítve a szovjethatalom a hatalom a maga szerveibe természetesen azokat választja, akik hívek a szovjet rendszerhez és magától értetődik, hogy ezeket legnagyobb számban éppen a munkások és parasztok között találja meg. De a hűség és ódaadás mellett szükséges még az irástudás, politikai tehetség és a vezetés képessége a mi bonyolult forradalmi körülményeinkben. Ez azt jelenti, hogy szükség van intelligenciára és néha szaktudásra is. Ezért a szovjet hatalom szívesen fogadja a hű szovjet értelmiség közreműködését. De túlságosan eltávolodtam a föltett kérdéstől: a mondottakon kívül mit ad a forradalom győzelme egyiknek és a másiknak? A forradalom győzelme nagyon keveset nyújt, de egyben nagyon sokat — mindent, ami az élethez szükséges. És milyen értelemben »keveset«? Keveset, mert a főurak birtokai romokban vannak és azelőtt és jobbra kezdetlegesen művelték őket, elmaradt műszaki szerszámokkal bérmunkás parasztok kezdetleges eszközeivel. A ti környékteken a rjazanj ekét használják, amely alig valamivel jobb a faekénél; délen a két lóval vontatott ekét, néhol kaszálógépet — ezeket a műszaki eszközöket kaptuk örökbe a régi társadalomtól.

És a gyáripárban? Ti magatok tudjátok legjobban, hogy gyáripárunk a legelmaradottabbak között volt. Elég, ha megemlítem, hogy az elmúlt háború kezdetén már nem volt elegendő gránátunk. A forradalom alatt a tulajdonosok szabotálása az üzemeket kilátástalan helyzetbe sodorta.

Amint látjátok a régi polgári-földesúri társadalomtól a földet leszámítva, alig kaptunk valamit.

De a parasztok a földet isten tulajdonának tartották.

Véleményük szerint a földesurak birtoka törvényes volt.

Milyen tekintetben adott nekünk »sokat« a forradalom? Sokat, mert elvtársak most lehetőségünk nyílt arra, hogy fölépítsük a munkások, parasztok, az egész dolgozó nép hasznos, biztosított és kulturált életét. Ti erre azt is mondhatjátok, hogy mindez még a holnapi tűzök. Igen, minden attól függ, hogy a mi ügyünk fejlődése milyen irányt vesz. Ha a munkások és parasztok szövetségét gyarapítjuk és fejlesztjük, akkor biztosítottuk boldogabb jövőnket. Ha közöttünk szakadás áll be, még a legmegfeszítettebb munka esetén is, kisebb lesz az eredmény, mint ha összetartunk.

Teljes biztonsággal mondhatjuk, hogy a munkások és parasztok szilárd szövetsége, a szovjet hataloméért és az új élet kiépítéséért vívott harcunk egysége — húsz éven belül hazánkat erőssé, a munkásokat és parasztokat boldoggá teszi. A kultura széles hulláma előnti nemcsak a városokat, hanem az akkor majd a falun született, saját értelmiséggel rendelkező falvakat is. A parasztok földjeit traktorok és más mezőgaz-

dasági gépek ezrei művelik majd. A falvakat az iskolák és kórházak sűrű hálózata fonja át, stb.

Íme ezért harcol a szovjethatalom. Íme ezért védjük mi olyan állhatatosan a munkás-paraszt szövetséget.

...A kongresszus nem úgy fejeződött be, ahogyan az eszerek óhajtották. A parasztok bizalmat szavaztak a szovjethatalomnak. A kongresszus végeztével az ivanovói munkások eleget téve a résztvevők óhajának, megmutatták nekik a gyárakat és az üzemeket.

HORVÁTH BÉLA:

R A B S Á G U T Á N

(E jeles magyar katolikus pap költő, aki a németellenes és demokratikus katolikus fiatal értelmiség egyik vezető hangadója volt a háború előtt és alatt, náci rabság után Párizsban tünt fel újra. Ezt a versét a Magyar Függetlenségi Mozgalom párizsi hetilapjából, a Magyar Szemléből vettük át.)

Rabszolga voltam én öt évig,
Öt évig ölték engem és
Szívemben sajnál öröklétig
A kín, a szörnyű szenvedés.

Viseltem én a szolgaságot,
Üldöztek engem mindenütt,
S kibírtam, hogy a porkolábok
Pálcája mindig engem üt.

Tudtam, hogy egyszer megjövök még,
S látjátok, élek, itt vagyok,
Mert két szememben az öröklét
Világít, mint a csillagok.

Hogy mostan, Uram, diadalmas
Dalod zendüljön ajkamon,
Ami nem ölhet meg a kardvas,
Se zsarnok földi hatalom.

A dal, amit belém leheltél,
Hogy legyek élő dallamod,
A dal, amire te neveltél,
S fivéreim, az angyalok.

Zendüljetek föl valahonnan
Ti üldözöttek, koldusok,
Megjöttem én, hogy eldaloljam
A dalt, amit csak én tudok.

A szenvedés dalát, a népek
Égekbe zengő lajszavát,
S oly lázadást verők belétek,
Mely a világon harsan át.

Kövessetek, ti sebesültek,
Szegények, árvák, özvegyek,
Igém mind beteljesültek
S helyet szereztem köztetek.

Most jöjjetek, ti proletárok
A régi rendet dönteni,
Most jöjjetek egy új világot
Vasból, acélből önteni.

Gyertek, ti üldözött szegények,
Hadd vesszen el a gaz világ
S gyűjtsuk ki egy új ezredévek
Vörösen izzó csillagát.

MUNKÁSKLUBOK

Írta: Steinfeld Sándor

A Központi, Kerületi és Helyi Szakszervezeti Tanácsok mellett tevékenykedő kultur- és nevelési bizottságok vezetése alatt, a Népfront megfelelő szerveivel való együttműködés alapján az egész ország példáját követve Vajdaságban is megalakultak már a dolgozók üzemi és vita klubjai.

A megalakulással járó, kezdeti nehézségek áthidalása és az első előadások elhangzása után szerzett tapasztalatok alapján szükségessé vált, legalább is fővonásokban, lefektetni:

1. a klubok céljait;
2. működési formáit és
3. a pillanatnyilag előtérben álló elméleti oktatás alapelveit.

Szükséges ez azért, hogy a megadott irányvonalak helyi alkalmazásából eredő tapasztalatokat általánosítva, azokat kiemeljük elszigeteltségükből és köztulajdonná téve őket, segítségükkel munkánkat magasabb fokra emelhessük.

I

A társadalom többségét elnyomó összes rendszerek, melyeknek ki-mondott, vagy leplezett célja a kisebbség nyílt, vagy burkolt erőszak-uralmának fönntartása és örökkévalóvá tétele, a népnevelést úgy irán-nyították, hogy az minden tekintetben csakis a rendszer fönntartásával egyező és annak mindenben megfelelő tudást, műveltséget adott. Ezek-ben a társadalmakban minden ezt a célt szolgálta. Az óvodák és iskolák, templomok és börtönök, katonaság és hivatalok ugyan-úgy, mint az összes többi intézmények: az egyiptomi piramisoktól, a középkori mág-lyákon át a hirhedt fasiszta gázkamrákig és halálkemencékig.

Mi sem természetesebb, mint, hogy a társadalom termelő erőinek fejlődése alapján, éppen ezt a fejlődést szolgáló és attól állandóan új be-nyomásokat és célkitűzéseket szerző, hajadó gondolat utat tört magá-nak. A régivel, a maradival harcoló, a társadalom fejlődését szolgáló és annak érdekeit képviselő osztályok a maguk módján, az adott eszkö-zőkkel és lehetőségekkel szakadatlanul harcoltak a mindenkori reakció káros eszmei befolyása ellen. És valóban a társadalom minden beren-dezkedési átformálódását, minden forradalmat, az anyagi erők változá-sával párhuzamosan fejlődő eszmei harc előzte meg. Ezen harc ered-ményeként alapjaiban kialakult a hatalomra törő, új osztály világnézete és ezt a világlőlfogást hirdető harcosszervezetek. A hatalmi átvétele — a fegyveres, forradalmi küzdelem — befejezése után, ez az élcsapat az új uralkodó osztály érdekeinek megfelelően alapozta meg és indította el a további harcot — most már társadalmi intézmények segítségével — hogy nézeteit — az uralkodó osztály nézeteit — a társadalom uralkodó fölfogásává tegye. Másszóval megnyerje magának a lelkeket.

Ez a harc először a mult, a letűnt társadalom nézetei ellen folyt, majd ezzel párhuzamosan az elnyomott többség szükségszerűen jelent-kező eszméj ellen is, míg végül kizárólagosan az új, forradalmi világlől-fogás ellen.

Ez a küzdelem az osztályharc átalakulásának visszatükröződése, visszhangja eszmei síkon.

A vázolt fejlődés érvényes az összes társadalmi formákra és osztályokra, amelyeknek a magántulajdon az alapja, szabatosan: a termelő eszközök magántulajdona, mert ezek nemcsak a multat nyomják el, de a fejlődésük további folyamán — mindenekelőtt a jövőt.

Teljesen másként áll a dolog a tőkés társadalom — tehát a termelő eszközök tőkés magántulajdonán, az egész társadalom munkájának tőkés kisajátításán, kizsákmányolásán alapuló társadalom bukását követő új rendszerekben.

A harc — úgy az anyagi, mint az eszmei — itt csak a mult ellen irányul és a jövő minél cél- és öntudatosabb fölépítését szolgálja. Ezt pedig azért, mert a munkásosztály, a dolgozók — tehát a társadalom óriási többségének — fölszabadítása után nincs és nem is alakulhat ki olyan elnyomott osztály, amely bármi módon a fejlődést képviselhetné. A mult, az uralmától megfosztott volt — kizsákmányoló osztálya, pedig a fejlődés folyamán megsemmisül. Az osztály megsemmisül, de eszmei hatása — a hagyományok szinte ösztönszerűvé vált befolyása — még hosszú ideig fönáll és ha nem is jelentkezik mindég teljes erejével, de öntudatlanul ott szunnyad a lelkek mélyén.

A fejlődést mi nem gépszerűen fogjuk föl. Nem várjuk a »termelő erők fejlődésének a tudatra gyakorolt önműködő hatását«, hanem tisztában vagyunk az eszmei tényezők óriási átalakító erejével. És ma, miután a ránk kényszerített fegyveres harcban az erő érveivel győzelmet arattunk az ellenséges osztályok fölött, az érvek erejével harcolunk minden egyes osztályos társunkért, minden dolgozó lelkéért. Ezt tettük a multban is, de akkor még — eltekintve a különböző ebből kifolyó veszedelmektől — nem tehattük ezt úgy, olyan szabadon és olyan tömeg-méreteken, mint ma. Tesszük ezt azért, mert mi, a dolgozók vagyunk az új uralkodó osztály és maradunk az osztályok fönállásának megszűnéséig, az új társadalomnak az egész világon való kialakulásáig és meggyökeresedéséig.

És ezt a célt, a dolgozók széles tömegeinek rendszeres, iskolán kívüli nevelését szolgálják többek között a dolgozók üzemi és vita-klubjai.

II

Maga a nevelési munka főbb formában folyik.

Jelen írásunk célja elsősorban az elméleti — politikai nevelés tárgyalása és ezért nem beszélünk külön az általános nevelésről, a műkedvelésről, stb. amelyek a jövőben a klubok munkakörébe kell, hogy tartozzanak.

Tehnikailag a klubokat működési helyeik szerint városi és falusi, valamint üzemi és központiakra oszthatjuk. Ebben a fölosztásba kell még vennünk az egyes szakcsoportok vita-klubjait is.

Ez a fölosztás azért szükséges, hogy a megtartandó előadások tárgya és földolgozása és maguknak az előadónak előkészítése megfeleljen a hallgatóság, az adott tömeg szellemi fokának és érdeklődési körének. Mert vitán fölüli áll, hogy még ugyanazt a témát is másképpen kell földolgoznunk és megmagyaráznunk — az értelmiséghez tartozókról nem is szólva — a földmunkásoknak és kisparasztoknak, mint a városok üzemi dolgozóinak. A nyelvi — nemzeti, hagyományi különbségeket szintén szemelőtt kell tartanunk.

Egyes alapvető kérdésektől eltekintve teljesen hibás lenne ugyanazon

tárgykörnek egyazon ütemű taglalása, tanítása a különböző szellemi színvonalú és képzettségű csoportoknál.

Az előadónak vigyázniok kell, hogy a különféle magyarázó példák és hasonlatok a hallgatók életéhez közel álljanak, hogy azok kézzel fogható szemléletessége megkapó legyen. Minél kevesebb elvont elméleti okoskodás, minél kevesebb általános meghatározás — lehetőség szerint ezek teljes elhagyása — és minél több az életből kiragadott, közismert tény legyen a meggyőzés fegyvere. Ezenkívül elsőrendű fontosságú és elengedhetetlen, hogy minden előadás ne csak a tényeket, az eseményeket sorolja föl, de a fejlődést mutassa be és érthetően vázolja föl a kilátásokat. Ezenfelül akár közvetlenül, akár közvetve a történelmi fejlődés szükségyszerűségének hús-vérkénti ábrázolására kell törekednünk.

Ez propaganda, vagy agitáció, de abban különbözik a hirhedt fasiszta hírveréstől, hogy a történelmi igazságra törekszik, a tényeket valójukban mutatja be és fedi a társadalom fejlődésének vonalát. Tanításunk célja az ismeretek, az értelem és a nemes érzések — ösztönök fejlesztése, kiszélesítése és ezért nehezebb is, mint a csakis az alacsony ösztönökre hivatkozó fasiszta népbolondítás. Nehezebb, de az igazságnál nincs időtállóbb valami és a tapasztalatok alapján épülő meggyőzés, a meggyőződöttség hitével hangzó szó mélyebben szánt és erősebb, mint a megszállottság — pillanatnyilag talán megbüvölő, — fölületes ábránd kergetése.

Hogy ezt elérjük nagy súlyt kell fektetnünk az előadások fölpítésére, egyszerűségére, csiszoltságára és nem túl nagyra szabott terjedelmére. Számot kell vetnünk azzal hogy hallgatóink kétkezi munkások, hogy az előadások legnagyobb része munkaidő után hangzik el. Inkább kevesebbet ismertessünk és röviden — de mindent példák alapján — minthogy egyszerre akarjuk egészen tudásunkat a hallgatókra átvinni. A felvevőképeség az előbb említett okoknál fogva korlátolt és a túlsok anyaggal induló okvetlenül csütörtököt mond.

Ezenkívül nem szabad ellefednünk és hangsulyoznunk kell, hogy az előadások célja a tudni és tanulni vágyás fölkeltése, serkentés a megfelelő írások olvasására és elsajátítására. Meg kell mondanunk azokat a műveket, amelyek előadásunk alapját képezik és azt is, hogy azok hol és hogyan szerezhethők be.

Mulhatatlanul szükséges, hogy az előadásokat megbeszélések, viták kövessék. Arra kell törekednünk, hogy itt minden nem elég világosan kifejtett, a hallgatók számára még nem eléggé érthető tételt, állítást éppen a kérdések föltevése útján, vagy az ellentétes nézetek összezapása folyamán tisztázzunk, hogy minél több érdeklődőt vonjunk bele az elhangzottak közös megvilágításába. Nem szabad belenyugodnunk abba, hogy »az előadó mindent olyan pompásan és világosan megmagyarázott, hogy ahhoz nincs mit hozzáfűzni.« Okvetlenül kérdések és hozzáfűzések kell, hogy kövessék az előadást, mert egyedül így rögzíthetjük azt, aminek a megjegyzésére hallgatóinknak mulhatatlanul szükségük van.

Hogy ezt elérhessük, mindenekelőtt az előadókat kell megfelelő módon előkészítenünk. Szükséges, hogy az előadók egyike már jó előre megkapja a kiadott témához szükséges anyagot, vagy annak jegyzékét és tételeit kidolgozva lehetőleg megírja magát az előadást is. Ahol ez lehetséges, nagyon jó a tételek megsokszorosítása olyan számban, hogy azt minden hallgató megkaphassa. Az ily módon előkészített előadást mindenekelőtt a kijelölt előadók hallgatják és vitatják meg, úgy hogy ezután legyen elég idejük az adott tételek alapján a maguk

előadását elkészíteni. Törekednünk kell arra, hogy az előadók szabadon beszéljenek és kerülnünk kell a fölolvasásokat.

Igen hasznos, ha az üzemi előadásokat összekötjük a sajtó terjesztésével. Minden klubban meg kell választani a sajtó bizottságot, amelynek célja a tudósítás és terjesztés. Ahol az alacsony létszám miatt bizottságot nem lehet alakítani, ott a klub egyik vezetőségi tagja vállalja a terjesztést és tudósítást. Különösen hasznos, ha az előadások előtt és után magukat az előadás anyagát tartalmazó írásokat terjeszthetjük.

Ha a kezdetben említett célt szem előtt tartva megvalósítjuk ezeket az elveket, akkor elérjük, amit akarunk. Főlkeltve a dolgozók érdeklődését, őket tanulásra serkentve, tudásukat emelve és elmélyítve olyan hatalmas erőket szabadíthatunk föl és nyerhetünk, amelyek óriási mértékben fokozzák majd az újjáépítés sikerét és megkönnyítik a történelmi út elé gördülő akadályok győzelmes leküzdését.

III

Végezetül pedig röviden kívánjuk ismertetni a most folyó előadás-sorozat anyagát: a munkásmozgalm történetét.

Ezen előadások célja:

1. az általános mozgalmi — történelmi emelése;
2. alapot adni a későbbi, akár mozgalmi, akár politikai tárgykörbe tartozó tanuláshoz;
3. az előadások segítségével történelem és társadalom szemléletünk alapját közelebbhozni a hallgatóságához;
4. a tudományos szocializmus fejlődésének bemutatásával, a harcok, balsikerek és sikerek kanyargó, de mindig előretörő és haladó útjának ábrázolásával megadni a választ a mindennapi élet kérdéseire: a miért, hogyan és hovára.

Az előadások anyaga három részre oszlik:

1. A munkásmozgalm kezdeteitől a tudományos szocializmus jelentkezéséig, Marx és Engels munkálkodásának kezdetéig, az 1848-as forradalmi hullámig.
2. 1848-tól az első Internacionálé működésén, a II. Internacionálé megalakulásán át, annak elméleti és gyakorlati összeomlásáig, az első világháborúig.
3. A forradalmi marxizmus ujjászületése, annak továbbfejlesztése, a bolsevizmus elméleti és gyakorlati győzelme, a III. Internacionálé megalakulása, működése és fölosztásának okai.

Amint láthatjuk a közel 150 évre terjedő történelem három rövid előadásba sűrűsödött össze, ezzel is aláhúzva a tényt, hogy nem évszámokat, nem régi módon fölfogott történelmet akarunk tanítani, hanem a fejlődést, a világ másfélévszázados történetének alapvonalait, a munkásmozgalm fejlődésén keresztül. Nem elméleti tétéleket — mert az előadások anyaga fölöleli az egész tudományos szocializmust, Marxtól — Sztalinig és ezt nem lehet elvégezni nem három, de háromszáz előadás alatt sem — hanem a legfontosabb alapelveket ismertetve, azok szükségszerű fejlődéséről kívánjuk hallgatóinkat tájékoztatni.

Nem szándékunk és módunkban sem áll ezen a helyen, akár a három előadás anyagát adni, akár a tétéleket ismertetni. Amit mondani akarunk csupán arra szorítkozik, mi az előadásra kerülő téma lényege, amire az előadók és vitatkozók a legtöbb figyelmet kell, hogy fordítsák.

A munkásmozgalom fejlődése hasonlatos a szerves világ, az élőlények fejlődéséhez, anélkül, hogy ebből meszebbmenő következtetéseket vonhatnánk le. A géprombolók kezdeti lépései, a tévelygések sorozata, az — egyelőre hibásan fölfogott és megalapozott — ellenállás, szembeszegülés korszerű és megfelelő kifejezése. A csartizmus az első szervezett osztálymozgalom gazdasági célkitűzésekkel, nem a társadalom megváltoztatására, csak megjavítására törekszik.

A szocialista gondolat a sokszor lángelméjű utopistákon át Marxban és Engelsben megtalálja a tudományos kifejezőit és ami talán emélt is fontosabb a kapcsolót a maga éltetőjével és hordozójával, harcossával és megvalósítójával — a munkásosztállyal.

A proletáriátus most már nemcsak osztály, hanem a tudományos szocializmuson keresztül öntudatot nyerve megérti a harc lényegét, hogy a történelem osztályharcok sorozata és a tévelygések és a föllőről való segítség várások után rájön arra, hogy a maga fölszabadítását sajátmagának kell elvégeznie! Megtanulja és hirdeti, hogy a jövő társadalmát csakis a minden javak és értékek kizárólagos termelői, a dolgozók építhetik föl.

És a száz évvel ezelőtt íródott, alapvető tételeiben mindmáig érvényes Kommunista Kialtvány világokat döngető és elnyomókat remegtető, jövőt író és jövőbe láttató szavai, mint kibontott bíborvörös zászló lobognak és elfojthatatlan gyújtó lángként kísérik a világ összes elnyomottjainak harcát, azokat kitarításra tüzelve a végső győzelem előfeltételének elérésére, hogy megvalósuljon a százéves jelszó: Világ proletáriái egyesüljete!

A gyáripari tőkés rendszer által létrehozott és iskolázott munkásosztály az 1848-as és a későbbi polgári forradalmakban a polgárságnak nem egyszerű követőjeként lép föl, hanem, mint önálló szövetséges, akinek külön céljai túlterjednek a hűbéruralom megdöntésén. És a polgárság megrémülve szövetségesétől, most nem tör a, hűbéresekkal szemben kizárólagos hatalomra, hanem inkább kiegészik azokkal és megalégszik az uralom fölötti osztozással, hogy annál sikeresebben tart-hassa íéken a maga sírásóját.

Marx és Engels elmélete, a tudományos szocializmus gazdag tárháza ebben az időszakban épül föl és telik meg. De Marxot alapvető bölcsészeti elve — hogy a különböző rendszerek eddig csak különféleképpen magyarázták a világot, viszont a bölcsészet célja most már nem annak megmagyarázása, hanem megváltoztatása — arra készíti, hogy minden erejével segítse és előmozdítsa a proletáriátus harcát. Megalakult az I. Internacionálé »a dolgozók első nemzetközi forradalmi szervezete, amely a szocializmusért való harc alapkövet rakta le.« (Lenin).

A küzdelem csúcspontja a párizsi kommün. A nemzeti fölszabadító harcot következetesen képviselő és a maga szabadságáért küzdő proletáriátus a történelem folyamán először veszi kezébe a hatalmat, megvetve a kommünnel az alapját a jövő munkásállamának. De az első lépés még nem vezet sikerre. Nem készült föl rá sem a proletáriátus és nem teszi a sikert lehetővé a társadalom adott fejlődési foka sem. Mégis a párizsi kommünárdok harca a maga fény és árny olálaival Marx lángeszű elemzésében útmutatójává válik a nemzetközi és forradalmi munkás mozgalomnak.

A tőkés rendszer viszonylagos békés fejlődési kora következik. A gyarmati hódítások — bár magukban hordozzák a csíráit az elkövetkezendő imperialista háborúknak — egyelőre viszonylagos jólétet biztosítanak az anyaországok dolgozói egyes rétegének és így magukhoz kötik őket. Kialakul a munkás arisztokrácia, megalakul a II. Internacionálé, »amely a tőkés államok hosszu sorában előkészítette a mozgalom széles alapokon történő terjeszkedését« (Lenin). De éppen az előbb említett okoknál fogva (munkás arisztokrácia stb.) az Internacionálé egyre inkább veszít forradalmi jellegéből és hiába Engels harca a forradalmiságért, a hamisítatlan marxizmusért, az egyre inkább csúszik el a revizionizmus süppedő talajába. És a szervezet, melynek vezetői nem ismerték föl a tőkés társadalom új fejlődési szakaszát — az imperializmust — nem készítették elő a dolgozókat a tőkés rend elleni közvetlen rohamra — a proletár forradalomra — csődöt mond abban a pillanatban, amikor végre kellett volna hajtani a zengzetes jelszavakat, amikor itt volt az anyagi, politikai és társadalmi lehetősége a hatalom megragadásának, a szocialista forradalom győzelmének.

A szervezet belső ellentmondásai: a békés átfejlődést hirdető elmélet, a kispolgársovinizmus, az elapósodott elméleti vezetés, a forradalomra való komoly előkészületek hiánya kátyuba vitték a II. Internacionálét. A történelem megmutatta a dolgozóknak, hogy a fölszabadulás csak következetes, áldozatoktól vissza nem riadó harc gyümölcse lehet: hogy a hatalom nem hull mannaként az égből, hogy az új fejlődésnek megfelelően új harci eszközökre és mindennek előtt szövetségekre van szükség.

A II. Internacionálé összeomlott és maga alá temette a reformizmust, a polgársággal való együttműködést, a tévhiteket és téves magyarázatokat, az árulást. Az első világháború utáni föltámasztása kényszerélet volt, mentes minden forradalmi megnyilatkozástól, tisztára kispolgári szervezet munkás tagokkal. A vezetők voltak a bajnokok a háború utáni ellenforradalmaknak, a Szovjetunió ellenes, demokrácia ellenes összefogásnak, a be nem avatkozásnak, a népirontok fölbomlasztásának. Bevin és Blum ugyanazt tették és teszik világpolitikai méretekben, mint a jugoszláviai szociáldemokrata párt egykori vezére, Dráza Mihajlovics később: fegyvertársa, Topalovics Zsivko Jugoszláviában. Ugyan azon iskola képviselői, ugyanazt a politikai irányzatot vallják, amely a polgárság érdekeinek mindennek fölött való szem előtt tartásával végeredményben a munkásosztály, a demokrácia, a haladás, a forradalom elárulásához vezet.

Téves volna azonban azt hinnünk, hogy a II. Internacionálé csak árulást és megalkuvást jelent. Éppen az Internacionálé kebelében jelentkező megalkuvás elleni, kiméretlen harc eredménye a Bolsevik Párt diadalmenete, a marxizmus, tehát a forradalmi elmélet és gyakorlat győzelme.

Amikor a szocial-sovinizmus minden előkészületet megtett, hogy a polgárság érdekében zökkenés mentesen vágóhídra küldje a dolgozók millióit, a forradalom súlypontja Oroszországba helyeződik.

Már 1882-ben írták Marx és Engels, hogy Oroszország az európai forradalom élesapata! És ezt a helyét mind máig megtartotta.

A forradalmi mozgalom kitermeli a maga szervezeti formáit és vezéralakjait és azokon keresztül a maga forradalmi elméletét. Az elmélet visszahat a gyakorlatra és megvilágítja annak útját. A II.

Internacionálé megalakulása után tíz évvel, 1898-ban tartja első kongresszusát az Oroszországi Szociáldemokrata Munkás Párt.

Oroszország polgári forradalommal volt terhes ugyanúgy, mint Németország 1848-ban. És amilyen volt a különbség az 1848-as Németország és az 1789-es Franciaország között, ugyanazt a különbséget megtalálhatjuk az 1848-as Németország és a múlt század végi és századunk eleji Oroszország között. Ez a különbség a tőkés termelés fejlettségi foka és ezzel párhuzamosan a proletáriátus osztályöntudata és harci készsége. És ahogy 1848-ban a német polgárság elárulta a forradalmat és kiegyezett a hűbériséggel a dolgozók ellen, ugyanúgy 1905-ben és 1917-ben — de még azelőtt is — az imperializmustól fűtött orosz polgárság nem forradalomra tör a cárizmus ellen, hanem a vele való kiegyezésre, a közös ellenség — demokratikus népforradalom és a forradalmi eszmék következetes végrehajtását követelő munkásosztály és szövetségese, a parasztság ellen.

Emek a harcnak volt vezéralakja Lenin. És ez a harc, amely nemcsak és nem kizárólag Oroszországban folyt, hanem mert Oroszország volt az imperializmus világot átfogó láncának egyik szeme, az egész világra kiterjedt. És ezért érvényes Lenin tanítása nemcsak Oroszországra, hanem az egész imperialista világra.

A Bolsevik Párt, ez a II. Internacionálé pártjaitól merőben különböző szervezet. Lenin tanulmányai és a nemzetközi munkásmozgalmak tapasztalatai alapján épült föl és lett azzá, ami ma — a világ dolgozóinak a harcos élcsapata, vezérkara, tanítója és mestere.

A történelmi fejlődés eredményeként Oroszországban — és mindenütt másutt, ahol elmaradt — a polgári forradalmat, illetőleg a társadalom forradalmi átalakulását a hűbéri rendszerből, főképp a proletáriátus hajtja végre, sokszor, sőt legtöbbször, a polgárság ellen. A polgárság még ott is, ahol uralmát mind máig nem építette föl, megszünt forradalmi osztály lenni és a munkásosztály lett — szövetségeseivel, a parasztsággal — egyedüli bitorozója és zászlóvivője a fejlődésnek.

1917-ben a világ egyhatodán megdőlt a tőkés imperialista uralma. Európa a forradalmak idejét éli és 1919-ben megalakul a III. Internacionálé, amely »átvéve a II. Internacionálé munkáinak gyümölcsét, kirtva annak megalkuvó szociál-soviniszta és kispolgári romlottságát, elkezdte a proletár-diktatúra megvalósítását« (Lenin). És éppen ebben áll a III. Internacionálé világtörténelmi jelentősége.

A világtörténelem új korszaka kezdődik. A világ két rendszerre osztott, amelyek között tartós béke lehetetlen, mert a haldokló és rothadó imperializmus minden erőfeszítése oda irányul, hogy az emberiség fejlődésének jövőjét, a haladást képviselő szovjet szövetséget háborúba keverje, a maga portáján pedig lefegyverezze és legyűrje a munkásmozgalmakat.

Ezen ellentéteknek volt a második világháború a kifejezése. A háború folyamán kitűnt, hogy a nemzetközi helyzet olyan bonyolulttá vált, hogy továbbra lehetetlenné lett az önállóságot alapiában elért Kommunista Pártok központi irányítása. És ezért a harc további folytatását a III. Internacionálé feloszlata jobban elősegítette, mint annak további főnállása. Másrészt a Szovjet Szövetség dicső fegyvertényei és népeinek hősiessége annyira kivívta a világ elnyomottjainak szeretetét, hogy ma a Szovjet Szövetség az a központ, amelyet az osztatlan demokráciáért harcoló népek és nemzetek vezérükként ismernek el.

A munkásmozgalmak további fejlődése és küzdelme nagyjából három síkon folyik, de egyetlen közös céllal:

1. a tőkés államokban harc a dolgozók egységéért a tőkés kizsákmányolás megszüntetéséért, az imperialista háborúk, a fasiszmus ellen, a népi forradalomért és a gyarmati országokban a nemzeti és gazdasági fölszabadulásért.

2. Az új alkatú demokratikus államokban nevezetesen hazánkban, Bulgáriában, Albániában, Romániában, Csehszlovákiában és Lengyelországban harc az újjáépítésért, a tőkés csökevények végleges fölszámolásáért, egy új népi állam megteremtéséért.

3. A Szovjet Szövetségben harc az újjáépítésen át a kommunista társadalom kiépítéséért, a békéért.

A közös cél a békés fejlődésen át a fasiszmus maradványainak végleges fölszámolása és a dolgozók és elnyomottak harci szövetségének létrehozása és előkészítése annak a folyamatnak, amely egyedül hivatott beváltani a munkás osztály történelmi feladatát: a z e g é s z e m b e r i s é g v é g l e g e s f ö l s z a b a d í t á s á t.

GALAMB JÁNOS:

ÜZENET A KÜLVÁROSBA

Munkás testvérem, — rabja nyomornak, —
 kidolgozott jobbom nyújtem feléd:
 szorítsuk meg egymás ionnyadt kezét,
 hogy az ösökben ért szikra gyújtson
 és beragyogja a távlatokat
 a szűz iény.

Gazok kezéből kihullt a fáklya:
 szabadon lobog fel újra a láng...
 Most zúduljon évezredek hurránk,
 hogy a csüggesztő kereséségben
 szenvedőket elérje a vészjel
 s véres, szép szívüket által járja
 a remény.

Munkás testvérem, — végre szabad vagy, —
 feszítsd meg kőkeményen az öklöd
 és sújts szét a sűrű giz-gaz között,
 aho! kocsok virultak az éjben
 és termelt fertőzött virágokat
 az önkény.

Ezen a földön ős szerep vár ránk:
 k'gyecmlálni a szívós tarackot,
 elűzni közönyt, bűt és haragot,
 hogy a bérszolgaság éjszakája
 után, virradat gyűljön az égre —
 s meleg iényét gyógyítón hintse ránk
 az új világ,

A KISIPAROSSÁG ÚTJA

Irta: Székely Sándor

A polgári forradalomnak egyik volt alkotó eleme, a tudományos szocializmus kételtűje, túlnyomórésztben a polgári társadalom igáslova, a sok segéddel való dolgoztatásnak örökös vágyakozója és a gazdasági válságnak reménytelen szenvedője: a kisiparosság fordulóponthoz ért. És ezen a fordulóponton való stagnálás és az érintetteknek nagy száma, mely szám jelentős réteget jelent társadalmunkban, föltétlen megköveteli, hogy foglalkozzunk vele, mint gazdasági tényezővel, úgy a múltban, mint a jelenben és jövőben.

A kisiparosság a hajdani feudalizmus ellen harcoló kézműveseknek későre kinyúlott és elszaporodott utóda. A fejlődés folyamán ennek a rétegnek egyik főredője különböző pénzförácsolnak hasznérdekből följelődött Krupókká és Fordókká, míg nagy tömegük a főkécs termelési rendszer taposómalinjában egymás ellen küzdve a munkavállalásnál (konkurencia) együttesen harcolt az adóhivatallal ellen és egyformán viselte a gazdasági válság nyomását. A már előrehaladott törvények ellenére is dolgoztak és dolgoztak napi 12 órát is, mert szervezetlenségük folytán, ha az egyik nem elégítette ki a vevőt, korán is, későn is, akkor megcsinálta a másik és így tornázták fel egymás munkaidejét, de hogy közösen oldják meg ezt a kérdést, arra nem jutott sem idő, sem vállalkozó kedv.

A polgári állam csak megköveteli a neki járó részt polgáraitól (adófizetés, katonai kötelezettség), de polgári alkotmányában nincs pont arra, hogy a szegényebb népréteg életének befejező szakasza hogyan megy végbe és az a réteg, akinek egész élettevékenysége az emberiség létientartását szolgálta, magáramaradva szülőtömege a proletariátus és vágyalma a burzsoázia között von-szolja magát.

És ezeknek az adottságoknak természetes következménye lett, hogy a kisiparos dolgoztatott és ha nem volt kivétel, akkor maga dolgozta le a 12 órát naponta. Gyakori eset volt, hogy a munkása csak a törvényes időt dolgozta és ő megtoldotta még napi 2 órával, hogy aztán biztosabb legyen keresete. Ez a hajsza, ez a törtetés és munkában elnyomorodás két főokra vezethető vissza. Az egyik gazdasági, a másik lélektanji ok. Amióta az emberiség rájött, hogy munkával lehet a legkevesebb pénzt keresni, azóta csak a legszegényebb népréteg gyermekei mentek ipari pályákra, akiknek egész életükön keresztül jellemvonásuk lett a szegénységtől való erőszakos menekülés, ami csak nagyon kevésnek sikerült. A többinek a törekedése csak arra szorítkozott, hogy fiatal korában összetakarítson magának annyit, hogy azt a pár évet, amit már nem bír dolgozni, előre behiztosítsa. A második ok szintén a nyomortól való menekülésből fakad és pedig oly módon »hogy ha már nekem így kellett leélnem életemet, legalább az utódaim ne szenvedjenek ennyit«, — és az eredmény az lesz, hogy a taníttatott fiai és leányai mint kereskedelmi alkalmazottak, vagy mint tisztviselők, kevesebb fizikai munkával, de sokkal több gondal ugyanazt az életet viszik tovább.

A pénzszerzésnek és a szegénységtől való menekülésnek háboru esetén mindig új fejezete nyílik. A pénzt értékálló dolgokba fektetni iparkodó nagyközönség megszűnik vevő lenni és az azelőtt szolidan kiszolgáló kisiparosságnál az lesz az erkölcs, hogy minél drágábban csináljon meg valamit. Amikor ez a folyamat is kevésnek bizonyult, elkezdődik (leginkább várcsokban), a mások munkájának megvásárlása és újraeladása, amire nincs munkabér, vagy ha kell is valamit alakítani rajta, a lényeg mégis csak abban rejlik, »hogy drágábban ad-

jan el, miut mennyiért megvettem.» Bár a futam befejezése után az összeszedett pénz kifolyt a markából, ugyanott áll, miut háború előtt, de útközben rásütöttek a feketézők bélyegét.

Minden társadalmi rendszerváltozás után az a népréteg, amely odatarozónak érezte magát a bukott rendszerhez, megrendül és új utakat kezd keresni és ha a dolgokat jól látja és már megunta a múltat, akkor meg is marad az új uton. Nálunk a felszabadulás után ez megtörtént. A kisiparosságnak 80%-a a szövetkezeti rendszerbe látta jövőjét, de csak egy nagyon kis réteg valósította meg és annak is egy része később visszalépett! Az ok világos. Nem tudtak helynyugodni, hogy egy meghatározott összegért dolgozzanak és nem volt meg a gazdasági előrelátásuk, hogy az alacsony kereset nem alacsony, hanem az árak nem reálisak még és magán a kisiparosságon is mulik, hogy az árak lejjebb ereszkedjenek és a pénznek nagyobb legyen a vásárlóereje.

A kisiparos, miut gazdasági tényező a gyáripár fejlődésével párhuzamosan szorult vissza. Különösen gyors ütemben ment ez végbe azon iparcikkek terén, melyeknek az előállítása tömegesen lehetséges. De mivel a gyáripár arra törekszik, hogy minden közszükségleti cikket ő állítson elő, a kisipárnak fokozatosan a javításra és a minőségi munkára kellett áttérnie, mely folyamat tovább tart, sőt a helyzet meggyorsult, mert a mi gyáraink hamarosan megkapják az utasítást a minőség szemelött tartására és minél nagyobb felemelésére. Emlékszünk még rá, hogy a konyhabereendezési cikkek előállítása valamikor teljes egészében a kisiparosoké volt, míg ma ugy a fa, mint a fémárak előállítása teljes egészében a gyáripár kezében van. Arra is emlékszünk, hogy a háború előtt már voltak gyárban előállított cipők, melyek minőségileg felülmúlták a kisipari cipészek munkáját. Ha ehhez a felsorolt jelenségekhez még hozzászámítjuk, hogy a mi munkásaink öntudatának felemelkedése lényegesebben gyorsabb ütemben megy, miut a háború előtt és a májusj verseny eredményei igazolják, hogy az állami üzemekben dolgozó munkásaink meg fogják valósítani az előttük álló feladatot.

Látva a tendenciát, előre megmondhatjuk, hogy a cipő és a konyhabereendezési ipar sorsára jut a szabó- és a bútóripár is, s ez rövidesen be is következik. Az a kérdés merül fel most, hogy az érdekeltek tudomásul veszik-e ezt a törvényszerűséget, vagy csodavárással fogják eltölteni az időt. A bútóripárban a központosítást minden körülmények között végre kell hajtani ha az érdekeltek azt nem akarják, hogy a gazdasági élet hullámváza szakadatlanul meztelenre ne vetköztesse őket. Igaz, hogy nálunk már nem lesz válság, de időt helyette a tervgazdaság, melynek az a célja, hogy minél olcsóbbá tegye az árut, hogy minél nagyobb tömegek vásárolhassák azokat a dolgokat, melyeket azelőtt csak egy kis réteg vásárolt. Már most a helyzet az, hogyha az érdekeltek nem lesznek képesek ezt megvalósítani, akkor városi vagy állami tőkével, de förtetlen megvalósítják. Ami a szövetkezeti rendszert illeti, mondjuk meg egészen őszintén, nálunk azt tapasztaljuk, hogy a kisiparosok voltak azok, akik legelőször otthagyták a szövetkezeteket, ha a miértre akarunk válaszolni, akkor csak azt mondhatjuk, hogy nem volt meg a tisztánlátás, hogy a mostani kevés jövedelem egy év múlva jó lesz és meg lesz az az előnye, hogy mindenestre biztosítja a megélhetést. De a kisiparosságnak a szövetkezetekből kivált része (cipészek) azt bizonyítják, hogy ki akarja még használni az időt és még egy kicsit halászni akar a zavarosban és aztán legyen ami lesz. A tévedés ott van, hogy a konsolidáció sokkal gyorsabban megy, mint ahogy előrelátni lehetett és nagyon sok dologban hamarabb fog eljönni a »már késő«, mint ahogy előrelátva volt.

Mivel tehát a kisiparosság nagyrésze továbbra is megmaradt és dolgozik, foglakozni kell vele, hogy milyen körülmények között lehet megszabadítani a

múl: hubától. A kisipar legtöbb ágának szétszórtnak kell lenni a városban, mint a fűszerüzleteknek, tehát szövetkezeti alapon se lehetséges erősebb koncentráció, de azt meg lehet csinálni, hogy három kis javítóműhelyből csinálják egyet, erősebbet. A meglévő gépeket úgy csoportosítani, hogy abból jusson minden-hová, és észszerűen ki legyen használva. Azon szakmáknál, ahol nem lehet be-tartani a nyolcórás munkaidőt, ott megszorított létszámmal két műszakban meg lehet oldani a kérdést oly formán, hogy az egyik csoport korábban kezdje, a másik csoport későbbben hagyja abba a maga 8 óráját. Az aggkori biztosítás minden körülmények között szükséges és a szövetkezeti rendszeren kívülma-radtaknak minél előbb azon kell lenniük, hogy az aggkori biztosítás részére egy egészséges alapot létesítsenek. Ilymódon megszabadulnak az öregségi na-pok reménytelen kísértetétől és valószínűleg ezen kérdés megoldása után a kisiparosság is nyugodtabb és egészségesebb életet él.

Az anyag beszerzése a jelenlegi központi problémája a kisiparosságnak. És az események menete azt mutatja, hogy ez a probléma lekötő teljes aktivitá-sát és a távolabbi dolgokkal nem tud foglalkozni. Pedig az anyaghiány nem új keletű, valami ebből még a múlt háború után keletkezett és hogy ez megol-dódik az bizonyos, mert már indult a folyamat, hogy egyes nyersanyagokat és egyes iparcikkeket kínálják megvétele. Tehát tudniuk kell, hogy az anyagel-látás megoldódása után az árak ismét csökkenni és a jelenlegi szervezeten állapot nem garancia arra, hogy nem fogja-e maga az iparosság az árakat oda vinni, ahol 1933-ban voltak.

Legelemibb kérdés az iparosság aggkori biztosítása, ezt kell szemelőtt tar-tani és a dolgokat ezen keresztül kell nézni. Mármost a szövetkezeti rend-szerben ez a kérdés automatikusan megoldódik és ha az idősebb iparosnemze-dék okosan nevelj az utánpótlást, akkor gyorsan leperog a munka ideje és a kiöregedett dolgozó hamarabb nyugdíjba mehet. Ami a legfontosabb, eltűnik az egymást megölni akaró konkurencia, amiből mindég a harmadik félnek volt haszna. Az aggkori biztosítást szövetkezeten kívül is meg lehet oldani, de a többi hátszát aligha és ha hozzá számítjuk, hogy az iparosság nagy többsé-gének az értelmi színvonala milyen alacsony, akkor egyenesen elképzelhetetlen. Mármost az első visszariadás után nyugodtabb légkörben alaposabban meg kellene vizsgálni a szövetkezeti kérdést és föltétlen meg fogják találni azokat az előnyöket, amelyekre az iparosságnak igazán szüksége van.

Tény, hogy nálunk jelenleg mindenkinek a fizetése alacsony, számtalan egyetemi végzettségű embert tudnánk felsorolni, akinek a fizetése nem éri el a haví 3.600 dinárt: az is kevés, amit a szövetkezeti kereten belül a tagok kapnak, de nem kell-még féltév sem és a mai fizetések mellett, úgy az állami, mint a szövetkezeti alkalmazottak és tagok megbékélnek a helyzettel.

Az a kérdés most, hogy az a kis számú élcsapat, amely az iparosság nagy tömege helyett gondolkozni szokott, foglalkozott-e már mélyebben az iparos-ság jövőjének kérdésével, vagy az eseményekre bizza a dolgot, ha nem, akkor sokáig nem szabad várni vele, mert a felsorolt problémák megoldásra várnak és jobb, ha maguk az érintettek oldják meg, mintha a fejlődés törvényszerűsége viszi a dolgokat nyugvópontonra.

»A történelmi materializmus nagy tudományos érdeme éppen az, hogy fölfedte a néptömegek szerepét a történelemben és bebizonyította, hogy a tömegek döntenek el a történelem sorsát.« (Leonov)

PAP JÓZSEF:

A N Y Á M N A K

Ború, bús baglyát kergetem anyám;
Harsanó fényben mért ül kontyodon?
Ellene lázad forró hemlokom
Ijjú küzdelmek kürtös hajnalán.

Túnt világ tükrén mért mereng szemed?
Új dalok titkát ölelje karod,
Eszre-dajka lehetsz ha akarod
S legszebb dalcimba ültetem neved,

Hogy hályog-fátylát a vak szemeknek
Szórja elé új, lázas szeleknek,
Hogy tisztán lássák győztes reggelünk!

— Baglyck huhogó serege száll majd,
Csak mosolyt anyám, a mosolyt vállaid
S holnapra, meglásd, dalra ébredünk...

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

A HÍD

Irtó: A. Iszbah

Iván Artyomücs egész éjjel nem bírta lehunyni a szemét. A gyönyörű híd büszkén állt előtte. A víz nagyokat csobbanva csapódott a gránitpillérek lábához, a tarajos hullámok fel-feltornyosultak, majd újból visszahulltak és száz meg száz örvényben kerengtek, kavarogtak. Iván Artyomücs jó néhányszor felugrott a divánról, odasietett az ablakhoz és kibámult rajta a sötét éjszakába. A folyó csobogó beszéde idáig is tisztán elhallatszott és a messziségben ott feketéllett a híd alig-alig észrevehető sziluettje. De ő látta, világosan látta! Még az annyira kedves főív részleteit is meg tudta különböztetni a sötétben. A vaskorlátban még az utolsó szögecsét is jól látta, melyet tegnap késő este ünnepelesen és saját kezével erősített bele.

Az utolsó szögecs! Az utolsó álmatlan éj! Holnap átmegegy a hídon az első, emberekkel és teherrel megrakott próbavonat. Holnap? Nem. Ma. Már virrad. A híd körvonalai mind élesebben emelkednek ki a sötét háttérből. Ez a nap Iván Artyomücs életének legnagyobb, legünnepeleyesebb napja.

Gyorsan magárákapta ruháját és a folyó partjára sietett. Az úton egy lélekkel sem találkozott. A község még aludt ebben a kora hajnali órában. Az őr megismerte Korint és csöppet se csodálkozott, hogy már ilyen jókor reggel talpon van s a parton kószál!

Korin felment a hídra, nekítámaszkodott a korlátoknak, ott álldogált egy darabig, elgyönyörködött a vasrács csodaszép kacskaringóiban, megsimogatta a tegnapi utolsó szögecs lapos,

fejét, mely még mindig nyirkos volt a hajnali harmattól. Aztán átment a túlsó partra. A nád között ott hanyódott-vetődött egy korhadt, szúette csónak. Korin beletelepedett: széles evezőjével ellendítette a parttól s mindenfelől körülcsónakázta a hidat. Nem akarta elhinni, hogy ő — Iván Artyomücs Korin egyszerű orosz mérnök, aki gyermekkorában sokat halászott ezen a helyen, s aki csak két éve lépett ki az élethe a Műegyetem tantermeiből — ő alkotói ihlettségében ilyen gyönyörű emléket tudott állítani a teremtő gondolatnak.

A híd ma kezdi meg életét. Azoknak, akik majd áthaladnak a hídon, sejtelmük sem lesz arról, hány és hány éjszakát virrasztott át Korin, mennyit kínlódott a vajúdas lázában, míg megszülettek tervei, hány szép napot töltött az építőmunka sűrűségében-forgásában, mikor ezer meg ezer emberi akarát egyetlen roppant erővé fonódik össze. Azok, akik átutaznak majd az ő hídján és a kocsik ablakaiból a folyó széles, síma tükrére tekintenek, természetesnek fogják találni, hogy a két part között híd feszül. És ez a gyönyörű híd élete első, zsenge alkotása az utasoknak nem jelent egyebet, mint hosszú utazásuk egyik apró részletét.

Ahogy a lejtős parton felfelé haladt, összetalálkozott az öreg Potáповval. Mojszej Iljics negyven éve komprévész volt ezen a helyen. Más közlekedési eszköz nem volt a partok között. Még maguk a hídépítők is az utolsó napig is gyakran az öreg kompián keltek át egyik partról a másikra, habár ideiglenes hidat is építettek. Hallgatag, emberkerülő volt az öreg, nem szívesen állt szóba az utasokkal. Bozontos szemöldöke alól morogván és barátságtalanul nézte, mint épül a híd. Iván Artyomücsöt már gyermekkorában is jól ismerte Potáпов. Szegről-végre atyjafia is volt a fiatal mérnök. De azért Korinnal se elegyedett beszélgetésbe soha. Még is lepődött Iván Artyomücs, mikor a bokrok közül elébe toppant az öreg.

— Kész? — kérdezte tompán Mojszej Iljics. No most ünnep virrad rád, Iván. Látom, nincs nyugtod, nincs maradásod. Ti Korinok már mind ilyen nyughatatlanok vagytok.

Iván Artyomücs egyenesen az öreg szeme közé nézett es e szem rejtélyes ragyogásából megértette, hogy ő nem közömbös valaki Potáпов előtt s hogy a vén révész valahogy figyelemmel kísérte az ő élete folyását, sőt egy kissé büszke is volt rokonára, bár erről nem tud, de nem is akar beszélni. És Korin önkénytelenül is megróta magát, hogy a híd miatt elhanyagolta Potáповot, be se nézett ócska viskójába, nem váltott vele néhány barátságos rokoni szót.

— Mojszej Iljics — mondotta meleg hangon — öreg fejed ne kínlódj tovább azzal a komppal! Maradj a hídnál. Megteszünk munkavezetőnek.

— Köszönöm szépen — mondotta Potáпов. Mélyen meghajlott és szemében gúnyos fény csillant fel. — Köszönöm, köszönöm, de nem vagyok még annyira vén, hogy csak csósznek váljak be. Negyven éve fuvarozom az embereket a kompon. Magam csináltam, magam szurkoltam be. Rajta i halok meg. Most lejjebb ütöm fel a sátoriam, egy kissé messzebb a te hidadtól. Ha ócska is ez a komp, de az emberek mégse vetik meg.

Elhalgatott, jót húzott szíverősítőjéből és szokatlanul gyöngéd hangon tette hozzá: De azért köszönöm a szíveséged. Csak-hogy ti, Korinek nyughatatlanok vagytok, mi meg Potáповok nagyon büszke emberek. No, minden jót. Vanyusa. Lehet, hogy többé nem is látjuk egymást.

Iván Artyomücs sokáig bámult a vén révész után, aztán visszaballagott a hídhöz. A nap már felkelt, az ívek vasszerkezete a nap aransugariba fűrdött, s a víz síma tükrében nézegette karcú, kecses alakját.

2.

A német őrszem folyton lehúzogatta kesztyűjét és böszén fujdogálta meggémberedett ujjait. Ez se segített. A hideg a csontja velejéig hatott. Átkozott fagy! Bezzeg jó dolguk van azoknak, akik a meleg bunkerben ülnek és dominóznak. Neki is vissza kellene nyerni a múlt éjszakai veszteséget. Az igaz ugyan, hogy jobb itt állni a front mögött, s őrizni ezt a hidat, mint rohamra indulni, vagy a hóban hasalni a golyószóró mögött. Itt még csak hagyján! Csak ez az átkozott hideg ne volna. Ugyan, miféle partizánoktól kell itt tartani. Biztosan mind megfagytak az erdőben. Kerek két hét óta mintha a föld nyelte volna el őket... Az őrszem megállott a parton, hogy megnézze, hány óra. Ebben a pillanatban valami súlyos tárgy zuhant reá felülről s azonnal elvezítette eszméletét.

Két fehérbundás ember — nem tudni hogyan és honnan — egészen a hídig lopózott. Egyikük egy zömök, szélesvállú partizán szánkót vonszolt maga után. Rövid, tömött szakállát zuzmara borította, olyan volt, mintha pléhből vágták volna ki.

— Hűsz percünk van — mondotta a szakállas. Te csak állj itt, vigyázz! Én majd odakúszom és bedugom a gyutacsot.

— Talán majd én, mondotta a másik, fiatalos, de kissé náthás hangon. Jobban értek hozzá, hamarabb találok alkalmas helyet.

— Azt én is megtalálom — mosolyodott el keserűen a szakállas. Nagyon is jól ismerem ezt a hidat Pétya; nagyon is jól ismerem.

Odalopódzott a hídhöz, alája tuszkolta a robbanóanyagot és kivette zsebéből a gyújtózsínort. Minden mozdulata nyugalmat, határozottságot árult el. Hirtelen valami nesz támadt a bokrok között. A híd alól hosszúbundás ember jött elő. A partizán elengedte a gyújtózsínort és előkapta pisztolyát. Hát valóban dugába dől az egész vállalkozás?

— Ne lőjj, Artyomücs! — mondotta halkán a bundás. — Én vagyok, Mojszej Potáпов. Én még szakállasan is felismertelek.

Az öreg egész közel jött, s Korin anélkül, hogy felesleges beszédbe elegyedett volna, megértette: az öreg nem azért jött, hogy lábatlankodjék. Intett neki, hogy hallgason, visszadugta revolverét, gyorsan hozzálátott, hogy berakja a robbanóanyagot a szélső ív szerkezetébe. Itt, ezen a helyen erősítette be valamikor az utolsó szögcset...

— Felrobbantod? — kérdezte komoran és megdöbbenve Mojszej Potáпов. — Magad robbantod fel? Helyén van a szíved. Vanya!

Többet egy szót se szólt az öreg. Korin némán gyújtotta meg a zsínort, intett Potáповnak, s mind a hárman a sűrű bokrok közé futottak. A túlsó partról géppisztoly ropogása hallat-

szott. A hídon már szaladtak a németek, csizmájuk súlyosan kopogott a hidburkolaton.

Hirtelen robbanás dőreje rázta meg a fagyos levegőt. Lángnyelvek csapták a magasba, nappali világosság támadt a sötét éjszakában. Korin mérnök jól tudta, hová kell tenni a robbanóanyagot, ha halálos sebet akar ejteni a hídon. Egy perc múlva vas-, kő- és fatörmelék éktelenkedett a híres Korin-híd helyén. Korin havas fatönkön ült a sűrűben az öreg Potáпов és a fiatal partizán között. Szemében fagyos szomorúság ült. Aztán mind a hárman felkerekedtek és a parti bokrok sűrűjében az erdő felé vették útjukat. Korin egy szót se kérdezett Potáповtól. Egészen természetesen vették, hogy az öreg is velük tart. Az erdő szélén Mojszej Potáпов halkán megszólalt:

— Iván, én is meglöktem a kompomat és a víz alá küldtem.

Korin nem felelt. Még mindig a hídja járt az eszében, s az öreg kissé zokon vette, hogy az ő baja nem hatja meg a mérnököt. Némán haladtak az erdőben lévő partizántanya felé.

3.

A szónoki emelvényt a híd kellős közepére hevenyésztek. Az eső ugyan szemerkélt, de a nép mégis tömegesen tódult az ünnepségre. A faluban egyetlen épkezláb ember sem maradt otthon, apraja-nagyja mind látni akarta a nagy eseményt. Kastajanc doktor panaszkodott, hogy még a betegek is kiszöktek a kórházból. Mindenki tudta, hogy az új hidat a Győzelem Hídjának keresztelik el, s hogy ezt a hidat Korin mérnök rekordidő alatt építette meg. A falubeliek azt beszélték, hogy az új még sokkal szebb, méltóságteljesebb, mint a háború előtti híd volt. A ködön, s a langyos júliusi eső finom fátylán keresztül áttörtek a nap sugarai, bearanyozták a folyó felett emelkedő új íveket.

Azt is beszélték a faluban, hogy a híd ünnepélyes megnyitására a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának egyik országszerte jól ismert tagja is részt fog venni és hogy a hídepítőket Sztálin személyes parancsára magas kitüntetésekkel fogják jutalmazni kiváló munkateljesítményeikért.

A német rabság súlyos kora elmúlt. Az ország szabadon lélegzett. Hegedni kezdtek a sebek, újjáépültek a gyárak. Az olvasztókemencékben újból kigyúlt a tűz, az új traktorok ekéi barázdát barázda után hasítottak az életadó humuszban, a helyreállított hidakon megindultak az első vonatok.

... Az autó megérkezett. A képviselő — még mindig egyenruhát hordott — meg a mérnök szállt ki belőle. Korin persze már rég levágta partizánszakállát, de halántéka a háború alatt erősen megöszült s homlokán megszaporodtak a ráncok.

A híd korlátjai között vörös szalag feszült. A képviselő szétvirrta a szalagot, s két bíborvörös vége repesve szállt a korlátok felé. A győzelem Hídját felavatták.

A képviselő az emelvényre lépett.

— Elvtársak! Szerencsét kívánok a harctéren és a munka mezején aratott nagy győzelmetekhez. — Röviden, de velősen beszélt. Az eső megeredt, de az ünnepségről senki se távozott. Mindenki hallani akarta Sztálin elvtárs üzenetét, amit a hídepítőknél küldött.

— Sztálin elvtárs köszönetet mond nektek, hogy nagy szenvedéseiteket olyan hősiessen viseltétek, hogy olyan önfeláldozóan dol-

goztatok. A haza magas kitüntetésekkel jutalmaz benneteket. Az első jutalom Korin Iván Artyomücsot illeti, Lenin-rendet kap!

Korin mérnök kissé sántítva lépett elő. Torka kiszáradt az izgalomtól és egy szót sem tudott szólni. Csak nézett, nézett a hídra, s eszébe jutott az a másik, a régi, s úgy tűnt, hogy ez a híd valóban szép, de az az első, az mégis csak jobban a szívéhez kötött, drágább volt, neki. És ő maga rombolta szét, amit alkotott. S most újból felépítette azt, amit szétrombolt. Élénken emlékezett arra a téli hajnalra. Meg a híd halálára. A híd az élet, a feltámadás nevében halt meg. És most újjászületett. Lelkét ebben a pillanatban nagy és felemelő érzések töltötték be.

A képviselő félrehajtotta Korin felöltőjének szárnyát és mindnyáian látták, hogy a mérnök mellén két Lenin-rend csillog. A képviselő csodálkozva mosolyodott el.

— Ezt az elsőt miért kapta? — kérdezte.

— Ezért a hídért — mondotta izgatottan Korin.

— És a másodikat?

— Ezért a hídért — mondta zavartan Korin.

A képviselő némán felerősítette a harmadik Lenin-rendet is a két első mellé, megölelte és megcsókolta Korint.

Az ünnepség után Mojszej Iljics Potáпов keresztülfurakodott a tömegben és a mérnök elé lépett.

— Iván Artyomücs — mondotta az öreg zavartan — jól van most már nem bánom. Vegyél be engem a munkavezetők közé. — És szécies mozdulattal a híd felé mutatott.

Ford.: Dr. Makkai Imre

A RÉGI ÉS ÚJ JUGOSZLÁVIA SZÖVETKEZETEI

Irta: Majtényi Mihály

A szövetségi kormány most tárgyalta az új szövetkezeti törvény tervezetét, amelynek részletei rövidesen nyilvánosságra kerülnek. Ebből az alkalomból adjuk az alábbi írást a régi és az új szövetkezetekről.

A múlt század végén — a gazdasági látszatfejlődés ellenére — a falu, a földművelőosztály súlyos válságba került. Az előretörő kapitalizmus egyre éheesebben harcosolt, a mezőgazdasági cikkek árát lenyomták, szabad, megművelhető föld sehol sem volt — a földreform az álmok birodalmába tartozott — a parasztság sehol sem talált védelmet, az eladósodott kisember kétségbeesetten keresett kiutat a válságból. Ekkor jelentkeztek nálunk Vajdaságban az első szövetkezetek, mintegy válaszul a falu felmerült, égő problémáira.

A bajok elsősorban a hitel körül mutatkoztak és az első szövetkezetek természetesen hitelszövetkezetek voltak. A falu megmozdult és megmutatta igazi erejét: egymásután alakultak kis hitelszövetkezetek Vajdaságszerte is. A finánciőke eleinte csak szemlélője volt a kísérletnek, de hamarosan rájött arra, hogy nagyobbarányú szövetkezetj mozgatom a bankok pozíciójának egyik fontos üzletágát, a paraszthitelt veszélyeztetik. Rövidesen meg is találta a módját annak, hogy az önszűrés jegyében induló mozgalmat, amely voltaképpen éppen a finánciőke harcosolása ellen irányult, semlegesítse, sőt a szövetkezetek-

ket éppen a banktőke szolgálatába kényszerítse. A reakciós magyar szövetkezeti törvény erre módot is nyújtott. Az egészséges alapon felépülő kis falusi hitelszövetkezeteket bekényszerítették az Országos Központi Hitelszövetkezetbe, elvesztették önállóságukat, nem formálhattak többé frontot a bankok ellen, nem tehettek öncsobbá a hitelt és mint a finansztőke függvényei tengődtek a bankok együttesében.

Valójában megismétlődött az, ami az orosz ősi faluszövetkezetekben, a MIREK-ben lejátszódott. Ezek is azért alakultak a történelmi múltban, hogy a jobbágnak és a robotosnak könnyítést jelentsenek. Valójában aztán a földesúr legjobb kiszolgálói lettek és erős támaszai a feudálisizmusnak. Hogyan?

A MIREK-ben a jobbágy védekezett az ellen, hogy *egyénilag* kerüjön szembe a földesúrral: s hogy annak tetszése szerint rángassák munkára még akkor is, amikor saját magának dolgozott. A MIREK-ben az egész falu, a szövetkezet együttesen adott robotot. Ez a rendszeressé vált segítség lett a feudalista földmunkaadás leghatalmasabb támasza. A MIR szépen gazdálkodott. Megkímélte ugyan a jobbágyot attól, hogy egyénilag és a földesúr kényének legyen kiszolgáltatva s az akkori viszonyoknak megfelelően elég tőkéletes termelési rendszert teremtett — ugyanakkor azonban, éppen ezzel a ténykedésével lehetővé tette a jobbágyrendszer összetűzésmentes évszázados fentartását. A MIR gazdálkodott, a MIR termelt — a földesúr zsebére.

Nagyjában ez ismétlődött meg a századforduló táján a mi hitelszövetkezeteinkben. A falu összeállt, hogy öncsobb hitelt biztosítson a közép- és kisparasztoknak, hogy védekezzen a finansztőke árverésrohama ellen, rövidesen azonban csöbörből-vödörbe jutott. Egész mozgalmát, szövetkezeti rendszerét cinyelték a nagybankok. A szövetkezetek fokozatosan elő is segítették a finansztőke harácsoló munkáját. A bankoknak nem kellett külön-külön bajlódni a parasztdalokkal, ezt a munkát a falusi hitelszövetkezet végezte el. S éppen úgy, mint a MIREK-ben a faluközösség a birtokos zsebére verejtékezett, megkímélve őt a jobbágyak való egyéni bajlódás gondjával, a falusi hitelszövetkezetek is a bankok, a finansztőke javára dolgoztak. Ez lett az »önsegélyezés« mozgalmával, a szövetkezeti összefogással: a falusi kisemberek betétjei a finansztőke trezorjait dazsasztották.

Másfajta szövetkezet az első világháború előtt a Vajdaságban nem igen volt. Legfeljebb néhány tejszövetkezet és néhány beszerzési szövetkezet.

Szövetkezet volt végeredményben a sok ármentesítő és vízlecsapoló társulat, ezekben azonban az államnak, az önkormányzati testületeknek és a nagybirtokos osztálynak olyan döntő befolyásuk volt — ha másért nem, úgy hatalmas birtokállományaik folytán — hogy az egyszerű szövetkezeti tagnak, a parasztnak legfeljebb a közadó fejében kivetett ármentesítő illetéket volt joga kifizetni, más joga aligha akadt.

A RÉGI SZÖVETKEZETEK HIBÁI

Az első világháború után új helyzet állott elő. Vajdaság a régi Jugoszlávia kereteiben olyan vidékekkel jutott kapcsolatba, ahol a szövetkezeti rendszernek primitív, jobbára vérrokonságon alapuló, de élő valóságként működő formája létezett: a házközösségek zadruga. Kétségtelen, hogy a húszas években erőteljesen megindult és a későbbi évtizedben még jobban terjedő szövetkezeti mozgalom a falut nemcsak hitelszövetkezetekkel népesítette be, hanem másfajta szövetkezetekkel is és a mozgalom már a városokban is jelentkező tisztviselő-beszerzési szövetkezetek, ipari termelő-szövetkezetek stb. alakjában. (A szövetkezeti szervezkedés elérte az abszurdumot, amikor például Vajdaságban *irói* szövetkezet alakítására tettek kísérletet.)

Vajdaság szövetkezetei az ország többi részeinek szövetkezeti rendszerébe kapcsolódtak be és azok sorsában osztoztak. Melyek voltak ennek a szövetkezeti rendszernek legkivívóbb sajátosságai és hibái?

1. *A teljes széttagoltság.* A szövetkezetek szövetségekre tömönültek, ezek egymástól függetlenül, sokszor egymás ellen tevékenykedtek. A csoportosulás nemzeti alapon, szakmák alapján vagy területi alapon történt. Vajdaságban nem kevesebb mint nyolc szövetkezeti szövetség működött.

2. *Üncéltű politika.* A kapitalista társadalmon belül működő szövetkezeteket természetesen üncéltűség jellemezte. Voltak a szövetkezeti gondolatnak a régi Jugoszláviában olyan teoretikusai (és ezek fel fogása mindinkább előtérbe került), akik a szövetkezeteket a szocializmus írszkeinek tartották és úgy vélték, hogy a szövetkezetekben, a kapitalista termelési rend fenntartásával és azon belül a szocialista termelés egy fajtáját építik ki. Ezek a teoretikusok — valamely narodnyiki elgondolással — a parasztságnak a szövetkezeteken keresztül vezetőszerepet akartak biztosítani, a munkásosztály teljes kizárásával. Ennek következménye volt, hogy a szövetkezetek mint politikai testületek is porondra léptek, támogatták a különböző kormányzattal együttműködő parasztpártokat, amelyek a szövetkezeti tömegek alapos kihasználásával szavazók számát növelték.

3. *A tőkétől függő helyzetük.* Természetes, hogy a friss és éhes délszárvi kapitalizmus is gyorsan felismerte a szövetkezeti rendszerben rejlő nagy gazdasági erőt és azt — ahol mint vetélytárs jelentkezett — letörte, semlegesítette, ahol segédcsoportokat velt benne felédeznj — saját igájába szorította. Ahogy a kapitalizmus Jugoszláviában erősödött, olyan mértékben vált függővé a szövetkezeti rendszer a tőkétől. Eleinte még elég demokratikus szövetkezeti rendszerünk, amelyben azonban már megnyilvánult az »hány részjegy, annyi szavazat« elve, felváltotta a hírhedt sztojadinoviczi szövetkezeti törvény, amely megfosztotta a szövetkezeteket a hályányan még mutatkozó népi jellegüktől.

A földművesszövetkezetek, amelyek aránylag eléggé megőrizték függetlenségüket, később az állam nagybankok által kapott hitelekkel — ha valamelyik szövetkezeti csoport politikailag nem parirozott a hitelek megvonásával — kerültek a fináncöke járomszalagjára. Az iparösszvetkezetek a gyáripark kényekeküvére kerültek, amely ott formált frontot ellenük, ahol éppen akart (kar-telek, myersanyagforrások, árkialakítás stb.) Egyes szövetkezeti válfajok, mint például a munkáselőadó szövetkezetek meg sem születettek. Ez volt ugyanis legjobb vadászterülete a gyáripark tápláló fináncökének, amely az áruközvetítő tőkének is táplálója volt és nem tűrhette, hogy »valamelyik gyermekét« sérelem érje. Politikai okok miatt is reszkettek az illetékesek az ilyen munkás-tömörüléstől és ezt a szövetkezeti formát így nem lehetett megváltoztatni.

4. *A széles néprétegek kizárása.* A régi Jugoszlávia szövetkezetei valójában sohasem támaszkodtak a legszélesebb néprétegekre. A falusi szövetkezetek Vajdaságban nem tették lehetővé a nagyszámú földnélküli bekapcsolódását, a törpe birtokosok is egyre inkább háttérbe szorultak a szövetkezeti szervezkedésnél. Iparosság nem szervezkehetett szövetkezeti alapon, a szegényebb iparosok viszont anyagi eszközök hiányában voltak kizárva a szövetkezeti törvénybiztosította kedvezményekből.

5. *Az osztályellentétek kimélyítése.* A szövetkezeti kereteken belül is kimélyültek az osztályellentétek. A szövetkezetekben lassan nem az érdekvédelem alapon szervezkedő kisegysztszenciáké volt a döntő szó, hanem a vagyonosabbak kerültek túlsúlyba. Falvakban, tekintélyükkel és részjegyeik nagyobb számával a kulákok, az ipari termelőszövetkezetekben a vagyonosabb iparosok. Ők főzötték le a hasznót, ami a szakadékok kimélyítéséhez vezetett.

Az osztályellentét kimélyítésére legjellemzőbb a szövetkezetek adókedvezménye. A tisztagú ipari szövetkezet például adómentes volt, míg a szövetkezet bér munkásai — mert a szövetkezet bér munkásokat is foglalkoztatott — minden szombaton leadták a maguk közterheit. Milyen szemmel nézett a régi

szövetkezetre az ilyen munkás? A kapitalizmus jellemző velejárója, hogy egyes csoportok kedvezményeit a széles néptömegekkel fizetteti meg, a szövetkezeti rendszerben is megnyilvánult.

6. *A tervszerűtlen termelés.* A szövetkezetek termelésében sem nyilvánult meg semmiféle tervszerűség. »Árút« termeltek. A mezőgazdasági szövetkezetek által összegyűjtött gabona éppen úgy ki volt téve a piac ingadozásainak, mint a kisipari termelőszövetkezeteké, amelyek rizikóval, bizonytalanra dolgoztak, sokszor egymással konkurráltak. A bizonytalan, főleg adómentességben megnyilvánuló támogatást ez a piac helyzet iluzóriussá tette.

A hibák alapja tehát magában a kapitalista termelési rendszerben gyökeresedett. A kapitalizmus kísérletet tett néha, hogy saját rendszerében támadt mély réseket éppen a szövetkezetekkel toldozgassa-foltozgassa, de ez nem hozhatott eredményeket. A népi szövetkezetek fejezetének taglalásánál megátjuk majd azokat az alapvető tényeket, amelyeket a régi szövetkezetek munkájában megkerültek és amelyek az igazi szövetkezetek működésének lényegét alkotják.

A megszállás éveiben a jugoszláv szövetkezeti rendszer elsorvadt, összeomlott, megsemmisült vagy a munkára alkalmatlanná vált.

A bánáti szövetkezetek reakciós és a megszállókkal együttműködő Ljotics-párt járószalagjára kerültek: a petrovgrádi szövetkezeti szövetség például központja volt a Ljotics-féle fasiszta árulók önkéntes törzskarának. A szerémségi szövetkezetek egyrésze Zágreb áruló szövetkezeti szervezeteibe kapcsolódott, nagyobb része megszűnt. Bácskában a szerb földművelőszövetkezeteket nemzeti lista alapon feloszlatták, a német szövetkezetek az Agránja vezetésével mint a hitlerizmus igazi megalágyai »állam« voltak az államban. A többi bácskai szövetkezetet a magyarországi szövetkezeti mamutszervek, az OKÁHÁ és a HANGYA nyelték le.

Jött a felszabadulás és megszüntethetett az igazi, népi szövetkezeti rendszer.

A NÉPI SZÖVETKEZETEK CÉLKITŰZÉSE ÉS FELADATA

Tartalom nélküli, üres szövetkezeti kereteket, teljesen hibás szövetkezeti rendszert vagy üres semmit talált a felszabadulás a szövetkezetek helyén. Ahogy az élet fokozatosan lábrakapott 1944 telén és 1945 tavaszán, a felszabadult országrészekben mindenütt felmerült a probléma: mi lesz a szövetkezetekké?

Mint minden régi törvény alkalmazásánál, szövetkezeti törvényünkénél is az AVNOJ elvi döntése volt a mérvadó, hogy tudniillik a régi törvény csak akkor érvényes, ha nincs ellentétben a népfelszabadító harcok vívmányaival. A régi szövetkezeti törvény nem demokratikus, kizárta sorából a legszélesebb néprétegeket, osztályellenitéket támasztott, lehetővé tette, hogy általa egyesek a közösség terhére károsodjanak — mindezek miatt szöges ellentétben állott a népfelszabadító harcok vívmányaival, tehát nem volt fenntartható.

Az új szövetkezetek vezetői keresték az utat arra, hogy működésük összhangban legyen az új gazdasági renddel. Mint szükségszerűség jelentkezett 1944 végén az első munkáselítő szövetkezet a noviszádj (a későbbi RANAPROZ). Ezt a szövetkezeti formát, mint már kifejtettük, a régi Jugoszláviában teljesen elnyomták.

Az egész országból jelentkező, általános kívánságra, ugyanakkor a fejlődés vonalát is szem előtt tartva határozta el a kormány, az új népi szövetkezeti rendszer alapelveinek lefektetését. 1945 augusztusában miniszterközi bizottság alakult, amely szeptemberben már ki is hirdette az új szövetkezeti rendszer alapelveit. Ez az alapelv kimondja:

»A szövetkezeti rendszer gazdasági szervezete a legszélesebb néprétegek gazdasági helyzetének megjavítására a termelésben és fogyasztásban egyaránt.

A szövetkezeti rendszer egyik legfontosabb feladata a tömegek mozgósítása, hogy azok, alulról jövő kezdeményezéssel bekapcsolódjanak hazánk újjáépítési munkájába.

A szövetkezetek gazdasági érdekeik szerint tömörítik az embereket, éppen ezért a szövetkezeti rendszer sohasem lehet öncél, sem pedig politikai, vagy más mozgalom.

A szövetkezetek legyenek szilárd támaszai a népruralom gazdasági politikájának és a gazdasági politika végrehajtásának. A néphatóságok kötelesek a szövetkezeteket segíteni feladataik teljesítésében.

A szövetkezetek együttműködnek az állami gazdasági szektorral, kiegészítve azt úgy a közellátási, mint áruellátási és termelési téren. Emellett nem szabad szem elől téveszteni a szövetkezeti eszme egyik alaptételét, az önszolgálatot, továbbá azt, hogy a szövetkezet célkitűzése sokasem lehet haszongyűjtés.

A gazdaságilag gyengébbek szövetkezése sokban hozzájárulhat annak a szakadéknak áthidalásához, amely eddig a falut a várostól elválasztotta. A szövetkezet szilárd alap kell hogy legyen a falu és város átalakításának összefogására.

A szövetkezeti rendszer legyen a Népfront komoly tényezője a népielszabadító harcok vívmányainak megszilárdításában és a töderatív jugoszláv népköztársaság kiépítésében.

Az alapfeladat, amely ma szövetkezeteinkre hárul: a falu és város dolgozóinak ellátása.

Hogy a szövetkezeteket alkalmassá tegyük feladataik megoldására, szükséges megszabadítani őket a múlt összes egészségtelen maradványaitól, az antidemokrácia, spekulatív és bürokratizmus szellemétől, a fasizmus és az árulás maradványaitól, valamint minden reakciós felfogástól és elmélettől.

Hogy a szövetkezetek széttagoltságát megszüntessük, szükség van a szövetkezeti szervezetek átalakítására és az összes pozitív erő összpontosítására.

Az alapelvek a továbbiakban kimondják, hogy mindegyik népköztársaságban külön főszövetség létesül, területi alapon. Az összes szövetkezetek tehát működésükben egységes vonásra kerültek. A központi (szövetségi) szervezet továbbra is központja marad az összes népköztársasági szövetkezeti főszövetségeknek és revizós, ellenőrző szerveknek.

Az alapelvek felsorolják azt az ötfajta szövetkezetet, amelyek a jövőben kikerülnek a kikerülnek. Ezek: 1. Földműves beszerző szövetkezetek, 2. Városi beszerző-fogyasztási szövetkezetek, 3. Földműves termelőszövetkezetek (paraszt-szövetkezetek), 4. Ipari termelő szövetkezetek, 5. Hiteleszövetkezetek.

A szövetkezeti törvényhozásban legnagyobbjelentőségűek az alkotmány intézkedései. Az alkotmánynak három szakasza foglalkozik a szövetkezetekkel. A 14-ik szakasz, amely a termelő eszközökről intézkedik és kimondja, hogy a termelőeszközök a jugoszláv szövetségi népköztársaságban államiak, szövetkezetiek és magánszemélyek, valamint jogi személyek tulajdonát képezik: A 15-ik szakasz, amely a terveződésről intézkedik, valamint a 17-ik szakasz, amely kimondja, hogy az állam különös figyelmet fordít és segítséget, valamint könnyítéseket ad a népi szövetkezeti rendszernek.

A gazdasági valóság az országban az, hogy az állami szektor után a szövetkezeti vonalnak van a legnagyobb jelentősége. Irroti és íratlan törvények erősítik ezt. A szövetkezeteknek az újjáépítési és általános gazdasági munkájukban elsősorban az állami szektort kell támogatniuk, de együttműködhetnek — éppen a terveződés eredménye érdekében — a magánszektoral is.

A szövetkezeti munka hangsúlya az agrár, népi szövetkezetekben változtat-
Janu: a falu és a város együttműködése, vagyis a munkás-paraszt összefogás.

Az ifjaita alapszövetkezet már megszervezésében is pompásan kiegészíti egymást. A fa'n termék és termékeit a városnak szállítja, a városi ipari termék viszont jórészen falura kerül. Ebből a szempontból kétféle falusi és kétféle városi jellegű szövetkezetünk van. Az ötödik csoport, a hitelszövetkezeti rendszer a négy első szövetkezeti forma kiegészítője, mert ez látja el hitellel a szövetkezeteket. Elvi, elméleti és idővel gyakorlati síkon ez lesz az egyetlen járható út a szövetkezetek számára — támogatva természetesen az állami szektor által, amelynek viszont a szövetkezeti rendszer nyújthat kitűnő támogatást a maga kiterjedt hálózatával.

PARASZTVÉR

Irta: Preterek Zsófia

(Lengyelország munkáspártjának lapja a »Glos Ijdu« versenyén díjat nyert elbeszélés.)

Habár »nagy műveltségű« volt, ezzel egyáltalában nem kértedett. Mindenkiel köszönő viszonyban volt, szívesen járt famegmunkáló-műhelybe, még mezítláb is, és dolgozott, mint a többi. A mult szénakaszáláskor ő, Franek és én együtt hordtuk a szénát.

Félre nézek és megpillantom az intézőt, igazgatót, leányát és azt a Zbiseket az uradalomból. Félre hívták és valamit nagyban magyaráztak neki. Beszédjüket nem hallottuk, de Franek és én sejtettük, hogy miről van szó. Janek hirtelen megragadta a vasvillát, leszúrta a nyelét ágaival fölfelé fordítva és így szólt az igazgatóhoz: »Üljön fel a vasvilla ágaira«. »Hogyan üljek fel rá, mikor túl magas és hegyes is« — válaszolt az igazgató. »Igy nekem is túl magas és túléles az urak között« — felelé Janek. Az igazgató Kucsenbin kerítésére mutatva így szólt: »Ugy lesz, mint e kerítéssel, a deszkák elkorhadnak, az oszlopok megmaradnak.«

Janekunk elgondolkozott egy kicsit és így felelt: »Eljön az idő, mikor egyáltalában nem lesz kerítés. Az emberek egyformák lesznek, mint fák az erdőben, s mint a gabona a földeken.«

Mikor az igazgató rájött, hogy Janekkal nem jut diűlőre, gúnyosan elmosolyodott és tovább ment az intézővel, leányával és az uradalmi kastélyból való Zbisekkel. Az igazgató leánya rövid ruhában volt, Franek, miután elhaladt, gúnyos megjegyzést tett rá. Janek vörös lett, mint az uradalmi istálló téglája, de nem szólt semmit, csak szemesarkából Franekra pillantott és oly gyorsan szedte a szénát, hogy csak úgy csurgott a verejték a homlokáról.

Este együtt mentünk a folyóhoz, később Franek és én nyugovóra tértünk, míg Janek szobájából sokszor késő éjszakáig világosság szűrődött. Janek az asztal mellett ült és piros ceruzával raizolgatott egy füzetbe.

Néha pedig az öreg Jazsinova kelt fel az ágyból és fejét megvakarva beszélt. »Jasa, nem mennél aludni? Eleget dolgozol egész nap, de ha még fizetést kapnál érte, hiszen cipőd sincs a téltre! Miért iskoláztattalak oly keservesen! Fiam, fiam, csak meg ne ártson az a sok tanulás.«

S mivel Janek nem szakította félbe írását, felsóhajtott egy-

szer-kétszer, visszafeküdt s rövidesen újból horkolni kezdett.

Egyszer délután Vislyicára mentem kosárral a karomon, légyfogóért és petróleumért.

Belépek Kozjár műhelyébe, négy Gestapo embert találok ott, Hanssal az élükön, ittak. Mikor megláttam őket, kavarnogni kezdett a gyomrom. Valami készül, gondoltam. Leültem a második asztalhoz, egy fityóka pálinkát és negyed font véreshurkát rendeltem. Villával szedegettem a falatokat és figyeltem. Ok pedig csak ittak és ittak. Néha egyik, vagy másik elővette óráját, megnézte az időt és ittak tovább. Kozjár és én egymásra tekintgettünk, mikor ők hirtelen felugrottak, s a két kocsival, amelyek Kozjár műhelye előtt álltak, Konjecmost felé vették útiukat, porfelhőt hagyva maguk mögött. Most már egész Vislyica tudta, hogy valami szerencsétlenség történik. A guloniakat félelem fogta el. Mindenki az utcára csődült és tanácskoztak, mi tévők legyenek. Bezárták az üzleteket, robajjal gördültek a rollók. Kihalt lett az utca, síri csönd uralkodott.

Egyedül maradtam a téren, gondolván, ha valami lesz majd beugrom, egy kapu alá vagy fölmászom egy fára.

Egy óra sem telt el, a két kocsi visszafelé tartott. Csak nem olyan gyorsan és sok emberrel.

Az első kocsi megpillantva Janekot fedeztem fel rajta megbilincselte kezekkel, mellette halálsápadtan a kulharai és mjernovai tanító.

Egy német leugrik a kocsiról és a posta felé indul. Nemsokára visszatér és a kocsi elé áll. Ez idő alatt csatlakozott az elsőhöz a második szekér is három fogollyal, de egyik sem volt annyira összeverve, mint Janekunk és Koziol Zselonkáról. A másodikról leszállt egy sváb és valamit mondott svábul ennek aki az inént a postára ment. Ez beszélt neki valamit, de én, habár értek németül, mert két évig munkán voltam a Birodalomban, nem vettem ki semmit, oly halkán beszéltek.

Itt álltak, vagy egy negyed óráig, mikor Buszkból megérkezett a teherautó még négy állig felfegyverzett Gestapo emberrel. Körülvették a mieinket és autóba ültették őket.

Semmikép sem tudom elfelejteni ezt a képet: támolyogva érkeztem haza. Még le sem ültem, el sem meséltem a feleségemnek a látottakat, mikor a küszöbről észrevettem, hogy Grabovjenszki erdői felől két emberekkel megrakott kocsi közeledik. Civilek. Mindegyik gyerstüzelővel a vállán. A falun keresztül rohantak, alig látszottak a portól. Megálltak egy rövid időre Tarabul háza előtt és az egyik megkérdezte, hogy melyik út vezet Vislyicára. Tarabul, aki juhait nyírta az udvaron, mikor meglátta azokat a szekéren, annyira zavarba jött, hogy tátott szájjal, ollóval a kezében csak bámult, míg a nyírásra szánt bika ficánkolt a lábai között. A civil, aki az út felől kérdezősködött, összeszorította fogait, de mikor észrevette a folyón átvezető hidat, rácsapott lovaira az ostorral, a lovak megbokrosodtak és egyenesen a folyónak mentek, a második kocsi utána.

Ekkor elengedte Tarabul a birkát, eldobta az ollót és kiszaladt a szántóföldre, ahol a széna közé bújt. Csak az esti harangszó után jött elő búvóhelyéről; mindenki ráfáradt, hogy ezek a mieink voltak az erdőből és most miatta a falukra fogják majd e butaságot.

Már erősen besötétedett, mikor megérkeztek a miernoviaiak és elmesélték, hogy mi történt. Miernóban összejött néhány tanító, hogy feleltessék a gyerekeket. Összegyűlt kb. húsz gyermek és hat tanító, közöttük Janek is.

Mindezt titokban szervezték meg, senki idegen nem tudott a dologról; nem volt mitől félni.

A gyerekek a padokba ültek, a tanítók az asztalhoz és elkezdődött a feleltetés. Janek Szkseluvna Irént hívta fel. A leány jól elkészült, minden kérdésre simán felelt. Már be akarta fejezni a feleltetést, mikor eszébe jutott még valami. Kérdezte, hogy melyik évben volt az a nagy csata, ahol a lengyelek alaposan megverték a németeket. Sőt meg is nevezte a csata nevét. Grünevald, vagy valami hasonló.

Szkseluvna Irén, habár tehetséges volt a tanulásban, nem tudta, sehogy sem jutott eszébe a csata évszáma. Janek büszkén, a leány pedig megszégyenülve állt, és észre sem vették, hogy a németek körülzárták az iskolát, úgyhogy nem lehetett semerre sem menekülni.

Az első német, aki belépett, mindjárt észrevette Janekot és Szkselov leányát. A lányt hajfonatánál fogva a sarokba vágta, hogy az arca megkéküljön, Janeknak pedig megbilincselte kezeit, ami nem volt nehéz, mert még magához sem tért a meglepetéstől. A többi német ugyanazt végezte a másik öttel, mint ez az első. A gyerekeknek odakiáltották, hogy »rrausz« és ezek szétfutottak a faluba, mint a hangyák, és mindegyik német egy-egy tanítóra vetette magát lökdösve őket a kocsiig. De egyiket sem ütötték annyira, mint Janekot és Kozlát Zsijlonkából. Ha abbahagyták, újra kezdtek, mert ez »kommunista«, mondták németül. Aztán Vislyica felé. Buszkónak vették útjukat, úgy látszik várták amazokat a Grabovjeszki erdők felől, akik úgy siettek Vislyicára, hogy a lovak lihegtek.

Sokat gondolkoztunk az esetről és mindenkinek csak az motoszkált a fejében, hogy honnan tudhatták meg a németek ilyen pontosan a feleltetés óráját és helyét.

Magunk közt árulásról beszéltünk, csak mindenkit meglepett, hogy kit zavarhat meg a falusi gyermekek oktatása is. Gyanúba azonban senkit sem fogtunk, mert még nem esett meg, hogy egy lengyel honfitársát a németeknek kiszolgáltatta volna.

Ez éjszaka nem történt semmi. Rá következő éjjel jött a rendelet, hogy a parasztok fegyverrel, vagy anélkül gyűljenek össze a hoholszki erdőben. Estefelé mentünk el. Minden fa alatt öten ültek, és mennyi gyorstüzelő, motorkerékpár és fegyver, — rémes elgondolni. Lányok is voltak kórházi kocsiokon. Franek mesélte, hogy az erdő mélyén orosz tankok vannak — csak senki sem hitte.

Most már mindenki tudta, hogy Buszkoba irányítják őket, hogy kiszabadítsák Janekot és a többieket.

Nyugodtan, félelem nélkül várakoztunk, de elővigyázatosságból tilos volt tüzet rakni. Habár mindegyik tudta, hogy ilyen nagyarányú gyülekezés nem fejeződik be simán, mégis örömet éreztek és bizalmat puskájukat szorongatva.

Az emberek suttogták: fölkelés, minden bizonnal fölkelés készül. S olyan tömeg vonult az erdőn keresztül, hogy az erdei madarak álomból felriadtak.

Egyszerre kiáltás hallatszott: »Oszolj, oszolj! Janekot Pincsovta vitték.« — A kiszabadítás nem sikerült.

Futóúzként terjedt el a gyanú, hogy az árulás az uradalomban lehetett. A gazdatiszt pedig csak mondta a magát: »Oszolj... oszolj... itt nem lehet semmit, ez a rendelet.« Fájó szívvel széledtünk szét.

De Franek úgy vélte, hogy ezzel nem fejeződött be minden, összeszorított fogakkal nyomozott Janek után. Parasztember, aki nem ismerte a félelmet, és leleményes, aki még a háború kitörése előtt három évvel megszökött Kartuzberézából,* Németektől nem félt, vagyogott valamennyire németül, állította, hogy Janek nem Pincsovban van, hanem megkínózva és összeverve Katintól nem messze a buszki börtönben fekszik.

Mindenki sürgette Janek megmentését, amíg él: a malmos is felajánlotta szolgálatait. De mire való mindez? Valaki kihúzta-e már valaki a bárányt a farkas fogai közül? — Janekot már csak a lótetemtől hoztuk. Csak annyit tudtunk meg, hogy halála percében egy német lépett hozzá és azt mondta neki, hogy hamarosan szabad lesz. Janek — azt mondják — azt mondta: »Látom, hogy mégegyszer kell találkoznom anyámmal«. A német cigarettát nyujtva Janeknek megnyugtatta: »Látni fogod, látni fogod.« Erre — nem is tudni miképp a német előrántotta pisztolyát, Janek mellére szegezte és mindenek vége volt....

Mikor az öreg Jazsinova Janekot a koporsóban látta, jajgatni kezdett és a fejét fogta »Édes fiam, özvegyasszony voltam, nem volt más örömem, mint te, azt akartam, hogy ember legyen belőled, s te ily fájdalmat okoztál anyádnak.« Hangos siránkozását hasonló módon folytatta. Franek ráförmedt: »Halkabban te vénasszony, az egész falura akarod uszítani a németeket?« Az öregasszony összeszorította a száját, a koporsóra borult és zokogott.

Különös érzés fogott el bennünket, mikor Janek koporsójára hánytuk a földet, nem él már, ő már nincs többé, az imént még köztünk járt, vidáman és egészségesen és senkinek sem ártott.

Az erdőből fiúk jöttek elő különböző énekeket énekelve. Mikor rázendítettek arra a dalra: »Mikor a nép harcba indul, a földesúr a kastélyban cigarettára gyújt« — mi is énekeltük, pedig előzőleg nem ismertük.

Egyszerre golyófütyülést hallottunk a temető falán kívül. Mi katonák összerázkódtunk gondolván, hogy a németek körülvették a falat, de a mieink az erdőből tudták, hogy mi sziszeg a fűben. Megragadták a fegyvert és lőttek. Csak mikor amazok a fal mögül kezdtek kiabálni, hogy a kommunistát eltemetjük, lett előttünk világos, hogy kinek nem tetszett a falusi gyerekek oktatása, ki kémkedett és szolgáltatót ki a németeknek.

Rájöttünk, hogy Janekot azért árulták el és kellett neki meghalnia, mert okos, tanult ember léte, nem az urak társaságába járt, hanem kitarított a parasztok mellett és mindig a parasztyúgért harcolt. Olyan düh fogott el bennünket, hogy semmivel sem törődve átugráltunk a falon és harcbaszálltunk velük. A pap ugyan mondta nekünk, hogy ők is keresztények, hogy mindnyájan egy anyaföld fia vagyunk — de ki hallgatott akkor ilyen beszédre!

* Kartuzberéza, lengyelországi gyűjtőtábor.

Kivilágosodott az ég, megszólaltak a kakasok, szétszéledtek
ők is, aztán mi is.

Csak az öreg Jazsinova maradt fia sirjánál és zokogott nem
törődve semmivel.

MAJAKOVSZKIJ VLADIMIR:

V Ö R Ö S T E M E T Ő

A tér —
 tündököl,
 a hold szikrázva ontja
tüzét —
 mintha pörzsögne rajt a nap.
Hatalmas
 kőfal...
 Az asszony szobra
zászlóval hajlik azokra,
 kik alatt nyugszanak.
Az úttestet
 a hold nikkele
 paskolja,
belöle — szuronyok
 élesebben,
 ádázabban merednek,
És —
 mint roppant halomba
rakott könyvek;
 Len'in mauzóleuma.
De engem
 se mélabú
 nem vonz e kapuba,
és szürke unalom
 nem ragaszt ide —
a lelket itt
 halálos árny
 nem lengi be —
Ő ma is lüktet
 a halántékoken
 s dőbeg a szivekben,
az emberiség
 tavaszát élem.
De a sírok
 nem engednek,
 eléhem,
utamba állnak a nevek.
Ezzel,
 úgyiszólván,
 tegnap találkoztam,
A fényképész előtt állt.

Nevetett,
 Vejkov
 clesik,
 vére patakba csurran,
 s a vér
 cscrog
 az eseményen.
 Mögötte,
 előttem,
 gyorsan,
 villanással —
 pont olyan,
 mint láttuk
 ezer meg ezer képen,
 gyűrött köpenyében,
 hegyes kis szakállal,
 ellép
 egy szikár ember —
 acél keményen,
 Az ifjúnak,
 ki azon tűnődik,
 miként döntsön:
 életét kinek
 élet-mintájára szabná,
 habozás nélkül
 mondom rögtön:
 szabad
 Gyerzsinzki elvtárséra —
 légy azzá! —
 Ki csont gyanánt,
 ki hamuként
 nyúl el, pihen
 a fal tövében...
 Van, kinek
 han'va sincs,
 Csak munka,
 rab évek
 és gö'vő,
 sehol egy végigtolyó —
 csupa csonk élet —
 fények —
 lobbhanva kiégtek.
 S ni, mint látcmás —
 az óden várjal tövén
 az elvtársakat
 a nyugtalanság
 tömény,
 láza emésztí —
 hamvaikon járkál,
 borzong a csontokon,
 a virágok
 és üvek
 hegyén kítör,

S a füvek
 s virágok
 aggodalma harsog:
 — Mondjátok —
 merre vagytok?
 Mondjátok —
 álljátok a harcot?
 Törnek-e
 előre?
 Nem torpant meg
 — a harc, a csata?
 Mondjátok —
 a köztársaság fiai
 akarata
 fölépíti-e
 a keményt
 fényből és fémből?
 — Aludjátok békén, elvtársak, csöndben...
 Hazátok —
 akár a fiatal cserje,
 minden
 tavasszal
 hajt, virágbaszökken,
 nő,
 erősebb, lombosabb, karcsúbb egyre.
 De újra
 nesz zizeg
 a hamvvederben:
 a kesztrűk
 suscognak
 szalagnyelven:
 — S éjsötét
 Európájukban,
 Ázsiájukban
 herkelés,
 rettenet,
 bilincsek?
 — Úgy van!
 A pénz,
 erőszak,
 tömlőcök,
 bitók,
 pányvák,
 urak
 világát —
 a ti
 egetverő árnyaitok
 járnak,
 költögetik
 — mutatják irányát,
 — S titeket
 nem sodor

az örvény hínárja?
 Agyatokon a vaskalaposság
 hálót most se sző?
 Mondjátok — ép-e,
 egyetlen-e —
 egységesen várja
 s résen áll ma —
 a csatára az összpárti erő?
 — Aludjatok,
 elvtársak, csöndbe...
 Ki merné békéteket
 bontani zavarva?
 Az első parancsra:
 »Előre!« —
 Talpra!
 szuronyok erdejét szegezve,
 rontunk a vakmerőre,

DUDÁS KÁLMÁN ford.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORU EREDETE ÉS JELLEGE

Irta: Lemin Iván

I.

Még az első világháború alatt mondta Lenin, hogy a háború — nem »véletlen«, nem »bűn«, hogy az a tőkés rend imperialista szakaszának a velejárója.

A polgári és szociál-oppportunista elméletek a politikát mesterségesen elválasztják a közgazdaságtól, a belpolitikát a külpolitikától. Ez oka a külpolitika és a háború kérdéseivel szemben elfoglalt történelem-ellenes elvont fölületes, nemtudományos álláspontnak.

Egyes polgári teoretikusok a háborúk eredetét az emberi természet »állatiasságával« kísérlik megmagyarázni, vagy gépszerűen átviszik a természeti jelenségeket a társadalmi életre és a háborúk eredetét a »létért való küzdelemmel« akarják megértetni. Ide kell számítanunk a fasiszta elméleteket is amelyek a háborúkat faji mozzanatokkal okolják meg a »magasabb faj« létfontartásának »szükségességével« az alacsonyabbak között.

Ismét más polgári teoretikusok a külpolitikát és a háborút földrajzi és politikai-földrajzi indokokkal próbálják megmagyarázni.

A harmadik csoport a háborúk eredetét ezen, vagy azon államférfi hibáira vezetik vissza és a külpolitika számukra a különböző diplomaták és államférfiak szabad akaratának a kifejezése. A háború, szerintük: a »hibák szomorú játéka«.

A szociál-opportunisták szintén tagadták a háborúk kikerülhetetlenségét az imperializmusban. Ezt tette a közismert hitehagyott Kautzski is, aki külön elméletet állított föl a háborút és válságokat nem ismerő »ultra-imperializmusról«, a »béke-imperializmusról«.

Ezt az opportunistá elméletet, amelyet Lenin még az első imperialista háború éveiben leálcázott a történelem fejlődése tökéletesen meg is döntötte.

Lenin mély gazdasági és történelmi elemzése alapján fölfedte a tőkés rendszer imperialista szakaszának lényegét, fölfedte az imperialista terjeszkedés, rablás és háborúk gazdasági és társadalmi alapjait.

A militarizmus, a reakció, a támadások és bekebelezések nem mutatkoztak immáron véletlennek, sem »bűnnek«, sem betegségnek, amelyeket édeskés pacifista receptekkel gyógyítani lehetne, hanem a tőkés rend imperialista szakasza elszakíthatatlan részének.

Az imperializmus előtti kapitalizmus időszakát jellemezve Lenin rámutatott arra, hogy ez az idő a viszonylagosan békés kapitalizmus szakasza volt, a tőkés rendszer fejlődésének viszonylagosan nyugodt szakasza. A hűbéri rendszert legyőzve a tőkés rendszernek módjában állott a békés terjeszkedés az el nem foglalt és a tőkés termelés hálózatába be nem kapcsolt gyarmati területek számlájára. A XIX. század végével és a XX. elejével ez az

»időszak visszavonhatatlanul megszűnt és a helyébe egy viszonylagosan mohó ugrásszerű és összeomlásokkal teli fejlődés lépett.«
(Lenin össz. műv. XVIII, 351 old.)

Lenin az imperializmus, az egyeduralmi tőkés rendszer szakaszát tartotta itt szem előtt.

A termelés óriási összpontosítása az imperializmusban odavezetett, hogy a monopólok termelő képessége messze túlhaladta a nemzeti piac fölvevő képességét. A monopólok új piacokat és új nyersanyag forrásokat akarnak elfoglalni. A nyersanyag forrásokért folyó harc rendkívüli módon kiélesedett. A finánc tőke által létrehozott tőkekivitel egy egész sor függő és felfüggésben lévő ország bekebelezését eredményezte. A világ fölosztása befejeződött. Ezen időszak gyarmati politikája rendkívüli jelentőséget nyert és a fölosztott világ újra való fölosztása csakis háború után vált lehetségessé.

A gazdasági és katonai-politikai hatalom az egész világon néhány óriási imperialista állam kezébe összpontosult.

»A monopóliumok, az oligarchia, az uralomra való törekvés, szabadságra való törekvés helyett, egyre nagyobb számú kis, vagy gyöngye nemzet kizsákmányolása a csekély számú leggazdagabb, vagy legerősebb nemzet által — mindez megszűnte az imperializmusnak azokat a jellemvonásait, amelyek alapján az imperializmust élősdi, vagy rothadó tőkés rendszernek nevezzük.« (Lenin össz. műv. XIX, 171—172 old.)

A leninizmus a háborúk eredetének okát és azoknak az imperializmusban való kikerülhetetlenségét nem csak megmagyarázta. A Lenin által fölfedezett és a tőkés rendszer egyetlen fejlődéséről szóló törvény teljesen leálcázta a jelen kor háborúj kitörésének gépezetét.

»A tőkés rendszerben lehetetlen az egyes gazdaságok és államok gazdasági fejlődésének egyenletes növekedése. A tőkés rendszerben nincs más eszköz az időről-időre lerombolt egyensúly visszaállítására, mint a válságok a termelésben és háborúk a politikában.« (Lenin össz. műv. XVIII, 232 old.)

Leninnek az imperializmusról szóló tanítását Sztalin továbbfejlesztette, magasabb fokra emelte. A tőkés rendszernek az imperializmusban való egyetlen gazdasági és politikai fejlődéséről szóló lenini tanítás alapján Sztalin világosan mutatja be a jelenkori háború kitörésének okait és gépezetét.

A kommunista Internacionálé végrehajtó bizottságának VII. teljes ülésén 1926-ban tartott beszámolójában: »Még egyszer szociál-demokratá elhajlásról a mi pártunkban« Sztalin a következőket mondta:

»Az imperializmusban való egyetlen fejlődés törvénye azt jelenti, hogy egyik ország a másikkal szemben ugrásszerűen fejlődik és a világniacról a másikat gyorsan kiszorítja. Továbbá, hogy időnkint fegyveres összeütközések és háborus összeomlások során időnkint újra fölosztják a már fölosztott világot, hogy az imperialista táborban kiélesednek az összeütközések, a világ tőkés rendszerének frontja meggyengül és ez lehetővé teszi, hogy egyes országok proletáriátusa áttörje ezt a frontot, hogy egyes országokban lehetségessé váljék a szocializmus győzelme.«

II.

Sztalin 1946 február 9-én tartott beszédében fejtegette ki tételét a tőkés rendszer válságairól, amelyek világháborúhoz vezetnek. Ez a tétel a marxista-leninista elmélet gazdagodását jelenti és az imperializmusról és a háborúk okairól szóló lenini tanítás továbbfejlesztését.

»A marxisták gyakran kijelentették, hogy a világgazdaság tőkés rendszere magában rejtí az általános válságok és háborus összeütközések elemeit, aminek következtében korunk egész világot átfogó tőkés rendszerének fejlődése nem történik sima és egyenletes haladás alakjában, hanem válságokon és háborus összeomlásokon keresztül. A dolog úgy áll, hogy a tőkés államok egyetlen fejlődése idővel rendszerint az egyensúly éles lerombolásához vezet magában a tőkés termelés világgazdaságában, amikor a tőkés államok azon csoportja, amely úgy látja, hogy kevésbé van biztosítva nyersanyagok és felvevő piacok tekintetében, rendszerint megkísérli, hogy megváltoztassa a helyzetet és újból felossza »az érékköröket« saját javára — fegyveres erő felhasználásával. Ennek eredményeként jelentkezik a tőkés világszétszakadása két ellenséges táborra és a háború közöttük... Eszerint az egész világot átfogó tőkés rendszer első válságaolytán kitört az első világháború és a második válság következtében kitört a második világháború.«

A tőkés rendszer általános válságának kezdetét, mint ismeretes, az első világháború és az oroszországi Októberi forradalom jelentik. Az első világháború a tőkés rendszer általános válságának kifejezéseként jelentkezett és a világkapitalizmust még jobban meggyöngítette. A tőkés rendszer általános válságának, amint azt Sztalin az Sz. K. b/P. XVI. kongresszusán mondta a legfontosabb jellemvonásai a következők:

1. A tőkés rendszer jelenleg a világgazdaság nem egyetlen formája, mivel a szocializmus győzött a föld kerek egyhatodán. Ebből a két rendszer harca következik:

2. A tőkés rendszer rothadása nagyobb méretűvé vált és ennek következtében a belső egyensúly még jobban fölbomlott;

3. A tőkés rendszer helyzete a gyarmatokon meggyöngült:

4. a tőkés termelés az idült túltermelés és állandó tömeges munkanélküliség folytán óriási nehézségekkel küzd. Rendkívül kiélesedett a harc a piacokért, mindenkinek mindenki ellen vívott gazdasági háborúja;

5. a tőkés rendszer összes belső és nemzetközi ellentmondásai rendkívül kiélesedtek. A tőkés országok a kiutat a belpolitikai reakcióban és külháborúkban keresik.

1946 február 9-i beszédében Sztalin az imperializmusnak lenini tanítását tovább fejlesztve kimerítően és tudományosan megvilágította a tőkés rendszer fejlődésének törvényszerűségét annak imperialista szakaszában. Ez a törvényszerűség abban mutatkozik, hogy az egyenetlen fejlődés eredményeképp fölbomlik az egyensúly a főbb tőkés államok között, fölbomlik az egyensúly a világ gazdaság tőkés rendszerében. A tőkés világ két táborra szakad. Az egyensúly helyreállítása fegyveres erő alkalmazása — világháború útján történik.

Igy, ha az általános válság jellemvonásai a tőkés rendszerre annak teljességében vonatkoznak és magukba foglalják a társadalmi élet minden jelenségét — a közgazdaságot, a bel- és külpolitikát, az osztályharcot, a két rendszer között fennálló küzdelmet, stb. — az időszakonként visszatérő gazdasági válság jellemvonásai pedig közvetlenül a tőkés országok termelésére vonatkoznak, úgy a világháborúkat felidéző tőkés világ gazdaság válságainak sztalini jellemvonásai első sorban a nemzetközi gazdasági és politikai viszonyokra értendők.

„A második világháború a jelenkori egyeduralmi tőkés rendszer gazdasági és politikai erői felettségének kikerülhetetlen eredménye volt.» (Sztalin)

Természetesen az összes felsorolt válságok egymással szorosan összefüggnek. Az általános válság idején a túltermelési válság sajátos formákat nyer és különösen élessé válik. A tőkés termelés menete megváltoztatja alakját. Az éles gazdasági válságok a maguk részéről még jobban meggyöngyítik a tőkés rendszert, mint egészlet, azaz elmélyítik a tőkés rendszer általános válságát. A gazdasági válságok hozzájárulnak az egyes országok között fennálló egyensúly még erősebb megbontásához és részük van az összes belső és államok közötti ellentétek kiélesítésében, azaz meggyorsítják az új világháború kitörését. A világháborúk meg, mint a tőkés rendszer általános válságának kifejezői, a maguk részéről azt tovább mélyítik.

III.

Az első világháború előtt két államsoport alakult ki. Egyrészt a régi tőkés államok, amelyek óriási gazdagságot harácsoltak össze és a nyersanyag források és felvevő piacok tekintetében egyeduralmi helyzetre tettek szert. Ezen országok fejlődése az idők folyamán viszonylagosan meglassult. Ezen csoport élén Anglia állott. Másrészt a fiatal tőkés országok, amelyek viharos gyorsasággal fejlődtek és nem rendelkeztek megfelelő mennyiségű nyersanyag forrással és felvevő piaccal, stb.

Ez a második csoport, ahogy azt Lenin mondotta, akkor lépett az imperializmus terített asztalához, amikor már a többiek elfoglalták a helyeket. Harcba kezdett azokkal, és harcában az addiginál ismert még vadabb és útonállóbb módszerekhez folyamodik. Ezen második csoport élén Németország állott.

Igy a nemzetközi szintéren két egymással ellenségeskedő ország-csoport alakult ki. A tőkés rendszer belső egyensúlya felbomlott. Kitért az első világháború.

Mi magyarázza meg ennek a háborúnak világot átfogó jellegét?

Az imperializmus korát az jellemzi, hogy a világ politikai és gazdasági hatalma néhány vezető tőkés állam kezében összpontosul. Ennek természetes következménye, hogy a fő tőkés államok között kitört háború májdnem az egész világra kiterjed. Ehhez hozzá kell tennünk a vezető államok gazdasági és politikai kapcsolatainak nemzetközi bonnyolultságát, az óriási, a nemzeti határokon túl terjedő, nemzetközi monopolista csoportok működését stb.

Természetesen az egyensúly fölbomlása nem minden esetben vált ki világháborút. Az első világháború azért lett világháború, mert abba a legfőbb vezető államok bekapcsolódtak. Az első világháború után az egész fejlődés még lázasabb, még ugrásszerűbb, még egyenetlenebb lett, mint azelőtt.

A nagy Októberi forradalom után a nemzetközi szintéren óriási világtörténelmi jelentőségű változások történtek. Oroszországban győzött a szocializmus, megerősödött a nagy szocialista állam hatalma. Két rendszer áll fönn most már a világon — tőkés és a szocialista. A tőkés rendszer meglazult. Megnőtt a munkásosztály aktivitása és forradalmi öntudata. A gyarmatok és függő országok nemzeti fölszabadító mozgalmai megerősödtek. A tőkés közgazdaság egyik válságból a másikba zuhan.

Az első világháború után, 1920—21-ben gazdasági válság, 1924—1929-ig tartott a tőkés rendszer ideiglenes megszilárdulása. 1929-ben kitört a tőkés rendszernek méreteiben a történelem folyamán eddig még nem ismert válsága. 1933-ban a tőkés közgazdaság kezdett kikászólódni a válságból, de nem jutott újabb virágzásba, hanem egy különös fajtájú depresszióba. 1937-ben új gazdasági válság jelei mutatkoznak.

A nemzetközi viszonyok terén a helyzet egy csöppet sem javult. Az első két világháború közötti időt kisebb és nagyobb fegyveres összecsútközések töltik ki. 1918—1920-ig a Szovjet Szövetség elleni beavatkozás, 1919—22-ig a görög-török háború, a Magyar Tanácsköztársaság elleni beavatkozás és az angol-afgán háború, 1290—21-ig fegyveres összecútközések Fiume elfoglalásával, Vilna megszállásával stb. 1923-ban a franciák megszállják a Ruhr vidéket, 1925-től 27-ig a marokkói háború és az imperialisták háborúskodásai Kinában.

Valóiban véglegesen a béke csak 1924—25-ben alakult ki. De már 1931-ben, Mandzsuriának az imperialisták által történt elfoglalásával, megszakadt a béke. A fejlődés új háború felé vette irányát. Ezt követték 1935-ben az olasz-abesszin háború, 1936-ban a német-olasz beavatkozás Spanyolországban, 1937-ben kezd el Japán háborúját Kína ellen. És 1939 végén a legtöbb európai imperialista államok elkezdtek a második világháborút.

Az imperializmus egyenetlen fejlődéséről szóló törvény hatása a két világháború között lihetetlen élességgel jelentkezett. A versailles-washingtoni rendszerben lefektetett politikai és gazdasági erők viszonyva lazának mutatkozott.

A történelem ironiája, hogy Németországot az angol és amerikai kölcsönök és hitelek állították gazdaságilag talpra. A világgazdasági válság fölszámolta a jövátételi rendszert, Németország, amelyet a versaillesi béke ideiglenesen kitörölt a nagyhatalmak sorából, gyorsan megerősödött, elérte és túlhaladta a győztes államokat.

Franciaország Európában katonai egveduralomra tört, de a versaillesi béke katonai kezelésének súlyos szerepét nem bírták el vállalni. Óriási különbség volt egyrészt Franciaország katonai és politikai igényei,

másrészt gazdasági lehetőségei között. 1930-ban Németország utólérté Angliát az árú kivitelben.

Az 1929-től 1933-ig tartó világgazdasági válság odavezetett, hogy a reakciós polgárság a kiutat belpolitikailag a fasiszmusban és külpolitikailag a háborúban kereste. Az 1936–39-ben kialakult fasiszta támadók tömbje az imperialista világ legreakciósabb, alattomos és undorító erőinek középpontjává lett.

A tőkés rendszer gépezetének védelemre a legagresszívabb imperialista polgárság a vad fasiszta terror mellett a fasiszmus szociális demagógiáját használta föl. Ez a polgárság képtelen volt az új világháborúra a népeket nyílt tőkés jelszavakkal mozgósítani. A fasiszmus volt hivatott, hogy a faji és sovíniszta eszmék szításával nemzeti és szociális demagógiával mozgósítsa a tömegeket az új háborúra. A fasiszta támadók fő jelszava »az élettér kiharcolása« volt. Németország, Olaszország és Japán magukat »szegény nemzeteknek« nevezték el, akiknek »törvényes joguk«, hogy fegyverrel vegyék el a »gazdag nemzetektől« gyarmataikat, nyersanyagforrásaikat és érdekköreiket.

1936 március 1.-én Roy Howarddal (Roi Hovard) folytatott beszélgetésében Sztalin rámutatott arra, hogy a közelgő második világháború okai ugyanazok, mint az első világháborúéi voltak.

»Vannak olyan tőkés államok, amelyek az érdekkörök, területek, nyersanyag források, piacok stb. elosztásában kizsákmányolják az embereket és amelyek új fölöztséget kívánnak. A tőkés rendszer a maga imperialista szakaszában olyan rendszer, amely a nemzetközi ellentétek megoldására a háborút törvényes eszközként tartja, törvényesnek, ha nem is jogilag, de lényegileg.«

Igy a második világháború, akár csak az első nem volt véletlen. Ez a háború, amint Sztalin mondja, nem egyik vagy másik államférfi hibájának eredményeképpen tört ki, bár hibák feltétlenül voltak.

A nyugati államok reakciós körei által vezetett »be nem avatkozási« politika kétségkívül meggyorsította a háború kitörését, elősegítette a támadók megerősödését és kezdeti sikereiket, úgy diplomáciailag, mint hadászatiilag. Ha nem lett volna ez a »megbékítési« politika, a háború valószínűleg nem lett volna ilyen általános és ennyire romboló jellegű.

IV.

A második világháború kitörésének okai ugyanazok, mint az elsőé. De ez nem jelenti azt, hogy a második az elsőnek a másolata. Ellenkezőleg, jellegében lényegesen eltér az elsőtől.

A tőkés világgazdaság második válsága összehasonlíthatatlanul mélyebben szántó volt az elsőnél. Ez a válság a tőkés rendszer általános válságából, a világnak két rendszerre való szakadásából, a tőkés rendszer legyöngüléséből és a szocializmus megszlárdulásából keletkezett. A második világháború az elsőnél sokkal vadabb, hosszabb és általánosabb volt. Az első világháborúban résztvevő államok népessége 1000 millió ember volt, azaz a föld népességének 50%-a. A második világháborúban résztvevő országok népessége 1700 millió embert tett ki, azaz a föld népességének 80%-t.

Az első világháborúban 17 ország maradt semleges 170 millió emberrel. A második világháborúban a semleges országok (és ezek is jobbra csak alakilag voltak azok) száma hat és a népességük 56 millióra rúg.

Az első világháború négy évig és néhány hónapig tartott. A második világháború hat évig tartott és ha a tényleges háborúkat vesszük, (Abesszínia, Spanyolország, Kína) több, mint tíz évig. Innen látható,

mennyire rövidlátó volt a fasiszták számítása a »villám háborúra«.

Az első világháborúban 73 millió embert mozgósítottak, a másodikban 110 milliót. Az első világháború meglehetősen kis területen folyt. Egész Afrika, Ázsia (a kis ázsiai partvidék kivételével) a nyugati földteké a Csendes és Indiai Óceán a háborún kívül maradtak. A második világháború a déli Jegestengert kivéve az egész földkereken dúlt.

A második világháborúban a támadó imperialista államok a világuralom meghódítására törektek. Lenin mondotta:

»A világuralom az imperialista politika tartalma, amelynek folytatásaként az imperialista háborúk jelentkeznek. (Összes műv., XIX, 261 old.)

Az óriási monopóliók, amelyeknek termelő képessége messze túlhaladta a nemzeti piacok kereteit, követelték uralmuk kiterjesztését az egész világ fölött. A fasiszta támadók hódító programjukat 1940 szeptember 27.-én fektették le a berlini hármass egyezményben. Németország és Olaszország az európai »új rend« megvalósítását vették magukra. A hivatalos magyarzatok rámutattak arra, hogy nemcsak Európáról van szó, hanem Afrikáról és Előázsiaőról is, amennyiben ezen területek Európa »természetes meghosszabbításai« és gazdasági »kiegészítői«. Japán az »úji rendnek« a »nagy kelet-ázsiai térségre« való bevezetését kapta szerezni.

Világos, hogy a második világháborúban a világuralomra törő ezen támadókat nem lehetett megbékíteni egyes részengedményekkel. Lehetetlen volt az érdekkörök békés újbóli elosztásával megoldani az óriási éles ellentéteket.

Sztalin rámutat arra, hogy a háborús katasztrófák elkerülhetők volnának, ha fennállana a lehetőség, hogy a nyersanyagokat és felvevő piacokat felosszák az országok között azok gazdasági jelentősége szerint, közös megegyezés alapján létrejött határozatok elfogadásával és békés úton. A világgazdaság fejlődésének mai tőkés feltételei mellett azonban megvalósíthatatlan.

A békítők és pacifisták 1936–38-ig rengeteg tervet készítettek a nyersanyag források békés úton történő felosztására, a nyílt kapu politikájának megteremtésére a gyarmatokban, az érdekkörök megegyezésén alapuló elosztására, megfelelő pénzügyi megállapodások lefektetésére stb. stb. De mindezek nagyon is átlátszó és korlátozott indítványok voltak. Ugyanúgy nem akadályozhatták volna meg a háborút, mint a siránkozók rimánkodásai a földrengést.

V.

A második világháborúban az elsőtől való lényeges különbségét jellegzetességei mutatják meg. Mint ismeretes a marxizmus-leninizmus a háborúk két fajtáját ismeri:

1. Igazságos, nem hódító, felszabadító háborúk, amelyek célja a nép védelme a fenyegető rabszóra fűzéssel szemben, a tőkés rabság vagy az imperialista járom alól való felszabadulás:
2. Igazságtalan, hódító háborúk, amelyek célja idegen országok elfoglalása, idegen népek rabságba eítése, a tőkés rabszolgaság örökkévaló tétele.

Lenin az első világháború idején rámutatott arra, hogy a háború jellegét nem az határozza meg, hogy ki kezdte el a háborút, hol állnak a hadseregek és ki folytat hadászatiilag támadó, vagy védekező háborút. *A háború a politika folytatása más eszközökkel.* A háború jellegét az általános történelmi körülmények határozzák meg, a háború

viszonya a világ haladásával szemben, hogy az milyen célokat követ és melyik osztály érdekében folyik.

Az első világháború mindkét oldalról imperialista háború volt. A nemzeti harc egyes elszigetelt mozzanatait, amint mondotta Lenin, helyet kaptak ugyan az első világháborúban is, pl. a belgák harca Németország ellen és Szerbia harca Ausztria-Magyarország ellen. De ezen mozzanatoknak mellékes, másodrangú és alárendelt szerepük volt. Nem ők határozták meg a háborúk jellegét, hanem az, hogy két imperialista szövetségés a maga imperialista céljait követte a háborúban.

Lángeszű jövőbe látásának erejével Lenin föltételezte a jövőben, hogy Európában is lehetségessé válnak a nemzeti fölszabadító háborúk, nem beszélve a gyarmati országokról. És ilyen háború volt a második világháború, amely, mint Sztalin mondotta:

„már kezdettől fogva az antifasiszta fölszabadító háború jellegét öltette magára».

Milyen tényezők változtatták meg a második világháború jellegét az elsővel szemben?

Mindenekelőtt a Szovjetunió főállása, amely a nemzetközi események színterén hatalmas haladó erőként jelentkezik. Az egész világon megnöttek a demokrácia erői, megerősödött a munkásosztály szervezettsége, öntudata és ennek következtében ezen erőnek nagyobb befolyásuk volt a nemzetközi politikára, mint azelőtt. Egy egész sor országban a munkásosztály nemzeti fölszabadító harcba fogott a fasiszta elnyomók ellen. A haladó emberiség számára már nem volt mindegy, hogy melyik szövetségés győz.

A fasiszta támadók tömbje a világ reakciójának fellegrvára volt. Ez a tömb a demokratikus szabadságok fölszámolásának, a munkásosztály harcai minden kivívt eredménye megsemmisítésének, az egész világ fölött való fasiszta uralomnak, az idegen népek leigázásának, a szovjet szövetség földululásának jelszavait írta föl fekete zászlajára.

A társadalom demokratikus rétegeinek, a munkásosztálynak, az egész haladó emberiségnek volt elsősorban érdeke a fasiszmus fölötti győzelem. Mert a fasiszta támadók a háborút azért folytatták, hogy:

más nemzeteket leigázzanak és területüket elfoglalják; a leigázott nemzeteket gazdaságilag rabszolgákká tegyék és nemzeti büszkeségüket megalázzák; a demokratikus szabadságokat megsemmisítsék és mindenütt megteremtsék a hitleri rendszert.» (Sztalin)

A Hitler ellenes szövetség ezzel szemben a háborút a nemzetek egveniogúságáért és területük sérthetlenségéért, a leigázott nemzetek fölszabadításáért, felségioigaik helyreállításáért, a fasiszta rendszer megsemmisítéséért és a demokratikus szabadságok helyreállításáért vezette.

A fasiszta támadók elleni háború a gyakorlatban a népeknek létükért folytatott küzdelemmé alakult át. Angliában és Amerikában a Németország elleni háborút néhány monopolista tőkés csoport is támogatta. Ők ezt természetesen nem a demokrácia győzelmének nevében tették, hanem azért, hogy letörjék imperialista versenytársaikat, akik fenyegették magának Angliának és Amerikának nemzeti főmállását.

A fasiszmus elleni háború erőteljes vezetésének legjobb párthívei, akik minden erejüket mozgósították a háború szükségleteinek fedezésére, hogy a háború a támadók föltétel nélküli megadásával végződjék — a társadalom haladó, demokratikus rétegei voltak, a néptömegek. És ennek a harcnak volt élcsapata a Szovjet Szövetség.

A háború jellegének kérdése, még a második világháború kitérőse előtt, a nemzetközi politika egyik legfontosabb kérdése volt. Nem vé-

letlen, hogy 1914-el ellentétben, Anglia, Franciaország és Amerika reakciós körei a háború előtt pacifista mezben álltak a porondra. Hazafiatlan volt az állásfoglalásuk, mert minden eszközzel aláaknázták a demokratikus országok védelmi előkészületeit, és a támadókkal szemben való megadást hirdették. Ezzel magyarázható meg, hogy a második világháborúra való készülődés 1939 elcéljén különös, egyoldalú jellegű volt. A támadók nyíltan készítették elő a háborút, a polgári-demokrata államok harc nélkül adták föl állásaikat.

A francia, angol és amerikai reakció áskálódásainak tudható be az is, hogy ezen államok kormányai visszautasították a szovjet diplomáciának egy egységes, a támadók ellen irányuló tömb létrehozását célzó összes indítványait. Ez legfényesebben az 1939 nyarán Moszkvában folytatott angol, francia-szovjet megbeszéléseken nyilvánult meg. Chamberlain (Csemberlen) és Daladier (Daladié) kormányai nem akartak komolyan megegyezni a Szovjet Szövetséggel.

Az angol és francia uralkodó körök terve világos volt: háborúba keverni a Szovjet Szövetséget Németországgal, kelet felé »szigetelni« a német támadást. Ezért a Szovjet Szövetség kénytelen volt saját házatát megvédő és a békes lélegzetvételi időt meghosszabbító intézkedéseket fogantatosítani. A Szovjet állam politikája meghiusította a »békekéltetők« alattomos terveit és megteremtette egy későbbi, hatalmas antifasiszta szövetség gyors létrehozásának előfeltételeit.

Az a tény, hogy a Szovjet Szövetségnek Németország által történt megtámadása után szinte néhány nap alatt létrejött a békeszerető államok szövetsége, nem véletlen. Ezt a szövetséget a szovjet diplomácia előzetes munkája alapozta meg. 1939-től 1941-ig a »megbékéltetők« lába alól kicsúszott a talaj. A benemavatkozási politika csődöt mondott. Az amerikai elszigetelődési (izolacionista) politika szintén vesztett a jelentőségéből.

Az 1939—1941-es időszakból tanultak a népek. 1941-ben Angliában nem a müncheniek voltak kormányon, hanem a Németország ellenes csoport. Amerikában az izolacionizmus nem volt már uralkodó politikai irányzat.

Igy a Szovjet Szövetség nemcsak két évi lélegzetvétellelhez jutott, amelyet alaposan föl is használt véderejének növelésére, hanem a német támadás pillanatában beválthatta a megváltozott körülményekből folyó összes politikai előnyöket.

A második világháború kezdettől fogva igazságos, antifasiszta, fől-szabadító háború volt a Hitler ellenes szövetség részéről, a fasiszta támadók részéről pedig — imperialista, hódító háború.

A Szovjet Szövetség belépése a háborúba megerősítette annak antifasiszta jellegét. A Szovjet Szövetség részvétele a háborúban véglegesen tisztázta a helyzetet, elválasztotta a reakció erőt a haladás erőitől. Az erők nemzetközi viszonyában gyökeres változás állott be.

»Ezen az alapon alakult még a Szovjet Szövetség, az Egyesült Államok, Nagybritannia és más szabadságszerető államok antifasiszta szövetsége is, amely utóbb döntő szerepet játszott a tengelyállamok fegyveres erejének szétzuzásában.« (Sztalin)

A Szovjet Szövetség a fasiszta támadókat nyugaton és keleten szétzúzó, antihitlerista szövetség vezető hatalmává vált.

A háború eredményei szintén megerősítik annak igazságos, fől-szabadító jellegét. A fasiszmus fő tűzfészekének szétrombolása, a támadó hatalmak veresége az imperializmus erőinek jelentős csökkenését mutatják. Az egész világon megnöttek és megszilárdultak a demokrácia erői.

A Szovjet Szövetség részvétele a háború utáni rendezésben, a háború győzelmes befejezésének megfelelő, igazságos és demokratikus béke megalkotásáért vívott harc jelentős tényezője.

VI.

A második világháború a demokratikus tábor győzelmével végződött. De nem mondhatjuk, hogy megszűntek a világháborúkat kiváltó gazdasági és társadalmi okok.

A tőkés rendszer egyetlen fejlődése továbbra is fennáll, sőt a háború folyamán és annak eredményeképp kikerülhetetlenül megerősödött.

A piacok kérdése könyörtelenül kiéleződött. Amerikában és Angliában ma a háborúelőtti Németországra emlékeztető jelszavakat hallhatunk: »A kivített növelni, vagy meghalunk«. Ez egyes amerikai és angliai körök imperialista irányzatának kifejezése. És Amerikában, mint Angliában nem ritkaság, hogy az imperialista szándékokat demokratikus szolamokkal leplezik.

A Szovjet Szövetség most is, mint mindig a béke és biztonság őrhelyén áll és éberrel figyeli az imperialista reakció, az új háborús gyújtogatók, Churchill (Csörcsil) és társai áskálódásait. Új világhatalmi trónkövetelők jelentkeztek. Mindez hazánk gazdasági és katonai hatalma további fejlesztését parancsolja. A béke védelmezői, a demokratikus hatalmak ugyancsak kötelesek, hogy éberrel figyeljék és leálcázzák az imperialista irányzatokat, az új háború gyújtogatóit.

»Elengedhetetlenül szükséges, hogy a közvélemény és az országok uralkodó körői széles ellenpropagandát szervezzenek az új háborút hirdetői ellen és a béke biztosítása érdekében. Továbbá, hogy az új háború híradóinak egyetlen kihívása se maradjon válasz és megfelelő ellenállás nélkül sem a közvélemény, sem a sajtó részéről s ily módon a háborús gyújtogatókat idejében leiszerejjék és lehetetlenné tegyék számukra, hogy a béke érdekei ellen visszuéljenek a sajtószabadsággal.« (Sztalin).

Ma több lehetőség van, mint azelőtt, a békéért való sikeres harcra: a Szovjet Szövetség befolyása megerősödött, a néptömegekben megnőtt a Szovjet Szövetség iránti rokonszenv, megnőtt a demokrácia ereje és befolyása a világpolitikára, új típusú demokratikus államok sora keletkezett és megalakult a nemzetközi biztonság szervezete. A szovjet diplomácia mindent megtesz, hogy ezen erőket fölhasználja a béke védelmére.

Molotov február 6-án választói előtt tartott beszédében kiemelte, hogy hosszantartó békére és tartós biztonságra van szükségünk; hogy a Szovjet Szövetség béke politikája nem átmeneti jelenség, mert népeink alapvető érdekeinek kifejezése.

A fasiszta támadók ellen vívott második világháború győzelmes befejezésének eredménye megmutatja a hatalmas antihitlerista szövetség szerenét és jelentőségét, megmutatja, hogy a szabadságszerető államok egyesülése nem véletlen, hanem azok általános érdekein alapozik. Az új háborús veszedelem elleni és a béke megőrzéséért folytatott harcban egyesülhetnek és egyesülniök is kell az összes demokratikus erőknek és az összes békeszerető országoknak.

A Sztalin által február 9-én bejelentett gazdasági újjáépítési és fölemelkedési program, biztosíték az összes külső esetlegességekkel szemben és egyedüli helyes útja hazánk, a béke és haladás felegyvára megerősödésének és megszilárdulásának.

(»Propagandiszt«, Moszkva 1946, 7—8.)

ATOMPOLITIKA ÉS TUDOMÁNY

Irta: Rubinstein Mihály

A fasiszta uszítók már akkor elvesztek, mielőtt még az atombombába használatba került volna. A tudósok, akik az atom titkait kutatták és felhasználási lehetőségét megoldották, mégis teljes erejükkel támogatták a fasiszmus elleni felszabadulási harcot. Japán fegyverletétele után nyílt kérdés maradt a tudósok előtt, hogy milyenek a kilátások a jövőben az atomerő felhasználását illetően. Ez a kérdés nemcsak a tudósokat, de az egész emberiséget érdekli.

Kis idő multával Amerikából már oly hírek érkeznek, hogy még a háború utáni időkben is az összes tudományos és technikai fázadozókat kizárólag katonai célra használják fel. Köztudomású, hogy több ezer különböző nemzetiségű tudós, mérnök és munkás különböző országokból évekig dolgozott az atom felbontásának problémáján. Az amerikai kormány ezt a hatalmas nemzetközi tudományos munkának az eredményét a többi országok előtt titokban akarja tartani, sőt, mint későbbben kitűnt, Anglia és Kanada előtt is. Természetesen ez az eljárás az atomkutatók körében nagy elégedetlenséget és tiltakozást váltott ki.

Atomerő kutatások az amerikai Tennessee (Tennösz) államban, Oakridge (Okridzs) városban is vannak. A múlt évben több tudós egyesületet alakított Oakridgeben (ókridzs). Ide beléptek mindazon fizikusok, kémikusok, mérnökök, akik nem a hadsereg tagjai és az úgynevezett Clinton Engineer Work-nak (Klinton endzsir) dolgoznak. Ez az egyesület nyilatkozatot adott ki, mely szerint Amerikának azon kísérlete, hogy az atomerő felett ellenőrzést gyakoroljon, kudarccal végződik, mert hiszen a tudósok, kik atomfizikával és atomkémiai foglalkoznak maguk akadályozzák meg ezt az ellenőrzést. A nyilatkozatban többek között azt írják:

»Mi nem gondolunk arra, hogy az atombomba titkát hosszú ideig megtartsuk. Hiszen más tudósok kutatásai az alapeszmét illetően sokkal sikeresebbek lehetnek mint a miénk... A gépezeteknek és a munkafolyamatnak egyes technikai részeit tartjuk csak titokban.«

A tudósok hangsúlyozták, hogy az urán-érc, ami az atombombák gyártásának előfeltétele az egész világon mindenütt található, tehát ennek a nyersanyagnak a monopolizálása lehetetlen. Így folytatják:

»Ha valamelyik nemzet egy egész kis mennyiségű bombával rendelkezik, akkor már egy sokkal nagyobb mennyiségű bombával rendelkező országnak nincs teljes fölénye.«

A tudósok határozottan emellett foglaltak állást, hogy az Egyesült Nemzetek biztonsági tanácsának kell az ellenőrzést gyakorolni. Csak egy nemzetközi ellenőrzés az, mely biztosítékot ad arra hogy:

»az atombombákat nem használják fel megsemmisítésünkre.«

Nem sokkal később megalakult a Los Alamosi tudósok egyesülete, akik az Uj mexikói Atomlaboratórium tudományos munkatársai. Ez a laboratórium egyébként az egész világon a legjobban felszerelt fizikai

laboratórium. 400 tudós, aki az atombomba tökéletesítésén itt dolgozott az oakridge-i (okridzs-i) tudósokéhoz hasonló nyilatkozatot adott ki, mely szerint az atomerő terén lévő eddigi és ezutánj kutatások és találmányok monopolizálása egyrészt lehetetlen, másrészt veszélyes.

Azonos tartalmú nyilatkozatot adott a tudósoknak egy harmadik csoportja is, akik a chicagói egyetem fémtechnikai laboratóriumában dolgoztak az atombomba előállításán. E csoportban világhírű amerikai tanárok, sőt, Nobel-díjjal kitüntetettek is vannak. Amerikai újsághírek szerint ez a csoport is egyesületbe tömörülve hozza nyilvánosságra az atombombára vonatkozó nézetét.

Mult év végén az oakridge-i (okridzs-i), los alamosi (elemaszi), chicagói és kolumbiai helyi atomtudósegyesületek közösségbe tömörültek, úgy hogy Amerika atomkutatóinak kilencven százaléka ide tartozik.

Programjukba vették az atomerők nemzetközi ellenőrzését is. Különösen nyugtalanítják az amerikai tudósokat azok a hírek, hogy egyes kormányzervek, de különösen a katonai hatóságok az atomerő kutatás és kihasználásnak további kísérleteit és munkálatait nagy tőkés monopól intézményeknek szeretnék átadni. Főként a du Pont-céget emlegetik, mint komolyan számbavehető. Közismert dolog, hogy az amerikai trösztök azon találmányokat és technikai újításokat, melyek a tőkésüket és profitjukat veszélyeztetik, rendszerint el akarják gáncsolni. Ellenségesen állnak szemben a tudományos világgal, akkor, ha azok találmányai, vagy kutatásai a széles néptömegek jólétének elősegítését célozzák. Több száz amerikai tudós közös emlékiratot nyújtott át az amerikai kormánynak, amelyben tiltakoztak az atomerő kutatás további munkálatainak trösztök kezére juttatása ellen. A tudósok elhatározták, hogy az atomerővel foglalkozó trösztökkel nem fognak együttműködni.

A tudomány képviselői egyöntetűen az ellen vannak, hogy ez az óriási felfedezés háborús előkészületet vagy külpolitikai játékot szolgáljon. A tudósok nem akarják ölbetett kézzel nézni, hogy az »atompolitika« az atomenergia békés célkitűzéseit akadályozza, ezen tudomány továbbfejlődését megghénítsa, és az egész emberiségre veszélyt hozzon.

Az egyesült nemzetek tanácsa (UNO) tudvalevőleg ez év január 24-én egyhangúlag elhatározta egy atomenergia ellenőrző bizottság létesítését. A bizottság feladata tanulmányozni azokat a lehetőségeket, amelyek az atomenergiát csak békés célokra használják fel, az atomfegyvert, továbbá azon fegyvernemeket, amelyek tömegmegsemmisítésre alkalmasak, a hadikészülődésből kizárni. A bizottság előterjesztéseivel egyenesen a biztonsági tanácshoz kerülnek döntés végett.

Ezen bizottságnak, mely ezt az új és bonyolult feladatot megoldani hivatott, hatalmas politikai és technikai nehézségeket kell áthidalnia. Az Egyesült nemzetek tanácsának e munkát illetőleg az az elhatározás, hogy a bizottság ossza részekre ezt a munkát, egyes részeket teljesei fejezzen be, mielőtt tovább folytatná: hogy a világ közvéleménye mindig ellenőrizni tudja és így bizalma is állandóan növekedni fog a sikeresen végzett egyes munkafejezetek eredményének láttán. Csak ezen bizalm elnyerése után lehet hasznos munkát végezni, hiszen az atomenergia nemzetközi ellenőrzése csakis ilyen légkörben lehetséges.

No már most, hogyan is állnak az előkészítő munkálatok ezen bizalmon megteremtéséhez?

Az amerikai szenátus egy külön bizottsága előtt az atomerő kérdésben igen érdekes leleplezések történtek. A bizottság elé két törvény-

tervezetet terjesztettek. Az első Mc Mahon (mek mehn) szenátoré, egy polgári szerv megalakítását célozza, amelynek megbízása az lenne, hogy az atomerőt és annak felhasználási módozatait teljesen a békés fejlődés szolgálatába állítsa, a tudományos tájékoztatásnak teljes szabadságot adjon és az atomfegyverek felett ellenőrzést gyakoroljon. Ezzel szemben Johnson May (Dzsonszn méj) az atomerő kísérletek és az atombombák gyártásának eddigi katonai ellenőrzésének megszigorítását javasolja. Ezen törvénytervezetek szenátus előtti megvitatása nemcsak szervezési kérdésekben merült ki, hanem felszínre hozta az amerikai politika állásfoglalását az atomerő kérdésével kapcsolatban. Hadd lássuk közelebről egy pár szenátornak állásfoglalását.

Rossevelt legbizalmasabb munkatársa, Amerika hadigazdálkodásának megszervezője, Harrold Ickes (Herold ajksz), már belügyminiszter korában teljes erejével azt a tervezetet támogatta, amely az atomerő kísérleteket polgári ellenőrzés alá kívánja helyezni, kizárólag békés célokra felhasználni és az elért eredményeknek hasznosítását semmi esetben sem magánvállalatoknak kiszolgáltatni. Ickes ezt így fogalmazta meg:

Ha egy gombnyomással egész várost el lehet pusztítani, akkor egy nemzet sem engedheti meg, hogy ez a gomb magánkézben legyen.»

Ickes (ajksz) követelte, hogy az atomerő kísérletekre felügyelő bizottság ne a kormány, hanem közvetlen Amerika elnökének fennhatósága alatt álljon.

Ami a dolog nemzetközi részét illeti, Ickes (ajksz) szerint teljesen lehetetlen oly megegyezést létrehozni, amely minden érdekelt félre előnyös volna. Amerikában bizonyos körök az atomellenőrzés kérdésében nagyon szeretnék a tókiói példát követni. Ezt így mondja:

»Remélem, győzelmünk első eredménye nem a japán eljárás lemásolása lesz, ahol a katonaság nemcsak az ipart és a tudományt, hanem még a kormányt is ellenőrizte.«

Az hogy ennek a »japán rendszer«-nek Amerikában is vannak hívei kitűnik Henry Wallace (vellesz) kereskedelemügyi miniszter nyilatkozatából, aki a szenátusban kikelt az ellen, hogy a katonai hatóságok gyakorolják az ellenőrzést az atomerő kísérletei felett.

»Ha ez a borzalmas erő egy kis csoport, különösképpen egy katonai csoport kezében van, egy újabb borzalmas formájú tekintélyuralmon alapuló imperialista diktatúrát vezethet be.«

Wallace (vellesz) kijelentette, hogy amerikai katonai körök az atomerőnek már ismert és hasznos formáit sem akarják békés célokra felhasználni. Többek között a rák gyógyítására sem, holott bizonyos formában erre is fel lehetne használni. A kereskedelemügyi miniszternek megtagadták a felvilágosításokat azokról a tapasztalatokról, melyeket az atombombába üzemek építésénél szereztek, amely tapasztalatokat most békés célokra kellene felhasználni. Wallace (vellesz) határozottan és nyíltan lépett fel a hadügyminisztériumnak Johnson May (dzsonszn méj) által beadott törvénytervezete ellen és pártfogolta Mc Mahon (mek mehn) törvénytervezetét.

Ugyanilyen hangnemben nyilatkoztak mint Ickes (ajksz) és Wallace (vellesz) a szenátusi bizottságban híres tudósok, az amerikai nyilvánosság előtt. Sajnos a megfontolt és átgondolt bizonyítékaik a Johnson-May féle törvénytervezetet illetőleg alapián válaszatlanok maradtak. Azok

pedig, akik a törvénytervezet mellett vannak, minden eszközt felhasználnak, hogy a Johnson-May féle elgondolást a kongresszusban keresztül vigyék.

Még oly alaptalan vádaskodásokat is terjesztettek, hogy a tudósok a szenátus bizottsága előtt az atomerő kérdésében fontos titkokat árultak el. Ezt ugyan Patterson (patterszn) hadügyminiszter erélyesen cáfolta, mert hiszen természetes is, hogy a vitában semmiféle tudományos vagy technikai kérdést nem érintettek, miután ezt szigorúan elvi alapon folytatták.

Ellenben egy pár fontos tény került a vita folyamán napvilágra. Először az, hogy az amerikai katonai körök az atomerő békés célokra való felhasználását igyekeznek meggátolni. Ezt pedig szoros együttműködésben csinálják az érdekelt nagyipari vállalatokkal.

Másodszor, kitudódott a reakciós körök atomerő politikája és az általuk támogatott Johnson-May féle törvénytervezet, mely szerint a tudósok tudományos munkájának előrehaladását és teljes kifejlődését gátolják. Ez a politika teljes katonai jelleget akar az atomkutatásnak adni. A tudósok egymás között tudományos kérdésekről nem adhatnak felvilágosítást és őket, akik az atomkutatásban elsők voltak, az atombombákat feltalálták, most a katonai gög lenézéssel kezeli. Harmadszor, a szenátusbizottságban és az újságokban történt vita anyag teljesen igazolta azt, hogy az imperialista körök lankadatlan erővel próbálják az atomerőket külpolitikai játékokra felhasználni és hogy ezt keresztül is vihessék, semmiféle eszköztől nem riadnak vissza.

Végül, negyedszer, semmiféle megnyugtató válasz nem adatott arra a kérdésre, hogy Amerika létrehozhat-e nemzetközi együttműködést, amelyet a Johnson-May féle tervezet követője nem bírának megakadályozni és amelyet már a moszkvai háromhatalmi tárgyaláson és az Egyesült Nemzetek ülésén is szóvártettek. Ellenkezőleg, az atomfegyvereket olyan dolgok érdekében akarják felhasználni, melyeknek a népek békéjének és biztonságának érdekéhez semmi közük sincsen.

Nagyon jellemző példái lesznek az atomfegyverekkel való ijesztgetésre azok a hadgyakorlatok, melyeket májustól júliusig folytatnak le, ahol az atombombákat hadihajókon próbálják ki.

E próbák eddig nem látott méretűek lesznek. A szenátusi bizottságnak Blandy (blendi) ellentengernagy közölte, hogy ezen hadgyakorlatok Atall Bikinonál (Marchall szigetek) folynak majd le, 97 hadihajóval, a hadsereg, a haditengerészet és tudósok jelenlétében. Az első próbáknál május elején többszáz méterrel a kitűzött cél felett robbannak majd a bombák. A második próbánál júliusban a tengerszínénél. A tengerészeti minisztérium még két külön próbát is csinál, egyet a nyílt tengeren és egyet a tengerszín alatt. E két utóbbira technikai nehézségek miatt 1946-ban nem kerülhet sor. Célhajók következők lesznek: 2 repülőgépanyahajó, 4 sorhajó, 2 cirkáló, 16 torpedóromboló, 8 tengeralattjáró, 15 szállító hajó. Mindezek az amerikai flottából. Továbbá egy német nehéz-cirkáló, egy japán sorhajó, egy japán könnyűcirkáló, 47 különböző hajó és bárka. A próbákon 20.000 személy működik közre. A célhajók mind eléggé régi típusúak, viszont a képviselőház tengerészügyi bizottsága a kongresszus elé terjesztette az kívánalmát is, hogy modern hajókat is kiszolgáltassanak a próbáknak, hogy az atombombák hatását ezeken is vizsgálhassák.

A robbantótérbe rádió által kormányozható repülőgépeket küldenek, hogy a rádió-aktív jelenségeket és az atombomba robbanásokat e repülőgépek műszerei kimutathassák. Hogy a robbanásokat biztos helyről figyelhessék, igénybe veszik a távolbalátás legújabb vívmányait is.

A megfigyelők között lesznek az amerikai haderő tagjain kívül a kongresszus, a sajtó és a tudósok kiküldöttei is. Állítólag a külföldi nagyhatalmakat és a külföldi sajtóügynökségeket is meghívják. Egyes amerikai újságok szerint már csak azért is kell külföldi megfigyelőket meghívni, hogy atombomba íjedelmet idézzen elő és az emberiséget egy tartós béke megtartására figyelmeztessék. Nyilvánvaló, hogy nem minden amerikai ért egyet azzal, hogy az ilyen erőszakkal való meggyőzés a béke érdekeit szolgálja. Például a demokrata párti szenátor Lucas (Ijukesz) a 97 hadihajó atommegsemmisítése ellen beszélt, hogy minék elrettentő példának bemutatni az atomerőt, ha ügyis feltett szándék a katonai kihasználásának a megtiltása? Lucas meggyőzésére próbáltak ugyan arra rámutatni, hogy a legjobb eszköz a háborús veszély ellen, ha az új fegyverekkel »beijesztést» csinálnak.

Nem ilyen jámbor, jóhiszemű szándékkal ír a reakciós sajtó, amely már most hallatlan mérvű reklámot csinál a kísérleteknek. Hülyére írja magát, hogy ez »Amerika új érdekeinek a védelme» az egész földgolyón, még a Földközi tengert sem kivéve. Továbbá írja, hogy ezt a történelmi pillanatot ki kell használni egy új »atomimperializmusra» és egy »atomdiktatúrára» stb.

Még a legélénkebb fantázia sem képzelheti el, hogy mindez bizalmat előlegez az Egyesült Nemzetek tanácsának azon lépéseire, mely az atomerő feletti ellenőrzést célozza.

(Novoe Vremje, Moszkva 1946. IV.)

AZ ELSZIGETELÉSI POLITIKA CSŐDJE

Irta: Tarle Eugén

A szörnyűségek után, amiket az emberiség a közelmúltban átélt s ami most olyan iszonyatos képekben perog le előttünk a nürnbergi, heizsinki meg más perekben, nem lehet csodálni, ha a béke és hadadás őszinte barátai meg akarják kímélni az emberiséget egy újabb hasonló katasztrófiától és ezért éber figyelemmel kísérik mindazt, ami a diplomácia külszáj mögött, lejátszódik. A mai nemzedék egyébként sem elvontan, hanem gyakorlatilag fogja fel a világpolitika kérdéseit.

Egyik legszembetűnőbb jelenség, amely már a háború előtt is megmérgezte a nemzetközi politika légkörét, a Szovjetunió elszigetelésének álma. Ebben a kérdésben hol nyíltan, hol halgatólagosan, hol pedig szovjetellenes szerződések formájában sok olyan állam is megegyezett, amelyeket sok fontos világpolitikai kérdésben szakadók választott el egymástól. A Szovjetunió elszigetelésének kérdésében olyan politikusok találkoztak össze, mint a konzervatív Baldwin, Neville Chamberlain, a radikális Daladier, s a munkáspárti Henderson. A Szovjetunió elszigetelésére irányuló politika boszorkánykonyhája körül sürgött-forgott sok úgynevezett szocialista, a tisztes Vatikán, a demokrata Bulbit, Hoover, az Egyesült Államok néhai elnöke, az autókirály Ford, a derék Swen Hedín, a végegyengülés előtt álló Knut Hamsun vagy Varsóban a min-
denre kész Beck ezredes.

Sokan álmotdák a Szovjetunió nemzetközi elszigeteléséről, de ezek közül nem mindenki mert fennhangon szólani az ilyen törekvések egyetlen magától értetődő következményéről és logikus betetőzéséről: a német szovjetellenes támadás tervszerű előkészítéséről. Ezt illetően csak elvétve hallottunk egy-egy kifakadást holmi politikai hübelebalázs részéről.

A Szovjetunió kizárását a nemzetközi együttműködésből sok politikus és közíró propagálta. Ezek természetesen nem mind jutottak odáig, hogy tiltakoztak a Szovjetunió megtámadására szólítsák fel. Sőt sokan egyenesen Hitler támadó szándékai ellen nyilatkoztak. Ám valamennyien egyetértettek abban, hogy a Szovjetuniót kínai faddal kell elválasztani a világ többi részétől s ezáltal, mint akkoriban mondták, »meg kell menteni a civilizációt a bolsevik járványtól.«

Nagy szerep jutott ebben a törekvésben a Szovjetunió gazdasági elszigetelésének, sőt bojkottjának, bár ezen a téren is lehetetlen volt megtalálni a teljes összhangot. Az európai országok ugyanis belső helyzetüknél fogva időnként egyenesen kényszerítve voltak arra, hogy különféle gazdasági megegyezéseket és szerződéseket kössenek a Szovjetunióval.

A Szovjetunió elszigetelésére irányuló politika kétségtelenül bizonyos eredménnyel járt a különböző reakciós országok számára. Az évtizeden át folytatott szovjetellenes agitáció kedvező légkört teremtett minden a Szovjetunió ellen irányuló háborús provokációnak. Így például a hitlerista Németország »jogtudósának«, Bokhoffinak elméletét Európa nyíltan vagy burkoltan szovjetellenes körje rokonszenvvel fogadták. A polgári táborból egyetlen tiltakozó hang sem szólalt fel ellene. Márpedig ez az elmélet úgy szólt, hogy »a Szovjetunióval kapcsolatban nem lehet beszélni jogellenes háborúról, mivel minden szovjetellenes háború, bármely jogcímen folytassák is, a legteltesebb mértékben törvényes.«

Bokhoffi tehát előlege kijelentette, hogy bármely államnak jogában áll megelőző hadüzenet nélkül behatolni a Szovjetunió területére. E tény jelentőségét nem lehet leszámitani azzal, hogy most utólag kijelentjük: a fasiszta Németország minden állammal szemben ilyen magatartást tanúsított. Ez hazugság. Más államokról 1933 és 1939 között egyetlen hitlerifőka sem mert így írni. Csak a Szovjetunióval szemben ragadtatták magukat uralkodó lejeletől kezdve hasonló szájakodásra, mivel biztosak voltak abban, hogy hallgatólagos támogatásra, sőt olykor hangos helyeslésre találhatnak a polgári demokratikus országok bizonyos köreiből.

Sem Angliától, sem Franciaországtól, sőt Belgiumtól, Hollandiától, Dániától vagy Norvégiától sem merészelet volna a náciöcséselék nyílt nemzetközi értekezleteken, a béke időszakában olyan szemérmetlenül területi engedményeket kérni, mint ahogy a hitlerista küldött, Hugenberg a Szovjetuniótól Ukrajna »átengedését« követelte 1933 nyarán a londoni gazdasági konferencián. A többi államhoz fordulva követelte Ukrajnát, amikor egyidejűleg a Szovjetunió képviselői is a tárgyaló asztalnál ültek. A furfangos hitlerbandita természetesen tudta, hogy nem kapja meg Ukrajnát az értekezleten. De azt is tudta, hogy a Szovjetunióval kapcsolatban mindent lehet mérni, mivel minden ostoba provokáció megértésre talál Európá reakciós köreiből.

Ez a magyarázata annak, hogy minden olyan tervről, amely a Szovjetunió kikapcsolását jelentette a nemzetközi politikai életből, már eleve azt hitték, hogy sikere lesz. Ezzel szemben minden olyan törekvés, amely a Szovjetuniót szóhoz akarta juttatni a nemzetközi kérdések eldöntésénél szinte leküzdhetetlen akadályokba ütközött.

Efészen világítják meg ezt a tényt 1939 sorsdöntő tavaszának moszkvai tárgyalásai.

Eljön a nap, amikor ezekről a tárgyalásokról közzéteszik az irattári okmányokat és a világ haladó közvéleménye megismeri a részleteket, amelyek lehetetlenné tették, hogy a német fasiszmus már akkor, a szövetségeseik számára kedvezőbb körülmények közt és kevesebb véráldozattal lezámoljon. Egyelőre ezeket az okmányokat titokban tartják és csak alaposan megszüre tesznek közé hébe-korba egy-egy iratot. De érdemes még ezekkel is kimerítőbben foglalkozni. Olyan ékesszólóan beszélnek, hogy szinte fölösleges megjegyzést fűzni hozzájuk.

A német fenevad, miután lépésről-lépésre darabokra szaggatta a versaillesi békeszerződést, az európai országok megtámadására készült. Arról volt szó, hogy gyors katonai szerződéseket kell kötni a fenyegetett országok közt a fasiszta támadás visszaverése céljából. A valóságban azonban mi történt? A dolgozó nép előtt úgy tüntették fel az ügyet, mint ha Moszkvában rendkívül fontos tárgyalások folyának a szovjet kormánnyal. Ugyanakkor azonban mindent elkövettek, hogy ezek a tárgyalások semmiféle eredményre sem vezessenek. Telle torokkal kiabáltak Lengyelország és Románia megvédésének szükségességéről, ugyanakkor azonban Litvánia, Lettország meg Észtország hitlenbarát kormányait sutytyomban arra buzdították, hogy tiltakozzanak a nagy demokratikus országok segítsége ellen. Végül megtalálták a módját annak is, hogy »magánszemélyek« »véletlen« találkozásán bizonyos semleges országokban, csak úgy mellékesen tudomására hozzák a »kifürkészhetetlen« Hitlernek, hogy hagyja Lengyelországot s időt nem vesztegetve menjen egyenesen Leningrád ellen, mégpedig a balti országokon keresztül, amelyek »amúgy sem akarják magukat védelmezni.«

Szóval nagy volt a hühő, de mindez csak a megtévesztést szolgálta. Miután olyan sok időn át és olyan vaskövetzetességgel dolgoztak azon, hogy minden nemzetközi problémát a Szovjetunió hátrányára oldjanak meg, most teljes győzelemmel akarták koronázni ezt a véres politikát. Hogy Chamberlainnek vagy Daladiernek ez nem sikerült, nem rajtuk múlt. Ők minden törekvést megtettek. Ezt már ma is tudjuk és a részleteket is megismerjük majd, ha esetleg — mondjuk — 75 év múlva a hivatalos irattárak megnyílnak. Igaz, elő szokott fordulni, hogy a hivatalos okmánytárak ajtója a törvénytábla határidő előtt feltáruznak. Sok minden előfordul a nagyvilágban!

Mindenesetre Európa háborúelőtti története megmutatta, mint fordul egy ostoba politika azon országok ellen, amelyeknek politikusai ennek a politikának szószólói voltak. Ma már nem kell azon vitatkozni, hogy mit akart a hitlerista Németország, Anglia meg Franciaország saját bőrükön tapasztalták ezt. Angliában nem felejtették még el az 1940-es esztendő. Vannak, akik ma kérkednek azzal, hogy Anglia ebben az időben egyedül állt szemben a »győzhetetlen« hitlerista Németországgal. Az angol nép kétségkívül joggal lehet büszke arra, hogy hősiessé kiállással elhárította az ország felett függő halálos veszedelmet. De közben nem szabad elfelejtenünk egy csekélységet. Azon köröknek ugyanis, amelyek büne folytán Anglia olyan helyzetbe került, hogy egyedül állt szemben a hitleristákkal, valóban nincs mivel dicsekedniök. Mert mi volt az oka annak, hogy Angliának 1940-ben egyedül kellett kiállnia? Miért kellett egyedül maradnia? Azért, mert vaksággal megvent államférfinak egész megelőző politikája arra irányult, hogy Kelet felé terelje a német támadást. Azért, mert ezek az emberek erőnek erejével el akarták lepzelni azt, hogy a Szovjetunió az egyetlen hatalom, amellyel szövetségben a nyugati demokrácia a fasiszta támadással szembeállíthatott volna.

Emellett nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy Anglia sikeres védekezése a fasiszta repülőátmadásokkal szemben nemcsak nem ingathatta

meg a hitlerista haderőt, hanem még komoly károkat sem tudott neki okozni. Németország katonai ereje egyre nőtt. Csak a Szovjetunió harcra kényszerítése után állt be döntő fordulat a háború menetében. *A hitlerizmust nem a La Manche-szorosban zúzták szét, hanem a Szovjetunió térségein.*

Végül ki tagadhatná, hogy némely angol és nem csupán angol politikusi számítása alapos hajótörést szenvedett, amikor azt hitte, hogy a német fasizmus és a Szovjetunió háborúja kölcsönösen meggyengíti a két országot és ezzel szabad teret nyújt saját céljaink érvényesítésére. A háború azt bizonyította, hogy éppen Anglia — Franciaországról nem is beszélve — került a háború folytán olyan helyzetbe, hogy nem leki-csinyílandó nehézségeket kell megküzdnie. Ilymódon a gondolkodó angolnak, vagy franciának jócskán van min eltöprengenie. Ezernyi tény bizonyítja, hogy a Szovjetunió semmibevevésének és elszigetelésének politikája senki másnak nem vált hasznára, mint a békeszerető népek közös elűnéseinek.

A világfasiszmus főerőinek megtörése és az a szerep, amelyet a Szovjetunió ebben a világtörténelmi jelentőségű győzelemben játszott, alapjában változtatta meg a helyzetet.

A Szovjetunió nemzetközi tekintélye óriási módon megnövekedett. Ma a Szovjetunió részvétele nélkül egyetlen jelentős kérdést sem lehet megoldani.

Ez az egyszerű és világos igazság csak örömet kelt azokban a népekben, amelyek átélték a második világháború poklát. Am ismeretes, hogy több országban bizonyos kalandor körök még mindig nem jelentéktelen tevékenységet fejtenek ki olyan értelemben, hogy a régi pályára tereljék országuk külpolitikáját. E körök előtt gyűlöletes a Szovjetunió, mint a világ védőpajza és a népek biztonságának éllharcosa. Ezekkel a reakciós erőkkel szemben a népeknek bizalmatlansággal kell viséltetniök. Le kell vonni a háborúelőtti idők minden tanulságát éppen úgy, mint a második világháború tanulságos tapasztalatait.

VILÁGSZEMLE

Irta: Sulhof József

A világpolitika eseményeit csak a demokrácia és reakció erőviszonyain keresztül lehet pontosan lemérni. Minden esemény annyit nyom a történelem most lepergő korszakában, amennyire elősegíti az imperializmus megkapaszkodását, vagy a szociális fejlődést. Annak a rendszernek a hasznélvezői, amelyet a történelemi törvényszerűség: a fejlődés és haladás megbont, nem adják ki egykönnyen kezükből a hatalmat.

A nemzetközi politika éppen ezért állásharc: átvitt és katonai értelemben egyaránt. A reakció igyekszik előnyös helyzetet teremteni a maga számára, hogy fokozza biztonságát. Viszont a demokrácia a tömegek összefogásának erősítésére törekszik és ezzel teremt meg a haladás és fejlődés előfeltételeit. Ezzel megszűnik az együttlfejlődés és a demokrácia erői a legélesebben szembe fordulnak a kizsákmányolókkal, akik reakció gyűjtőnéven szerepelnek.

Bárhogyan, bármilyen összevisszaságban sorakoztatjuk egymásmelé az eseményeket, lehetetlen fel nem ismerni az összefüggéseket. Az utolsó egy hónap alatt a harc különösen kiéleződött és mindaz, amit mindkét oldalon előkészítettek, éppen ezekben a napokban áll döntő ütközet előtt. Talán túlzás is az, ha a párisi külügyminiszeri értekezletet döntő ütközetnek nevezzük, mert

sem a reakció, sem a demokrácia nem viszi minden erejét a harcba, csak a legkemérierjét. Mindenesetre azonban a párisi tanácskozások döntő kihatással lesznek a további fejlődésre abban a harcban, amelyet az elkövetkező egy-két évtizedben vív a demokrácia és a reakció.

A két külügyminiszteri értekezlet között eltelt időt a reakció igyekezett alaposan kihasználni.

A helyzet különösen alkalmasnak látszott erre. Az első párisi külügyminiszteri értekezlet idején lezajlott a francia népszavazás és a többség elvetette a haladó szemléű alkotmányt. Most ne firtassuk, mekkora szerepe volt ebben a nép szabad akaratának és mennyire befolyásolta ezt a szabad akaratot az a még kissé leplezett fenyegetőzés, amellyel az egész világ reakciója a francia népre támadt. A párisi tanácskozások három résztvevője, Bevin angol, Byrnes amerikai és Bideau francia külügyminiszter mindenesetre úgy tekintette a népszavazás eredményét, hogy sikerült megállítani a szociális fejlődést és elkövetkezett a reakció előretörésének ideje. Ez megmutatkozott a tanácskozások második felében, amikor, szinte egyik napról a másikra, az addiginál jóval merevebbé vált a három külügyminiszter magatartása és hirtelen az új javaslatok egész áradatát terjesztették be: egytől egyig olyan javaslatokat, amelyek előnyt jelentettek a reakció számára gazdasági és katonai szempontból egyaránt. Ilyen javaslat volt például az, amely a német békekötés előkészítésére irányult. Byrnes azt állította, hogy Sztalin generalisszimusszal már decemberben megbeszélte, Molotov ezt megcajolta, hiszen nyilvánvaló volt, hogy Byrnes olyan megoldást ajánlott, ami az egykori egyszűlypolitika feltámasztását jelentené. Azt akarta ugyanis, hogy Németországban központi polgári kormányzatot állítsanak fel, amely a szövetségesek ellenőrzése mellett maga hajtja végre a fegyverzést és a hadiipar átállítását békés termelésre.

Az ilyen ellenőrzés értékét ismerjük nemcsak a múlt világháború utáni korszakból, hanem a jelenlegi helyzetből is. A borzalmas irtóháború után, amilyen a második világháború volt, még mindig nem szerelték le a hadiipari gyárakat, sem a német katonaságot, sőt minden jel arra vall, hogy mielőbb át akarják adni a belső rend fentartását az egykori német haderőnek: a hitleri katonaságnak. A faszizmust a nemzetközi reakció termelte ki a demokrácia ellen, most ez a reakció megkísérli ugyanazt a módszert alkalmazni és — ehhez kérte a demokrácia segítségét a párisi tanácskozásokon. Nyilvánvaló, hogy Byrnes — Molotov szavaival élve — rosszul emlékezett, amikor azt állította, hogy Sztalinnal megbeszélte ezt a javaslatot. A második külügyminiszteri értekezleten ebben a formában már nem is kerül megvitatásra. Ehelyett az angol javaslat szerepel, amely 11, vagy 12 állam szövetségét akarja megteremteni Németországban azzal, hogy mindenütt a megszálló hatóságoknak kell gondoskodniuk a helyi hatóságok tekintélyének biztosításáról.

Ez a tekintélybiztosítás mindenesetre nehézségekbe fog ütközni, mert az eljárások nem egyöntetűek. A német munkáspártok: a szociáldemokrata és kommunista párt egy közös munkáspártban egyesültek és a szakszervezeti mozgalom teljes támogatásával kezdték meg működésüket. Ez az egyetlen biztos mozgalom arra, hogy bent Németországban és — ha úgy tetszik — a német lélekben és agyban felvegye a harcot a nemzetiszocializmus ellen. Az angol és amerikai megszállási övezetekben azonban mindenütt a legnagyobb nehézségeket támasztják az egyesülés végrehajtásában. Azokat tehát, akik a leggyorsabban és a legeredményesebben teremthetnék meg a kapcsolatokat a széles rétegekkel, sőt az átneveléssel egyidejűleg a hatóságok tekintélyéről is gondoskodhatnának, igyekeznek mindenképen elgáncsolni. A felemás hatóságok számára, amelyeneket a legtöbb helyen hivatalba segítenek, aligha sikerül fegyveresen is biztosítani a tekintélyt. Ezek a felemás hatóságok ugyanis mindeddig nemzeti szocialisták voltak és most hirtelen mérsékelt politikusokká vedlettek. A németek egyáltalán nem ismerik el őket tekintélynek. A nemzeti szocialista

beállítottságúak — az óriási többség még mindig az — megvetik őket, mint hűtlen renegátokat, a fejlődő munkáspártok tömegei viszont természetesen nyílt ellenséget látnak bennük, azt a régi nemzetj szocialistát, aki 1933-ig is a talaj előkészítésével tette lehetővé a náci uralomra jutását.

A külügyminiszteri értekezleten tehát — a tapasztalatokon okulva — függetlenül maradt a német kérdés. Rendezetlen maradt azonban egész sor más kérdés is, mivel a szovjetdelegáció elég erős volt ahhoz, hogy szembeszálljon a hirtelen beállott pálifordulással. Az első megbeszélés nem rendezte a francia-olasz és a jugoszláv-olasz határkérdést, a békeszerződések gazdasági problémáit, az olasz hadikárpótlási kötelezettség ügyét, a dunai hajózás problémává növelt, egyébként nagyon egyszerű rendezését, Ausztria kérdéseit, a magyar, bolgár, görög jegyzékeket és a kisebb ügyek egész sorát. Ezek után nem tudtak dönteni a béketárgyalások összehívásának időpontja tekintetében sem. Az angolszászok azt kívánták, hívják össze a béketárgyalást az egyöntetű állásfoglalásra való tekintet nélkül. A szovjet küldöttség természetesen ellenezte ezt, mert megegyezés hiányában külön békekötésekre került volna a sor.

Az angol és amerikai kormány egyelőre nem is adta fel a reményt, hogy külön békeszerződésekkel rendezheti saját helyzetét ezekben az államokban. Egyrészt erről már nyíltan beszélnek, másrészt sietve előkészítik a talajt, sőt arról is gondoskodnak, hogy megfélemlítsék az egykori csatlósállamokat. Ezért árasztották el jegyzékekkel ezeket az államokat. Jegyzéket kapott Albánia, mert nem tűrne a parti vizein a bejelentés nélkül odahajózó idegen hadihajót. Jegyzék érkezett Bulgáriához, mert nem teljesítette a decemberi moszkvai harmasértekezlet által ajánlott kormánykiegészítést. A jegyzék nem emlékeztet meg arról, hogy az ellenzék éppen az angol és amerikai kormány biztatására teljesíthetetlen követeléseket támasztott a kormányal szemben és egyáltalán nem volt hajlandó lojálisan együttműködni, ahogyan azt a moszkvai határozat megkövetelte. Jegyzék érkezett Romániához, mert nem írta meg ki a választásokat. Igen különös szellemű jegyzékek érkeztek Jugoszláviához is, amelyek közül kettőben Mihajlovics Dráza bírói felelősségrevonásába avatkoztak — teljesen illetéktelenül. A harmadik azt nehezményezte, hogy a jugoszláv hatóságok nem tanúsítanak eléggé barátságos magatartást a trieszti angol-amerikai hatóságok iránt, amelyek egyenes biztatására a fasiszta kilengések állandósultak, a szlávok borzalmas terror alatt tartja a rendőrség és minden esetben, amikor az összeütközésbe beavatkozik a katonai rendőrség is, a gumi bot a szlávokra sújt le, nem az erőszakoskodó fasisztákra.

A jegyzékáradat azonban egyáltalán nem arra irányul, hogy a kifogásokat kérdéseket rendezzék. Kizárólag megfélemlítésre. A kisállamok így is fogták fel, mintahogyan így fogták fel a Julia tartományban történt angol-amerikai csapatösszevonásokat is. A csapatokat állítólag azért vitték oda, mert attól tartanak, hogy Jugoszlávia önhatalmúlag rendezi a trieszti kérdést. Arra nem gondolnak, hogy a jugoszláv demokrácia kizárja az önkényességet és Jugoszlávia ugyan mindaddig küzdeni fog jogaiért, amíg nem érvényesíti azokat, de nem ragadhatja magát önkényességre.

Ezeken az eseményeken keresztül azonban még nehéz lemérni a demokrácia és a reakció erőviszonyait. A két külügyminiszteri értekezlet között azonban megtartották a csehszlovák, francia és olasz választásokat is, amelyek már pontosabban lemérhető eredményekkel jártak.

Csehszlovákiában kétféle eredmény alakult ki: Cseh és Morvaországban a kommunisták fölényes győzelmet arattak, a szociáldemokraták súlyos veszteséget szenvedtek, a néppárt megerősödött és a negyedik kispárt mindössze néhány mandátumhoz jutott. Szlovákiában a demokratapárt került az első helyre, a kommunisták a második helyen állnak, a többi pártok nem játszanak jelen-

tős szerepet. A demokraták azután nyomban megmutatták beálljtottságukat azokkal a tüntetésekkel, amelyeket Tiszó uralmának visszaállítására, a Hlinka-gárda feltámasztására és a fasiszta rendszer újbóli meghonosítására rendeztek. A pártban bomlás, szakadás állott be, mert a vezetőség egyáltalán nem azonosítja magát a felizgatott tömeggel. A választások végeredményeképen dr. Benes Eduárdot választották meg ismét köztársasági elnöknek, de a kormányalakítási megbízást a Kommunista párt elnöke, Gotvald Klemens, az eddigi helyettes miniszterelnök kapta. A csehszlovák választásokon is kísérletezett a reakció, főként az amerikai nagytőke igyekezett mindenáron befolyásolni a választásokat, azonban a legsúlyosabb eszközök sem tudták eltántorítani a tömegeket. Közvetlenül a választások előtt szüntették be a lengyel kölcsön folyósítását, ugyanakkor Csehszlovákiának mindössze húszmillió dolláros gyapotkölcsonnt szavaztak meg és a prágai amerikai nagykövetség különböző suttogásokon keresztül közölte, hogy »balra-tojódás« esetén Amerika nem nyújt segítséget Csehszlovákiának a gazdasági helyzet rendezésében. Mindez azonban nem bizonyult eléggé hatékony módszernek. A csehszlovák tömegek sokkal öntudatosabb demokraták, semhogy ilyen fenyegetések befolyásolhatnák az ország belpolitikai helyzetét.

A francia választásokon már nem ilyen elvont formában történt a fenyegetés. Mindenekelőtt a választásoknál porondra léptek a francia jobboldali, reakciós politikusok, Daladier, Renauld és a többiek akik teljes erővel küzdöttek a demokrácia ellen. Megjelent az angol és amerikai nagytőke, amely a francia gazdaságot kezében tartó kétszáz francia család lapján keresztül súlyos fenyegetéseket kürtölt világgá. Bejelentette a többi között azt is, hogy ha a tömegek szabad akaratuk szerint szavaznak és a demokratikus pártok győznek, angol-amerikai megszállást hajtanak végre Franciaországban. A francia kormány elmulasztotta a tiltakozást az ilyen teljesen illetéktelen beavatkozás ellen és az angol és amerikai kormányok elmulasztották megcáfolni ezeket a fenyegetéseket. A legsúlyosabb áruhálast végül a szocialista párt vezetősége követte el, amely szembefordult saját pártjának tömegeivel és ahhoz is segítségnyújtott, hogy nagyon kedvezőtlen feltételek mellett, úgyiszőlván a választások előestéjén megkössék az amerikai kölcsön-egyezményt, hogy ezzel is befolyásolják a választások eredményét. Az egész világ megdöbbenésére a washingtoni tárgyalásokat maga Leon Blum, a szocialista párt elnöke vezette, aki a tárgyalások idején irányította a párt-sajtójának hajszáját a kommunisták ellen. Az eredmény nagyon meglepte a reakciót, mert a Kommunista Párt háromszázezer szavazattal erősödött meg. Viszont a szocialisták, akiket a reakció kijátszott a kommunistákkal szemben, súlyos vereséget szenvedtek. A munkáspártok huzakodásából a köztársasági néppárt került ki győztesként, amely a parlament legerősebb pártjává vált.

Olaszországban a választások hasonló hajszával folytak és itt annál erősebb volt az összeütközés, mert egyidejűleg az államformáról is dönteni kellett a szavazásokkal párhuzamosan megrendezett népszavazás keretében. A demokráciaellenes hajszá itt erősebb volt, mint bárhol másutt, mert a Vatikán befolyása — vagy legalább is vélt befolyása — erősebbnek látszott. Fenyegetések, terrorakciók, erőszakosságok, súlyos kiengések felemlítették meg az olasz tömegeket, a reakció azonban nem érte el célját, mert a választások a köztársaság kikiáltásával, a király elűzésével és a demokratikus pártok megerősödésével végződtek.

Érdekes összehasonlításra nyújt alkalmat az olasz és a görög választások eredménye. Mind a két helyen az angol-amerikai szuronyok védelme alatt folytak a választások azzal a különbséggel, hogy Görögországban akadtak olyan államférfiak, akik hajlandók voltak a legsúlyosabb csalásokra és hamisításokra azért, hogy a népakarat ne érvényesülhessen. Olaszországban, ahol a kormányban, koalíciós alapon, résztvettek a munkáspártok is, a tankok, bombák,

szuronyok és minden terror eszköz ellenére korrekt választások voltak, amelyeknél az erősen fasiszta beállítású legfelsőbb bíróság is megsemmisítette az 1,400,000 szabálytalanul leadott szavazatot és ezzel kiküszöbölt minden hamisítást. A megsemmisített szavazatok között vannak azoknak a városoknak a szavazatai is, amelyekben a szavazócédulákat monarchista propaganda üzésére használták fel.

A választások egyik érdekes tünete, hogy mindenütt, ahol a demokrácia még nem eléggé erős ahhoz, hogy a munkáspártokat közvetlen vezetéshez segítse, a különböző demokratikus keresztény néppártok törtek előre és szereztek meglepően nagyszámú szavazatot. Ez történt Hollandiában, Belgiumban, Dániában, Norvégiában és most Franciaországban és Olaszországban is. Ez természetes következménye az utóbbi tíz év propaganda-hajszájának. A demokrácia széles rétegei, nagy tömegei, maga a munkásság sem tudott a legfőbb országban szabadulni annak a gyűlölködő, vad propagandának a hatása alól, amelyet előbb a nemzetközi reakció, majd legfőbb képviselője; a faszizmus hirdetett a demokratikus fejlődéssel szemben. Sok országban a tömegekben bizonyos félelem él a fejlődéssel szemben.

A tömegek természetesen mégis csak demokratikus szelleműek és *antifasiszták*. Keresték a közvetítő megoldást és ezt abban találták meg, hogy a polgári pártok közül azokat a pártokat támogatják, amelyek a háború és a megszállás alatt a legerősebb ellenállást fejtették ki a német erőszakkal szemben. A nemzetiszocialista vallásüldözés természetéből következett, hogy a polgári pártok közül a legkomolyabb ellenállást a különböző keresztényszocialista pártok fejtették ki, amelyek igyekeztek összeegyeztetni a vallási felfogást a szociális fejlődéssel. Ez a félmegoldás és a félmegoldásoknak ezek a pártjai megfeleltek a tömegek szellemének és annak a félelemnek, amely a szociális fejlődéssel szemben megnyilatkozott. A demokrácia szempontjából mindenesetre ez is nagy haladást jelent, mert ezek a pártok kétséget kizáróan őszintén demokratikus szándékúak, ha vezetőségük nem is mindenkor az. A máris mutatkozó szakadások, amelyek ugyanolyan jellegűek mindenütt, mint a magyar kisgazdapártban, mutatják azt, hogy amikor a párt egy része, vagy vezetősége elhagyja az eredeti programtól a reakció felé, a tömegek nem követik a vezetőséget, hanem tovább haladnak a demokratikus irányzat felé és bizonyos, hogy néhány év alatt ezek a tömegek felismerik a félmegoldások tarthatatlanságát.

Maga az angol munkáspárt, a félmegoldások kezdeményezője, egyelőre továbbra is kitart a félmegoldások mellett. De, habár a párt legnagyobb országos értekezlete, amelyet június elején tartottak meg, jóváhagyta a kormány munkáját, mégis az elhangzott bírálatok mutatták, hogy a tömegek, a széles rétegek nem hajlandók a kormányt követni a reakció felé. Az amerikai munkássztrájkok is arról tanúskodnak, hogy a félmegoldások kezdik megnehezíteni a helyzetet. Az amerikai munkásság évtizedeken keresztül kizárólag gazdasági mozgalmakat folytatott és így politikai befolyása egyáltalán nem volt. Ennek hátrányos következményei a háború utáni helyzetben jelentkeztek, amikor a munkásságnak minden legkisebb gazdasági eredményért végsőkig ki kellett harcolni a jogait. Természetes, hogy újabb igyekeznék politikai szervezkedést teremteni, amelynek keretében a harmadik pártot akarják megszervezni a republikánus és a demokrata párt mellett.

A nemzetközi reakció nemcsak a választásokon, hanem mindenütt, ahol erre nemzetközi fórumon alkalom nyílt, megindította a harcot a demokrácia ellen. Az iráni kérdést hónapokon keresztül napirenden tartották a Biztonsági Tanácsban akkor is, amikor már az iráni kormány követelte, vegyék le a napirendről. Mivel ekkor már semmiféle látszólagos ok sem volt arra, hogy továbbra is tárgyalják a kérdést, amely különben egyáltalán nem volt probléma, az amerikai petroleumentársaságok ügynöke, Irán washingtoni nagykövete ma-

gánlevélben emelt panaszt és a Biztonsági Tanács ezt elegendőnek találta arra, hogy tovább foglalkozzék a Szovjetunió ellen irányuló kérdéssel. Ezzel szemben a spanyol kérdésben éppen az ellenkező magatartást tanúsította a Biztonsági Tanács. A kiküldött albizottság, miután összegyűjtötte a legsúlyosabb és legmegdöbbentőbb vádakot és bizonyítékokat (Franco ellen, kijelentette, hogy Franco ugyan veszélyezteti majd a nemzetközi békét, de még nem veszélyezteti és ajánlja a szeptemberben összehívandó nagygyűlésnek, hogy az viszont ajánlja az Egyesült Nemzeteknek; szakítsák meg a diplomáciaikapcsolatot Franco kormányával, ha Franco időközben nem hajlandó önként visszavonulni. Egy amerikai rádió-hírmagyarázó a kártyavető asszonyok értelmétlen és semmitmondó jóváindomásaihoz hasonlította ezt a határozatot. Nyilvánvaló, hogy Franco nem azért fejezve ki és nem azért készült arra, hogy veszélyessé váljék a világ békéjére, hogy ilyen semmitmondó határozat alapján lemondjon és visszavonuljon. A Biztonsági Tanács elfogadta ugyan a bizottság jelentését, de a szovjetdelegátus vétőt emelt a határozat ellen és így az érvénytelen. Az angol külügyi hivatal, amely jegyzékekkel árasztotta el a kelet-európai kisországot és nagyon szigorú követeléseket támasztott velük szemben, ugyancsak jegyzékben jelentette be a Biztonsági Tanácsnak — még mielőtt a tanács határozhatott volna —, hogy Franco uralmát nem tartja veszélyesnek. Azt nem jelentette be, hogy egyenesen szükségesnek tartja, mert az angol fegyvergyárak nagyon jó áron adják el készítményeiket Francónak. Amikor ezt leplezték, a hivatalos kormánycáfolat csupán azt állította, hogy az angol kormány nem nyújt pénzbeli támogatást Francónak. A cáfolat a fegyverszállítmányokról hallgatott.

Indonéziával és Egyiptommal Anglia tárgyalásokba bocsájtkozott, de mindkét helyen olyan íélmegoldásokat ajánlott, amelyek nem feleltek meg sem Egyiptom, sem India követeléseinek. Ugyanakkor az Egyesült Államok törvényt szavazott meg, amely fegyveres segítséget biztosít a kínai kormány számára »a kínai csapatok fegyveres kiképzésének elősegítésére«. A törvény nem határozza meg, milyen méretű a kínai kormánynak nyújtandó fegyveres segítség. Tekintettel arra, hogy Kinában kisebb megszakításokkal, tovább folyik a háború az északi tartományokban álló kommunista csapatok és az angol-amerikai szállításokat élvező kormánycsapatok között, a törvény igen messzeendő lehetőségeket nyújt a kínai belháború további fejlődésére.

Mialatt Indonéziában tovább folynak a harcok és Amerika fegyveres szövetséget készít elő Latinamerikával, a latinamerikai államok igyekeznek szabadulni a terror és kényszer alól, amelyet az Egyesült Államok szervez velük szemben, Argentínának sikerült végkép kiugrani ez alól és a szovjet-argentin egyezmény biztosította az argentin gazdaság függetlenségét az Egyesült Államokkal szemben.

A demokrácia egyelőre nem támad, mert hiszen a demokratikus fejlődés ahányis magával hozza azt, hogy a társadalmat szorító abrácstot fokozatosan szétfeszíti. A reakció természetesen harcol ez ellen és minden erejével küzd a haladás megakadályozásáért. A demokrácia egyelőre nem bocsátkozik harcban, csak visszaveri a kísérleteket, amelyekkel a reakció pozícióelőnyöket akar szerezni. A demokráciának ugyanis csupán időre van szüksége, mert a fejlődés feltartóztathatatlan és a legfontosabb, hogy az elkövetkező egy-két évtized alatt ideje legyen a megerősödéésre. A demokrácia összefogása jó úton halad és valószínű, mire arra kerül a sor, hogy a reakció kirobbantsa az ellentéteket, a demokrácia már elég erős lesz minden országban ahhoz, hogy saját országában megfékezze a reakciót súlyosabb nemzetközi összeütközések nélkül. Az állásharc természetesen addig is tovább folyik és bizonyos, hogy a nemzetközi reakció még nagyon sok súlyos helyzetet teremt mielőtt végkép megfékezze.

(Noviszád, 1946, június 22.)

FIGYELŐ

A SZOVJETFILMRŐL

A film jó népszerűsítő eszköz lehet, ha nem az anyagi siker vágya hozza létre, hanem a kutatás, keresés és a nagyszerű emberi alkotások izgalma. Ha emlékeink között keressgélünk, a multban kevészer lehetett beszélni a filmek utóbbi formájáról. A filmgyárak a Hollywoodtól kezdve az orosz, spanyol, angol, német és francia filmen át egészen a magyar filmiparig igyekeztek minden téren a már megrontott filmpiac igényeit kielégíteni. A témát a tőkésrendszer kapcsolt részei szülték: az anyagi sikert jelentő témákat ötször-hatszor, sőt ha az üzleti érdek úgy kívánta, tízszer is földolgozták különböző változatban s ezzel nemcsak, hogy útját állták a fejlődésnek, de a film nagy lehetőségeit is fölladozták a gyári, kereskedői, tőkés-vállalkozói hasznáért. Bár a huszas években még találkoztunk kísérletezésekkel az UFA-nál, a cseh, angol, francia és gyakran az amerikai filmgyártásban is, ezeket az apró sikereket később elsöpörte a fasiszmus lavinája. A német, orosz és fasiszta-csatós országok filmgyárjai a haladást tagadó eszmék szolgálatába állították termékeiket: a német és orosz filmpiacon azért találkoztunk tömördek bomlasztóerejű fércmunkával és a magyar filmgyártás párosztendős háborús konjunkturája azért hordott föl a fasiszta mételey terjesztő darabokon kívül annyi értéktelen szemetet a filmpiacra.

Az érték, amiből ezekben a letűnt években éltünk a pergő képeken át, a francia filmgyártás volt és egy-két merész szovjet-darab.

Az idő itt is fejlődést sürgetett: a szovjet filmnek útját állta a fasiszta sorompó, a pár nagynehezen beengedett darab eltűnt a piacról, a francia filmgyártásban pedig bekövetkezett az elhajlás. Marcel Pagnolék a dekadens polgári művek földolgozása felé fordultak és a tölük várt »haladás« akkor futott mellékvágányra,

amikor a legtöbb francia író elhallgatott és Jean Giono regényeit a német megszállás éveiben a fasiszmus szolgálatába állította.

A tengerentúlról az »Eszkimó« és a »Don Juarez« után újabb filmek nem jöhettek, Chaplin »Diktátoráról« már csak a rádióból értesülhettünk és Wanda Wasijevszkaja »Szivárványának« híre is csak így juthatott el hozzánk.

A szovjetfilmmel a harmincas évek elején ismerkedtünk. Ugy egyenként szivárgott át hozzánk, mint az új szovjetirodalom egy-egy remeke. Gorkij könyve után az első nagy név: Solohov, — Csöndes Dónja minden dolgozó legkedvesebb olvasmányja lett. Azután néhány filmmel ta.álkoztunk a vásznon. A meggyőzés csodálatos erejét az »Ut az életbe« c. film tárta föl először a bezprizornik (hajléktalanok) életútjának megmutatásával. A »Pasz-tir Kosztia« könnyű muzsikájával és finom szatirájával új filmoperettet hozott, a mély orosz dráma Dosztojev-szkij »Fehér éjszakák« c. novellája nyomán készült filmből támadt föl megrázó erővel.

A filmszínház közönsége nagyobbára a »kakasiülön« foglalt helyet, tet-szecsuyilvántást a rendőrség ellen-örizte. A filmremek, amelyeket Nagy Péter cár történelmi filmje követett, így is multhatatlan élményt jelentettek a mozilátogatók számára az »első ta.álkozás« mély benyomásaival.

A harmincas évek vége felé már ritkábban jöttek a filmek: el-elmara-doztak, mint a könyvek és a színdarabok: Katajev, Ehrenburg, Ilyi — Petrov és Tolsztoj Alekszej írásai jártak kézzől-kézre, a filmeket ezek pótolták úgy-ahogy és Solohov Mihail új regénye az »Új barázdát szánt az eke«.

A távolságot a háború növelte még nagyobbra, hogy azután leomoljanak a falak és kinyíljon az út minden or-szágból az új szellem beáradására.

A szovjet irodalom és művészetet formáj többé-kevésbé ismeretesek előttünk, új témákkal azonban most

»Keresztülvinni a legtöbbjét annak, ami egy országban megvalósítható, valamennyi ország forradalmának a fejlesztésére«. (Lenin)

ismerkedünk. Egy-egy vers, novella, regény vagy dráma a maga őszintén és emberien demokratikus mondanivalójával életünk eddig sejtett de soha meg nem mutatott arcát rajzolja meg.

A szovjetfilm ezekhez az új témákhoz visz bennünket közelebb.

A do'gozók haladószellemé, csodával határos munkalendülete új életstílust teremtett; realisabbat, dinamikusabbat és merészebbet annál, mint amit mi eddig ismertünk. Az érdeklődés központjában az ember és a munka gyönyöre áll; az elvont szépségek helyett valóságos, megfogható és érzékelhető szépségek, amelyek erejükkel fogva hatalmas emberi teljesítményekre képesek; a hazug érzélgőség, álhumanizmus és kritikát némitó romantika helyett a szocialista realizmus, amely örök emberi igazságokat hoz föl a multból, a jelenből és a társadalmi művészetet minden mozzanatában érvényt szerez a bírálótnak.

Ez a »klasszikus társadalomkritika« nyilatkozik meg a meggyőzés eddig talán még soha nem tapasztalt erejével abban a filmremekben, amely Maxim Gorkij gyermekéveit vetíti élénk. Ez a film a nagy orosz író »Gyermekéveim« című trilógiájának első részét adja a nyiznyij-novgorodi nagyszülők házában. A céhmesterek minden szennye és büne itt szufoldik össze: a zsugoriság, a haszonlelés, a kizsákmányolás, a gonoszság és kegyetlenkedés legsötétebb színei, amelyek tökéletesen megfestik előttünk a feudalizmus elmaradottsága alatt nyögő cári Oroszország életét. Ebben a nehéz és minden erőtfelörlő atmoszférában nevelkedik a gyermek Aljosa, az ekövetkezendő szovjet irodalom nagy alakja. Végigszenvedő és végigkíséri a kizsákmányotak szenvedéseit, s már mint gyermek a babonás romlott környezetből keresi, szinte ösztönösen keresi a kivezető utat. Az öreg céhmester (nagyapa) fogyó vagyccnával sokasodik a gond a család fölött, sokasodnak a gyermek évei és az ismeretek, a tapasztalatok is, amelyek mindjobban meggyőzik arról, hogy ki kell szakadnia ebből a marasztaló környezetből, ha élni és fejlődni akar: ki kell szakítani a népet, az egész országot ebből a környezetből, társadalmi rendből, ha élni akar.

Maxim Gorkij gyermekévei rámutatnak azokra a történelmi okokra amelyek eltemették a cári Oroszországot, hogy helyén egy új boldog ország bontakozzon ki. A film ezeket az éveket örökítette meg a szovjetművészek emberien szép alakításban. És tanít bennünket ez a film: arra tanít, hogy ma g u n k a t és környezetünket éppen úgy nézzük, mint a mások házatáját. Ez a rideg lenyűgöző tárgyi-lagosság, a leíró és jelentőserőnek ez a sajátossága kölcsönöz külön színt és erőt a szovjetfilmeknek.

Nem megszokott és agyonjátszott témával találkozunk a »Cirkusz« c. nagy szovjetfilmben. A szerelmi háromszög és a szerelmi négyszög unalmas, polgári változata helyett egészen új, izgalmas mondanivaló kerül előtérbe. Ugyanakkor, amikor a film föllebbenti a leplet a világsztárok ismert kapzsiságáról, kirajzolódik a nyugati kapitalista világ nagy couleur-problem-je: a színes kérdés. A fekete ember alsóbbrendűségének tragi-kumával találkozunk itt. Egy fehér, szőke artista nő négerrel »merte összezedni magát« és néger gyermeket szült. A kultúra tetején üő »civilizált fehér ember« nem tűri a négert, a pöttöm emberkét minden sírásával és fájdalomával kiveti a társadalmi közönségből; neki nem volt szabad látni a világot, csak a négy falat és néger dajkáját, mert fehér anyától n é g e r n e k született... Mindenki rúgott rajta, az anyán épp úgy, mint a gyermekben, megkövezték, kizsájtották és az »elkövetett bűnének alapján« kizsákmányolták.

És a föld kerekéségén akadt egy ország, ahol nem betránkoztak meg a fehér civilizáció szentségeinek eme megtörésén, hanem az emberek legősztétebb szeretetével befogadták az anyát és a fekete gyermeket.

A történelmi filmek a káprázatos kiállítás helyett a klasszikus realizmus nyomán arra az egyszerűsége törekfenek, mely a tartalomnak valóban elgondolkoztató értelmet ad. Rettenetes Iván és Nagy Péter cár nem fellegeken ülő uralkodók, hanem kemény, harcos emberek; üldözik azt a sötétséget, amely a bojárok rémuralma alatt betölti az egész cári Oroszországot és harcolnak azért, hogy a né-

pek mi lióit kiemelik a tudatlanság, a gyámoltalanság, a nyomor fertőjéből.

Irók és művészek munkájából az emlült hatesztendő küzdelme is így elevenedik meg. Wanda Wasilevskaia egy kis ukrán faluban mutatja be a nőmet megszállás borzalmait; a »Szivárvány« az emberi szenvedésnek, az élethez való ragaszkodásnak, az elnyomás elleni lázadásnak és a győzelemnek a hőskölteménye. Mellé sorakoznak a többi háborús filmek is: Leonid Leonov »Najezda«-ja, Éjszakák nappalok, Cskalov és a nagy győzelem filmriportjai.

★

A szovjetfilmről eddig nem sokat beszéltek; helyesebben, nem beszéltek és írtak egeget. A kritika sok esetben sablonos tartalmi ismertetőt adott s nem fedte föl azokat a rejtett értékeket, amelyekből annyi emberséget, munkakedvet tanulhatunk. Ezért kíváncszott tollunkra feledhetetlen élményeink rövid jegyzete.

És még valami. Az egyszerű emberi tartalom, a fény, a fényképezés bravurjai és a népi orosz melódiák összehatása a bírálókat egyetlen mondatába foglalható össze.

Ö r ö m m e l é l n i ! . . .

Lévay Endre

●●●●

A NŐI JÓTÉKONYCÉLÚ EGYESÜLETEK A MULTBAN ÉS AZ AFZS MAI MUNKÁJA

A nő a társadalom történelmi fejlődése folyamán különféle szerepet töltött be; az a nő, akinek szándékában volt az embereket, különösen a szociálisan elnyomottakat, jobb élethez hozzásegíteni, a női jótékony egyesületekben tevékenykedett. Ezen egyesületek különféle formájúak voltak, a női jótékony munkáját különböző vallási és polgári egyesülésekben végezte. Mi az indítóoka ilyen

irányú munkakedvének és munkaszeregetetének? Az, hogy a nő a természet rendelése folytán anya, természetes védelmezője a gyengébbnek; de sajnos ezek a jótékony egyesületek nem érték el a történelem folyamán a kívánt eredményeket. Enyhítették a nyomort, de nem tudták azt megszüntetni. Természetes, hogy a munkának ezen a téren siker nélkül kellett maradnia, mert bármilyen erős is volt a segélynyújtási szándék, keresztülvitele társadalmilag lehetetlen volt. A nyomor nem természeti törvény, nem orvosolható felületes jótékonyssággal, mert súlyos társadalmi probléma. A jótékony egyesületek munkája csak a könyörületesség határai között maradt, nem mélyedve bele a nyomor indítóokaiba. Az agoknak 30—100 dinár havii segélyt nyújtottak, a koldulást pedig megtiltották. Karácsonyi és husvétii ajándék-osztogatás, hangzatos mulatságok rendezése, különféle bélyegek kibocsátása, de nem egy visszaélés is történt. Emlékezzünk a vak leányok otthonában történt esetre, ahol nagyobb pénzüsszeget sikkasztottak el. Sokszor helytelen utakra tévedt a jótékonyosság, ez látható abból, hogy állatvédő egyesületek léteztek (Beograd, Zagreb) akkor, amikor az anya és gyermek védtelen volt. Otthonok nyíltak kutyák és macskák számára, akkor, amikor anyák és gyermekek koldulva bolyongtak a nagyvárosok utcáin. Előfordult, hogy egy hölgy feizgatta magát egy ló ostorozása látán, megszidta a kocsist, de nem törődött a ló túterhelésének okaival. Tudunk gyönyörű emlékművekről Franciaországban, melyek kutyák, macskák, galambok, papagájok stb. sírjait jelzik. Itt Szuboticán a görögkeleti temetőben, a kápolna mellett, egy macska volt eitemetve, melynek »Dominika« fe írású emléktáblája

»A társadalmi fejlődés története elsősorban a termelés fejlődésének története és ezzel együtt az anyagi javak termelőinek, a dolgozó néptömegeknek történelme.« (Leonov)

volt, s a dátumból kivehettük, hogy 13 évet élt. Ugyanakkor fe ástak sírokat, így egy 15—20 év előtt eltemetett gyermek sírhelye eltűnt, annak ellenére, hogy szülei még élnek. azért mert harmadosztályú temetése volt. (Mirogoj, Zágreb).

A női jótékony célú egyesületek többnyire néhány gazdag nő vezetése alatt állottak, sokszor királynők, hercegnők, bárónők és hasonlók védnöksége alatt, akiknek e munka mulatságnak szolgált, üres idejük betöltésére. A katolikus egyház női egyesületei »Jézus szent szíve«, »Kis szent Teréz«, »Mária kongregáció« és mások, a papságnak dolgoztak és gyűjtöttek adományokat, úgy, hogy a széles néprétegek nem részesültek semmiben. De még a legjobb női jótékony célú egyesületek sem voltak képesek jótéteményekkel eltüntetni a tömegnyomort. Voltak továbbá patronázatok és védnökségek, de mindez életképtelen és fogyatékos kísérlet volt. Mert ezek a védencek szolgálai szellemben nevelkedtek, úgy, hogy az otthonok sokszor csak alázatos szolgálókat, így pedig tehetőségeket neveltek fel. Így ahelyett, hogy jótéteményt gyakoroltak volna a patronázásban nevelt gyermekekkel, nem érték el a kívánt eredményeket.

mert sokszor gerinctelen egyének kerültek ki onnan. A jótékonyosság nem tudta megoldani a társadalmi problémákat. Így a jótékony nő helyét a szociális igazságért küzdő nő foglalja el. És elindul azon probléma megoldása felé vezető úton, mely mind- eddig megoldhatatlannak látszott. Hogy jutott el ideig? A nő, ki maga is elnyomott volt, nem tudott bele- nyugodni abba, hogy egykedvűen szenvedjen a társadalomban, elkezdte kutatni nyomorúságos helyzetének okait. Eközben sorstársakra talált és együttesen megtalálták nyomoruk okait. A küzdő asszony alakját mindenütt látjuk az elnyomottak harcá- ban. És a nyomor okai megvilágo- sodnak. Amint ideig eljutottak. ha- ládtek tovább.

A nő nem áll meg a feminizmus téves útján, hanem a férfivel vállvet- ve, az együttes harc útjára lép és felismerve és megértve a társadalmi problémákat, ismervén gyökereit, bátran harcol ellenük és törekszik megoldásukra. Megalakulnak a mun- kásmozgalom női szervezetei: »A nők kulturregyesülete«, »Női szekciók«, »Nőmozgalom« és mások. Ismerjük a nehéz utat, melyet a nők ezen egyesülésekig meg kellett járni, mert a nő számára tilos volt a magasabb műveltség. Emlékezzünk a Ninkov nővérekre, mily nagy volt boldogsá- guk, amikor az egyetlenre mehettek, a fiatal orosz nőkre, akik elszöktek a szülői háztól és névházasságot kö- töttek, hogy tanulmányaikat folytat- hassák. Emlékezzünk az előítéletekre, melyek akadályozták a nők útját, hogy egyenjogúan állhassanak a fér- fi mellé és együttes erővel folytat- hassák a harcot. Ezt a legnehezebb akadályt a nők fokozatosan, kitartás- sal küzdötték le és elérték céljukat: egyenjogúságuk elismerését. Ezen egyenjogúságukat a Kommunista Párt ismerte el. És ezzel az egyenjogu- sággal indultak bajtársaikkal a tár- sadalmi rend elleni harcba, az ellen a társadalmi rend ellen, mely a tö- meg szociális nyomorának okozója volt. Ebben a harcban a nő lénye nem változik. Asszony marad, anya, de azzal a különbséggel, hogy nem je képe többé a lehajtott fej és ölén- ben összekulcsolt kéz, nem töhetetlen báb többé, hanem ember, aki a fa- siszta bitófa alatt a szabadság jel- szavait kiáltja (Szubotcán Wohl! Lo- la; a kínai diklány, aki saját vérével írja börtöncellája falára »folytassátok a harcot!«). A nők a hanycai, jász- nováci táborokban, akik megőrizték harcuk büszkeségüket, az emberiség jobbletébe vetett hitüket. A harcoló nő gépfegyvert kezel, a nő politikus, a nő gyári rohammunkás, a nő mi- niszter, traktorvezető a földeken, a nő, mint gondos állattenyésztő, a nő bíró, orvosnő, a nő képviselő és tu-

dós, a nő rendjelekkelj mellén, országának hőse. De mindezen foglalkozások mellett gyengéd anya marad, jó élettárs. Mint jó élettársat a házasságban, megemlítem Nadczsda Krapskáját, Lenin feleségét, s mint a gyengéd anya mintaképét, Curie-asszonyt a Nobel-díj viselőjét. Felso-
rakoztathatnék még több példát, mert sok van, ezek a nagy együttes harc eredményei a jobb életért folytatott küzdelemben. Érezhető, hogy elmúlik a jótékonycélú egyletek korszaka, Helyüket a tudatos, felelős, szervezett munka foglalja el. Így jelenik meg nálunk a mi erős női szervezeteink, az AFZs.

Mi a célja ennek a szervezetnek? Politikailag megnevelni a nőket a szervezeten keresztül, igyekezve minél jobb eredményt elérni, mert az öntudatos nő jó asszony, jó anya, jó háziasszony és jó munkás. A politikai nevelésen keresztül tudatába vésődik, hogy az egyenjogúság nem füres szó. Ezt az egyenjogúságot nem szabad felületesen felfogni, hanem be is kell bizonyítani, hogy teljesen tudatába vésődött. Ez csak úgy lehetséges, ha résztvesz a társadalmi munkában, a nagy népielszabadító harc vívmányainak megőrzéséért és segít a további munkában gyermekei, családja és országa jobb, boldogabb jövőjéért. Az, hogy a nők felfogták a szervezet célját legjobban abból látszik, hogy az AFZs tagjai teljes összhangban dolgoznak nemzetiségi és társadalmi különbség nélkül. Mindenben segítségére van a kormánynak, mindenütt egyetértésben dolgozik, mert minden feladatáról széleskörű konferenciákon hoz határozatot.

Már 1945 tavaszán az AFZs falusi szülőotthonokat alakított melyek szépen dolgoznak s, hogy a falusi nők felkarolták, ennek legjobb bizonyítéka, hogy Feketicsen 28 szülés közül 20 a falusi szülőotthonban zaj-

lott le, 24 állapotos asszony látogatta az anyák és csecsemők számára fennálló tanácsadó helyet, A Topolya járási 12 ágyas szülőotthon amíg foglalt. A közeli falvak asszonyai idejönnek szülni és idehozzák a nehezebb eseteket, mert az egész járásban nincs kórház s a szakszerű orvosj tudás és kezelés több anyának mentette meg életét. Folytatódik a munka további falusi szülőotthonok alapításával. Fenntartásukat az AFZs vállalta magára, a falusi nők pedig helyesen fogták fel és segédkeztek nyujtanak. Milyen szép a III. körzeti egészségügyi állomás Szubotican, mennyi igyekezetet és szeretetet fektetnek bele az AFZs asszonyai. Itt is látható a kitaró

küzdelem ugyanúgy, mint a harcokban, a háborús idők nehéz megpróbáltatásai közepette, amikor asszonyaink szatvrokban hordták az élelmet a küzdőknek legyőzve az ellenség kamionjait és csapatait. Vállukon vitték ki a harcosokat a csataterről a front mögé. Ápolták, mosták, gondozták őket a kórházakban. Szanatóriumok nyílnak tüdőbajos gyermekek számára (Palicson), gyermekotthonok, menhelyek, bölcsődék; ezek az első feladatok. Meg kell említenem a szubotici III. körzet asszonyainak munkáját a Csehszországba induló tanoncgerekek, az átutazó szubotici állomáson, ahol a nők éjjel-nappal dolgoztak az átutazók ittartózkodása idején. Segítségét nyujtanak a telepeseknek élelemben és anyagilag, most pedig 5000 darab kiscsirkét keltenek csak a mi körzetünkben. A tavaszi kerti munkákban a nők tömegesen vettek részt, segítve a telepes asszonyoknak, a mi vidékünk körülményeinek megfelelő házi munkákra tanítva őket. 85 magyar nő Topolyáról és 183 nő Kishegyesről a telepeseknél

»A demokratikus forradalom nem a rend, hanem a háboru szervezete.« (Lenin)

szőlőt metszett. A mostani háború utánj időkbén kulturális téren is dolgoznak, vannak parasztasszonyaink, akik szindarabokat írnak és az előadásokból befolyt pénzt pedig szociális cé'okra fordítják. A zsedniki nők előadást rendeztek, a befolyt pénzen edényt vettek és széosztották Szekicsen. Asszonyaink nem félnek a nehéz testi munkától sem, láttuk, amint a tavankuti nők erdőt irtottak. Dolgoznak az útéptésnél, a falvakban meszelik az iskolát, a községi épületeket stb. Segítséget nyújtanak a nehéz szociális körülmények között lévő családoknak. Itt is jótéteményt gyakorolnak, itt is védnökségek alakulnak, de a különbség erősen szembetűnő. Ez már nem résztvevő könyörület, hanem annak a szükségnek megértése, hogy minél előbb és minél több segítség nyuj-

tassék. Az AFZs patronázsai nem fognak lakájokat és kormány-talpnyalókat nevéni, mert ez a mi köz-társaságunkban nem is szükséges, hanem az új nemzeti értelmiséget népünk boldogságára és haladására. Az apácák hazug könyörülete helyett, akik túrték Jaszenovácot és a legyilkolt gyermekeket, s még ma is az irgalmasság álarca mögött várják a számukra jó, régi idők visszatérését, bátran halad útján az öntudatos, szervezett nő, országa segítője, tudatában annak, hogy munkájával nem enyhíti a nyomort, hanem el-tünteti azt örökre. A szervezet ereje legjobban abból látszik, hogy hazánkban 3,000,000 szervezett tagia van, nemzetiségi, felekezeti és társadalmi különbség nélkül.

Szépánc Szóíta

Pályázatot hirdet a HID

Folyóiratunk célja a magyar betű útján a népi demokrácia fejlesztése, erősítése: a testvériség és egység szellemének kiépítése újjáépítésünk nagy korszakában. Minden írás: cikk, tanulmány, novella, vers és kritika ezt a célt szolgálta s ezzel a vállalkozással közvetlenül vagy közvetve igyekezett új olvasótábort, új szellemi frontot teremteni magának dolgozóink beláthatatlan tömegeiből.

Új szellemi front, a dolgozók szellemi frontjának kiépítése elsődleges feladatunk: a már meglévő, velünk együttthaladó erők mozgósításával egyidejűleg fiatal, ismeretlen tehetségeket is keresünk, hogy a HID hasábjain keresztül fölmutassuk a népnek. A régi és új tehetségeknek pályázatot hirdetünk, hogy a napjainkban, dolgozóinkban, az újjáépítésben és a népi demokrácia nagy művében élő és rejlő mondanivalót megfogalmazzák. A novella, az egyfelvonásos színmű vagy a dráma tökéletes kifejezési formája lehet ennek a nagyszerű kornak, fejlődésünk izgalmasan szép eseményeinek és ami mindezt egy hatalmas aronccsal átfogja: a testvériség szellemének.

Röviden ez jelöli meg pályázatunk témakörét.

PÁLYÁZATUNK:

1. Novella (6—12 oldal terjedelemmel). Első díj 2000 dinár, második 1000, harmadik díj 500 dinár.
2. Egyfelvonásos színdarab. Első 2000 dinár, második 1000, harmadik díj 500 dinár.
3. Háromfelvonásos színmű. Első díj 5000, második 3000, harmadik díj 2000 dinár.

PÁLYÁZATI FÖLTÉTELEINK:

- a. A pályázaton csakis eddig még meg nem jelent írásokkal lehet résztvenni.
- b. A pályaművet két példányban, ritkán gépelt sorokkal, a papírnak csak egyik oldalán írott lapokon kell eljuttatni a HID szerkesztőségébe jelíges levél kíséretében, a novellákat legkésőbb 1946. augusztus 31-ig, az egyfelvonásos színdarabokat 1946. szeptember 30-ig és a háromfelvonásos színműveket 1946. október 31-ig.
- c. A pályázaton csak jugoszláv állampolgárok vehetnek részt.
- d. A pályázat eredményét egy hónappal a pályázati határidő után hirdetjük ki.
- e. A HID fenntartja magának a beküldött pályaművek közlésének vagy kiadásának jogát, tekintet nélkül azok minősítésére.

Szubotica, 1946 július 1.

a HID szerkesztősége

Sajtó alá került 1946. június 17-én.

• A nyomást befejezték 1946. június 29-én 4.200 példányban.